

SISUKORD

1. Maaeluministeerium	3
2. Keskkonnaagentuur.....	3
3. Ruhnu Vallavalitsus	5
4. Tuuletraal OÜ	6
5. Kultuuriministeerium	7
6. Keskkonnaamet	7
7. Eestimaa Looduse Fond.....	19
8. Lääne-Harju Vallavalitsus	24
9. Lennuamet.....	25
10. Saare Wind Energy	26
11. Eesti Avamere Vesiviljelejate Ühistu.....	28
12. Eesti Energia	35
13. Elering AS.....	38

14. Eesti Laevaomanike Liit	41
15. Enefit Green	43
16. Eesti Tuuleenergia Assotsiatsioon.....	51
17. Kaitseministeerium.....	58
18. Keskkonnaministeerium	58
19. Kuusalu Vallavalitsus	69
20. Muinsuskaitseamet	70
21. Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium	73
22. Maila Kuusik	91
23. Sunly Wind OÜ	92
24. Tallinna Sadam	95
25. Veeteede Amet.....	98
27. Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium	102
28. Sunly Wind OÜ	104

Ettepaneku esitaja	Ettepaneku sisu	Rahandusministeeriumi seisukoht
<p>1. Maaelu- ministeerium 03.03.2020</p>	<p>Maaeluministeerium on teinud 22.01.20 ja 30.01.20 ettepaneku täiendada põhilahenduse seletuskirja lk 21 punkti 2, kus loetletakse kalakasvanduste arengut suunavad tingimused. Tegime ettepaneku lisada lk 21 punkti 2, kus on toodud näited kalakasvatuste rajamisega kaasnevate mõjude kompensatsioonimeetmetest toitainete eemaldamiseks, näitena ka kohalikul toorainel põhineva kalasööda kasutamine.</p> <p>Juhime tähelepanu, et ettepanekut ei ole II avalikustamise põhilahenduse seletuskirjas arvestatud.</p> <p>Viitame mõjude hindamise aruandele, kus osaliselt on kattuvus Saaremaa all oleva tuulepargi ja traalitava mereala puhul ning Liivi lahes on tuulepargi ja traalitava mereala puhul täielik kattuvus – joonis lk 85. Samas KSH peatükis majanduskeskkond tõdetakse, et üldplaneeringuga ei kaasne otsest majanduslikku mõju kalandusele, kuigi tuuakse välja, et kalapüügi lisandväärtus merealadel on suurim Liivi lahes ja Saaremaa lõunaranniku lähistel. Leiame, et põhilahenduse tekstis peaks olema märgitud, et tuuleparkide rajamisega võib kaasneda negatiivseid majanduslikke mõjusid traalpüügisektorile seal, kus tuulepargi ja traalpüügi alad kattuvad.</p>	<p>Tegemist on meetmega, mille osas ei ole ministeeriumite üleselt kokkulepet ja seetõttu ei ole seda ka lisatud. Sellele meetmele on varasemalt vastu olnud Keskkonnaministeerium ja seetõttu on see näidetest eemaldatud.</p> <p>Näidete eemaldamisel ei muutu tingimuse mõte. Vajalikud leevendusmeetmed tuleb igakordselt hoonestusloa menetluses välja töötada ja määrata.</p> <p>Mõjude hindamise aruandes majandusmõjudes on välja toodud, et tuuleenergeetika ja traalpüügi alade kattuvus on väike (ca 5% Eesti traalpüügi aladest kattub tuuleenergeetika aladega) ja põhimõtteliselt on võimalik traalpüügi toimimine ka tuuleenergeetika alal. Seega ei saa mõju pidada oluliseks. Oleme nõus, et üksikutes piirkondades, kus enam tuuleparkide rajamisel traalpüük toimida ei saa, võib olla oluline mõju lokaalselt olemas. Täiendame mõjude hindamise aruannet ja toome välja, et piirkonniti võib olla kattuvuse mõju suur.</p>
<p>2. Keskkonna- agenteer 05.03.2020</p>	<p>1. p. 5.3.1. saasteained pole kalakasvatuse teemaga kaetud. Lisaks toitainetele, ei saa lubada sünteetiliste saasteainete sattumist merre.</p> <p>Palume täiendada tingimuste punkti 2, lisades ka saasteaineid. „<i>Toit- ja saasteainete sattumist merekeskkonda tuleb vältida. Kui kalakasvandusest lisandub toit- ja</i></p>	<p>Ettepanekuga arvestatakse.</p> <p>Avalikul väljapanekul olnud põhilahenduses on tingimuse sõnastus edasi arendatud, teie ettepanekul lisatakse ka saasteained:</p>

	<p><i>saasteaineid merre, siis tuleb need eemaldada...“.</i></p>	<p><i>Kalakasvanduse rajamisega kaasnevad mõjud peavad olema merekeskkonna seisundi jaoks aktsepteeritava koormusega (kalakasvanduse tegevuse tulemusel ei tohi merekeskkonna seisund halveneda), vajadusel tuleb rakendada keskkonnameetmeid. Kui kalakasvandusest lisandub toite- ja saasteaineid merre, siis tuleb vajadusel <u>need</u> eemaldada.</i></p>
	<p>2. p. 5.3.1. Tingimuste punktis 2 toodud viites nr 15 kirjas „Keskkonnameetmete hulka arvatakse ka keskkonnaseire“. Ei saa nõustuda väitega, kuna seire oma iseloomust pole meede vaid seisundi ja olukorra muutuste jälgimine, mille põhjal langetatakse otsuseid ja vajadusel edasisi meetmeid planeeritakse. Palume lisada allikas, kust selline sõnastus tuleb või korrigeerida sõnastust (juhime tähelepanu, et sama väide on mõistete peatükis).</p>	<p>Lähtutud on KeHJS-e §3³ sõnastusest ja käsitlusest, allikas lisatakse.</p>
	<p>3. p. 5.3.2. Tingimused. Lisaks juba toodud tingimustele, loamenetluse/KMH tasandil karbi- ja vetikakasvatuste asukohtade ja tehnoloogilise lahenduse otsustamisel tuleb hinnata ka mõju kohalikule ökosüsteemile. Karbi- ja vetikakasvatuse rajamise ja edendamisega kaasnevad mõjud ei tohi mõjutada merekeskkonna seisundit negatiivselt.</p>	<p>Tingimuse lisamine ei ole põhjendatud. Mõju hindamise aluspõhimõte on, et hinnata tuleb olulise mõjuga tegevusi eesmärgiga vältida olulise mõju avaldumist. Loamenetluse/KMH raames on võimalik igakordselt, arvestades tegevuse iseloomu ja eeldatavaid olulisi mõjusid (sh teada on tegevuse täpsem asukoht ja võimalik tehnoloogiline lahendus), laiendada hinnatavate tegevuste ja mõjude loetelu.</p>
	<p>4. p. 5.4.3. Tingimus nr 6. „Uue kaitstava loodusobjekti moodustamisel tuleb võimalusel kohaldada kaitstava objekti ruumikuju laevateega“. Juhime tähelepanu, et on oluline arvestada asjaoluga, et elupaikade paiknemist ja loodusobjektide piire on kohati raske ette arvata ja sellest tulenevalt veel raskem kui mitte võimatu need ümber paigutada, erinevalt inimtekkelise laevateega. Teeme ettepaneku lisada täiendus järgnevalt „Uue kaitstava loodusobjekti moodustamisel tuleb võimalusel kohaldada</p>	<p>Tingimuse sõnastuses esineb teadlikult sõna „võimalusel“, mis on lisatud justnimelt tulenevalt asjaoludest, mis olete välja toonud ettepaneku teises lauses. Ka laevatee kohaldamine võib olla merepõhja iseärasuste tõttu väga keeruline või võimatu. Sellest tulenevalt rõhutab tingimus ja ka suunis nr 5 ptk 5.9 koostöö vajadust. Seetõttu ei ole täienduste sisseviimine vajalik.</p>

	<p><i>kaitstava objekti ruumikuju laevateega. Objektide kattumisel (tegelik asukoht) tuleb kohaldada laevatee kaitstava objekti ruumikujuga“. Sama kehtib p. 5.9. suunise 5 kohta.</i></p>	
	<p>5. p. 5.6.4. Tingimused, p. 13. Lisaks müraga seonduvate mõjude hinnangule (ka veealune müra), palume kaaluda eralduva soojusenergia aga ka võimaliku magnetvälja ja rajatistega seotud vibratsiooni hinnangu lisamist elustikule negatiivse mõju vältimiseks.</p> <p>Vajadusel viia läbi modelleerimised ja arvestada modelleerimisel ka teiste piirkonnas asuvate või planeeritavate tuuleparkide ja taristuga.</p>	<p>Seletuskirja täiendatakse.</p>
	<p>6. p. 5.9. Suunis 4. „Loodavate avamere kaitsealade moodustamisel lähtutakse mereala kooskasutuse põhimõttest ja vajadusest kasutada mereressurssi ka energia tootmiseks, vesiviljeluse arendamiseks, riigikaitseks jt kasutusteks“. Ei saa nõustuda antud väitega ja palume asendada lause järgneva: „Loodavate avamere kaitsealade moodustamisega tagatakse eeskätt liikide, elupaikade ja soodsa mereelukeskkonna säilimine. Võimalusel arvestatakse mereala kooskasutuse põhimõttega ja vajadusega kasutada mereressurssi ka energia tootmiseks, vesiviljeluse arendamiseks, riigikaitseks jt kasutusteks“.</p>	<p>Mereala planeering näeb, et uute võimalike avamere kaitsealade moodustamisel tuleb mh lähtuda ka kooskasutuse põhimõtetest ja vajadusest kasutada mereressurssi terviklikult, et kavandatavad tegevused oleksid tulevikus tasakaalustatud. Suunise sõnastus ei sea ohtu liikide, elupaikade ja soodsa mereelukeskkonna säilimise vajadust. Seetõttu ei ole suunise sõnastuse muutmine põhjendatud.</p>
<p>3. Ruhnu Vallavalitsus 09.03.2020</p>	<p>Kas alade planeerimisel on arvestatud ka Ruhnu erinevate transpordiliikide koridore nagu Ruhnu liinilaeva veekoridor Roomassaare-Ringsu, Munalaid-Ringsu ja Pärnu-Ringsu ning lennuliikluse õhukoridore Kuressaare-Ruhnu, Pärnu-Ruhnu?</p>	<p>Tegime vastavate ametkondadega tihedat koostööd ja täpsustasime planeeringulahendust, et erinevaid huve tasakaalustada ja Ruhnu erinevatele transpordiliikidele säiliks optimaalsed koridorid.</p> <p>Koostööst lähtuvalt on tuuleenergeetika ala nr 1 piire täpsustatud. Roomassaare-Ringsu laevaliini jaoks optimaalse</p>

	<p>Kui ei ole, siis tuleb kindlasti arvestada.</p>	<p>koridori säilitamiseks on mereala planeeringus markeeritud põhimõtteline läbipääsukoridor ja konkreetne tingimus. Pärnu suunal optimaalse veeliikluse tagamiseks on ala nr 1 ulatust lõunaosas vähendatud. Lennuliikluse tagamiseks on ala nr 1 edelaosa vähendatud, et säilitada vajalik lennukoridor riigipiiri ületamata.</p>
<p>4. Tuuletraal OÜ 08.03.2020</p>	<p>Kanda adekvaatselt mereplaneeringusse rahvusvahelise avamere elektrivõrgu koordinaadid (lisatud) ja Easternlightestonia OÜ valguskaabli kavandatud koordinaadid.</p>	<p>Koordinaatide kandmine mereplaneeringusse ei ole asjakohane. Mereala planeering, strateegilise riikliku tasandi ruumilise arengudokumendina, reeglina ei määra perspektiivsete kaablite ning torujuhtmete konkreetseid ruumilisi asukohti. Planeeringu suurest üldistusastmest tulenevalt ja põhjusel, et pole teada tulevikus kõikvõimalike kavandatavate kaablite ja torujuhtmete võimalikud asukohad, pole otstarbekas kaablite ja torustike konkreetsete asukohtade määramine, vaid hoonestusloa etapi jaoks tingimuste määramine. Kaablite ja torujuhtmetega seonduv selgub hoonestusloa menetluse käigus, mille läbiviimisel tuleb arvestada ka mereala planeeringus määratud tingimusi.</p> <p>Eelpool toodust erandiks on planeeringuga kavandatud tuuleenergeetika alade põhimõttelised ühenduskoridorid, kuna tuuleenergeetika teema on uutest merekasutustest ainuke, mille puhul sõltub otseselt tuuleenergeetika arendamiseks sobivate alade osas planeeringu elluviidavus mh tehnovõrkude lahendusest ning seeläbi aitab täita Eesti riigi taastuvenergeetika alaseid eesmärke. Seetõttu oleme seda teemat lahendanud kõikidest teistest kaablitest ja torujuhtmetest erinevalt.</p> <p>Kokkuvõttes mereplaneeringuga planeeritavate tuuleenergeetika alade ühendusi reguleerib ptk 5.6.5 ja ülejäänud ühendusi ptk 5.7.</p>

<p>5. Kultuuri- ministeerium 13.03.2020</p>	<p>Mereala planeeringus tuleb planeerida säilitusalad arheoloogilistele leidudele, mida ei ole võimalik säilitada oma algses asukohas, vaid selleks ette nähtud kohas mere põhjas. Sarnaselt määrati sellised alad ka Pärnu ja Hiiumaa merealade planeeringus.</p> <p>Muinsuskaitseamet kui veealuse kultuuripärandi valitseja Eestis on näiteks saatnud Tallinna lahes ala koordinaadid, kus juba hoiustatakse kaht vrakki. See tuleks kindlasti kanda planeeringukaardile (koordinaadid lisatud).</p> <p>Eesmärk on tagada erinevate planeeringute ja tegevuste käigus ilmsiks tulnud veealuste kultuuriväärtusega asjade säilitamine, kui neid ei ole võimalik säilitada oma algses asukohas ega ka konserveerida, hoiustada või eksponeerida muuseumikogudes. Veealuste kultuuriväärtusega asjade teisaldamine tuleb kõne alla ainult põhjendatud juhtudel, millega kaasnevad leiukoha allveearheoloogilised eeluurinud, et välja selgitada asja seisukord, arheoloogilise kihil ulatus ja teisaldamise teostatavus. Juhul kui asja seisukord võimaldab selle teisaldamist, tuleb leiukohal teha allveearheoloogilised väljakaevamised.</p>	<p>Arheoloogiliste leidude säilitusalad (sh säilitusala Tallinna lahes) on lisatud mereala planeeringusse. Säilitusalade määramiseks ja tingimuste täpsustamiseks on tehtud Muinsuskaitseametiga täiendavat koostööd.</p>
<p>6. Keskkonna- amet 16.03.2020</p>	<p>Põhilahenduse seletuskiri</p> <p>1. Seletuskirja lk 7: Negatiivsetest inimtekkelistest mõjudest Läänemerele /.../ Ettepanek: Siin võiks üldistades välja tuua, et mis on Läänemere tundlikud piirkonnad (kaadamisele, puurimisele, ehitamisele, kalakasvanduste rajamisele, phm igasugusele majandustegevusele). Lisada täpsustus „Läänemere eriti tundlikud piirkonnad on suletud või madalad, piiratud veevahetusega alad“.</p>	<p>Üldistus on seletuskirja lisatud.</p>

	<p>2. Seletuskirja lk 9 ptk Mõjude hindamiste tulemuste arvestamine. Ettepanek: Mõjude hindamise aruandes esitati keskkonnameetmed planeeringu elluviimisega kaasneva olulise ebasoodsa keskkonnamõju vältimiseks ja leevendamiseks (aruandes märgitud oranžiga). Need tuleb kanda planeeringusse, sh planeeringu põhilahenduse seletuskirja ptk-i 4.2, vastasel juhul need ei pruugi realiseeruda. Kui kõiki mõjude hindamise aruandes nimetatud keskkonnameetmeid ei kanda planeeringusse, siis seda peab vastavalt ka põhjendama.</p>	<p>Peatükk 4.2 on koostatud mõjude hindamise keskkonnameetmeid kajastavate tekstikastide põhjal ja eraldi välja on toodud need ettepanekud, mis olid ruumilist lahendust muutvad või millega ei olnud võimalik arvestada. Kõikide planeeringusse mittekantud ettepanekute osas on toodud välja põhjendused, miks ei ole võimalik nendega arvestada. Palume vajadusel konkreetsemalt välja tuua Teie hinnangul seletuskirjas puuduolevad keskkonnameetmed.</p>
	<p>3. Seletuskirja lk 10 p 6: Kaaluda tuuleparkide kaablikoridoride osas tingimuse lisamist, mille järgi on vajalik koostöö Muinsuskaitseametiga (vältimaks merepõhja kultuuriväärtuste kahjustamist), Kaitseministeeriumiga (selgitamaks välja võimalike ajalooliste lõhkekehade ja ohtlike objektidega arvestamise vajadus). Ettepanek: Kuna mõningate tuuleparkide võimalikud kaablikoridorid läbivad ka kaitsealasid, siis lisada punkti 6 alla: „...ning Keskkonnaametiga (vältimaks kaitsealadel haruldaste, väärtuslike ja haprate ökosüsteemide kahjustamist)“.</p>	<p>Kuna viidatud peatükk ja konkreetne punkt kajastab Natura hindamise tulemusel antud soovitusi, siis antud kohta ei ole täienduse sisse viimine asjakohane. Koostöövajadus Keskkonnaametiga lisatakse ptk 5.6.5 tingimuste loetellu, ülejäänud vastavad tingimused juba sisalduvad planeeringus.</p>
	<p>4. Seletuskirja lk 13: Riigikohtu Halduskolleegiumi 08.08.2018 kohtuotsusega kohtuasja nr 3-16-1472 on tühistatud Hiiu maavanema 20.06.2016 korraldus nr 1-1/2016/114 „Hiiu maaakonnaga piirneval merealal maakonnaplaneeringu kehtestamine“ tuuleenergia tootmise alade osas. Ettepanek: Palume planeeringu seletuskirjas täpsustada, mis on tuuleenergeetika arendamise seis lähtuvalt Riigikohtu otsusest.</p>	<p>Planeeringus on välja toodud üleriigilisele planeeringule kohases täpsusastmes eraldi ptk-d Hiiu maakonnaga piirneva mereplaneeringu kohta ja hoonestuslubade taotluste kohta. Täpsemalt üleriigilises mereala planeeringus ei ole võimalik antud teemat käsitleda. Juhul, kui olukord muutub, siis lisatakse täpsustus vahetult enne mereala planeeringu kehtestamist.</p>

	<p>5. Seletuskirja lk 19 skeem 5.2.3. Potentsiaalsed kudealad. Ettepanek: Kuna kaardil kudealad ei kajasta tegelikke kudealasi täpselt (praegused kudealade joonised on tehtud ainult sügavusjoonte järgi) palume seda planeeringu põhilahenduse seletuskirjas rõhutada.</p>	<p>Täiendus lisatakse.</p>
	<p>6. Seletuskirja lk 19: Mereriigina on Eestil suur potentsiaal kala tööstuslikuks kasvatamiseks merealal. Ettepanek: Planeeringu põhilahenduse seletuskirjas kui ka mõjude hindamise aruandes puudub kalakasvatuse kohta kainestav realistlik võrdlus valdkonna seisukorrast Eestis, toodetavast kalakogusest, kalakasvatuse produktsiooni tarbimisest Eestis ja turusituatsioonist, tootmismahudest Läänemere piirkonnas ja toodangu konkurentsitingimustest. Merekalakasvatuseks esitatavate taotluste sisuks olev mastaapsus Eesti oludes tekitab mõtte, kas pole tegu mitte olukorraga, kus kange tahtmine ja elav kujutlusvõime ületavad professionaalse võimekuse või on eesmärgiks suurte merealade (sajad hektarid) enda kasutusse saamise ja lukustamise võimaluste otsimisega? Nii planeeringu põhilahenduse seletuskirjas kui ka mõjude hindamise aruandes tuleb rõhutada, et hetkel on kalakasvatus Eesti merealal marginaalne, kuid eesmärgiks on valdkonna arendamine. Kalakasvatuse arendamisel peab lähtuma Läänemere seisundist ja konkreetse veekogumi seisundist (hea seisundi saavutamine/säilitamine) ning selleks peab arvestama erinevate suuniste ja tingimustega.</p>	<p>Mereala planeering on tulevikku suunatud dokument ja planeeringus nähakse kalakasvanduste rajamise olulist potentsiaali sinimajanduse arendamiseks. Planeeringus on seatud tingimused valdkonna tasakaalustatud arenguks lähtuvalt Läänemere seisundist. Planeering ei määra pikaajalise strateegilise arengudokumendina ette numbrilist piirväärtust vaid loob läbi suuniste ja tingimuste võimalused valdkonna arenguks.</p>
	<p>7. Seletuskirja lk 21 p 2: Kui kalakasvandusest lisandub toitained merre, siis tuleb vajadusel toitained eemaldada. Ettepanek: kasutada korrektset terminit, milleks on toiteained. Palume käsitleda korrektset terminit läbivalt.</p>	<p>Termin korrigeeritakse.</p>

	<p>8. Seletuskirja lk 21 p 11b: hinnata kasvanduste vastasmõjuga seotud bioturvalisusega kaasnevaid riske. Ettepanek: kasvõi allmärgena täpsustada, mida siinkohal bioturvalisuse osas täpselt silmas peetakse (definiitsioon planeeringu kontekstis). Bioturvalisuse mõistet ei olnud toodud ka mõistete hulgas lk 62.</p>	<p>Mõiste selgitatakse lahti allmärgena koostöös Mereinstituudiga ja lisatakse mõistete nimekirja. Bioturvalisuse all on peetud silmas vajadust vältida haigustekitajate ja parasiitide sattumist kasvandustest loodusesse ning vastupidi, samuti haigustekitajate ja parasiitide liikumist erinevate lähedalasuvate kasvanduste vahel. Vastava tingimuse sõnastust täpsustatakse. Juurde lisatakse võõrliike käsitlev tingimus.</p>
	<p>9. Seletuskirja lk 23 ja joonis 5.3.2.3. Karbi- ja vetikakasvatuste jaoks ebasobilikud alad. Ettepanek: Muuta terminit ebasobilikud alad. Kaardil on toodud riigikaitse, ankrualad, rahvusvaheline laevatee jne. Need ei ole ebasobivad alad, nendel aladel on ikka karbi- ja vetikakasvatust väljastatud. Seletuskirjas kasutada terminit väljastatud alad.</p>	<p>Skeemkaardi pealkirja muudetakse ja kasutatakse terminit väljastatud alad.</p>
	<p>10. Seletuskirja lk 24 suuniste p 4: Eelistatud on karbi- ja/või vetikakasvatust tuuleenergeetika aladel, et saavutada positiivne koosmõju. Ettepanek: täpsustada, mil moel on koosmõju positiivne. Vähetõenäoline, et vetikakasvatust leevendab nii palju tuuleenergeetika mõju, et see on keskkonnale positiivne. Kasutada sõnastust „Eelistatud on karbi- ja/või vetikakasvatust tuuleenergeetika aladel, et leevendada tuuleenergeetika negatiivset keskkonnamõju“.</p>	<p>Suunise mõte on ruumilise kooskasutuse rõhutamine, positiivne koosmõju saavutatakse läbi erinevate merekasutuste koondamise konkreetsele alale, mis võimaldab leevendada üldist koormust, kasutada ala multifunktsionaalselt, nt kasutades ühist taristut jne. Suunise sõnastust täpsustatakse (lisatakse allajoonitud osa): et saavutada positiivne koosmõju <u>läbi ruumilise kooskasutuse (paiknemise samas mereruumis), võimalusel ühise taristu vms kasutamise.</u></p>
	<p>11. Seletuskirja lk 24 suuniste p 5: Karbi- ja vetikafarmides on soositud farmi enda tarbeks taastuvenergeetika kasutamine/tootmine. Ettepanek: Keskkonnaamet palub täpsustada, kas suunise all peetakse silmas, et karbi- ja vetikafarmides on lubatud tuuleenergeetika arendus. Kuna karbi- ja vetikafarmide paigutamiseks ei nähtud ette konkreetseid piirkondi ning nende rajamine ei ole väljastatud</p>	<p>Täpsustame sõnastust, taastuvenergeetika v.a tuuleenergeetika. Selle tingimuse puhul oli silmas peetud tulevikulahendusi, kus farm saaks oma tarbeks kasutada keskkonnasõbralikke energiatootmise lahendusi, nt päikesepaneele.</p>

	<p>ka kaitstavatel aladel, siis ei saa olla suuniseks taastuenergeetika kasutamine karbi- ja vetikafarmides. Palume suunise eemaldada seletuskirjast. Ei saa seada suunist, mis lubaks vetikakasvandusse rajada väikese tuulepargi.</p>	
	<p>12. Seletuskirja lk 35 tuuleenergeetika alade leidmise skeemil 5.6.2.1 on kirjas: arvestada tuleb looduskaitseliste piirangutega (Natura, siseriiklikud kaitsealad), lindude, nahkhiirte ja hüljestega. Ettepanek: Miks ei arvestata merepõhja elustikuga? Tuleks vältida tuuleparkide rajamist ümbritsevast merealast elustikurikkamatele meremadalikele (hea, kui seda aspekti üleriiklikus mereala planeeringus mainitaks). Nn roheline energia saamiseks tekitatav keskkonnakahju ei tohi ületada keskkonnasäästu, muidu pole see energia roheline ega selline energeetika jätkusuutlik.</p>	<p>Viitate välistusmeetodil põhinevale meetodika skeemile. Meetodilisel välistamisel ei ole merepõhja elustikuga arvestatud, kuna tegemist ei ole olemuslikult üheselt välistava teguriga. Merepõhja elustikku käsitleti mõju hindamisel ja anti sellest lähtuvad tingimused. Hoonestusloa tasandil läbiviidavate merepõhja uuringutele tuginedes on võimalik leida mereala planeeringus määratud tuuleenergeetika tootmiseks sobilikus alas sobivaimad asukohad tuulikute paigutamiseks.</p> <p>Materjalide täiendamine ei ole asjakohane.</p>
	<p>13. Seletuskirja lk 40 ptk 5.6.4 „Tuuleenergeetika suunised ja tingimused“ - suuniste rubriigis on välja toodud, et tuulikute asukoha valikul tuleb lähtuda elupaigatüüpide paiknemisest, kuid ei ole mainitud muid loodusväärtusi. Tuulikute rajamiseks sobivamad alad on valitud Eesti Ornitoloogiaühingu poolt 2019. a koostatud lindude peatumisalade analüüsi (edaspidi EOÜ analüüs) alusel. EOÜ analüüsi kohaselt jäävad tuulikute rajamiseks sobivad alad valdavalt väljapoole linnustiku jaoks sensitiivseid alasid. Siiski kulgevad lindude rändekoridorid ka üle valitud alade, seega peab nende rändekoridoridega alade edasise arendamisel arvestama. Sama peatüki tingimuste punktis 13. f on küll toodud vajadus koostöös linnustiku eksperdiga täpsustada mõjusid lindudele kavandatava tegevuse mahu, täpse asukoha ja tehnilise lahenduse valguses. Samas on</p>	<p>Tuule-energeetika ala nr 1 on lindude rändete alusel korrigeeritud, kattuv ala on välistatud. Alale nr 2 ei jää linnustiku uuringu alusel olulisi rändeteid. Tuule-energeetika arendamise tingimus nr 13:</p> <p><i>koostöös linnustiku eksperdiga täpsustada mõjusid lindudele kavandatava tegevuse mahu, täpse asukoha ja tehnilise lahenduse valguses. Vajadusel tuleb viia läbi uuringud ja seada keskkonnameetmed. Alal nr 3 tuleb arvestada linnukaitseliste väärtuste olemasolust (ala asub osaliselt veelindude talvise peatuspaiga ja kevadrände piirkonnana olulisel Hülgerahu sensitiivsel alal) tulenevalt suurema arendusriskiga.</i></p> <p>käib kõikide tuule-energeetika alade kohta. Ala nr 3 osas, mis kattub osaliselt sensitiivse alaga, on välja toodud ka</p>

	<p>välja toodud linnustiku kaitse kohast suurem risk ainult ala nr 3 osas, kuna see jääb osaliselt sensitiivsele alale. Ettepanek: Ka alale nr 1 ja 2 jäävad lindude rändeteed ja kuigi need ei ole märgitud sensitiivse alana EOÜ analüüsis, tuleb nendega arvestada ja suuniste andmisel seda rõhutada.</p>	<p>arendusrisk. Eelpool toodud käsitluse on üle vaadanud ka EOÜ analüüsi koostanud eksperdid.</p> <p>Tegime ettepanekutest lähtuvalt (arvestades ka Teie poolt välja toodud punkti 19) täiendavat koostööd EOÜ analüüsi koostajatega ja nad kinnitasid, et sensitiivsete alade piiritlemisel on arvestatud eelkõige tuuleparkide rajamisega seonduvat, s.t. avamerel asuvate peatumisaladega (ja rändega mere kohal). Olemasolevad loendustulemused ja modelleerimine ei näidanud Vilsandi lähiumbruse suurt olulisust avamere peatumisalana. Vilsandi rahvuspark ise on oluline nii rannavetes asuvate peatumisalade kui ka väikesaarte haudelinnustiku seisukohast. EOÜ on välja toonud, et on levinud väärarvamus, et lindude ränne on nagu nõ rongiliiklus, kus liikumine toimub ainult piki kindlaid liikumisteid. Veelindude ränne mere kohal toimub tegelikult laial rindel ja selle kirjeldamine paari kitsa koridoriga on äärmiselt küsitav tegevus. Sensitiivsete alade piiritlemisel on püütud arvestada ka aladega, kus veelindude ränne seniste teadmiste põhjal peaks olema tihedam (s.t. piiritleti sellised alad polügoonidena).</p> <p>Seega on planeeringu koostamisel lähtutud ekspertide koostatud alusanalüüsist ja ekspertarvamusest ning sellest lähtuvalt on käsitlused strateegilise planeerimistasandi jaoks piisavad. Samuti on seatud vajalikud tingimused hoonetusloa tasandil linnustiku kaitseks.</p> <p>Materjalide täiendamine ei ole asjakohane.</p>
--	---	--

	<p>14. Seletuskirjas on toodud vaid kahel korral välja, kus tuleks tegevus kooskõlastada Keskkonnaametiga - ühel korral mainitud, et uute kaadamisalade kasutuselevõtmisel tuleb tegevus kooskõlastada Veeteede Ametiga ja Keskkonnaametiga ning teisel korral, et karbi- ja vetikakasvatuse kavandamisel looduskaitsele objektile täpsustatakse koostoimimise võimalikkus Keskkonnaametiga. Tegelikult igasugune majandustegevus, mis jääb Natura 2000 alale või looduskaitsele objektile või tegevus, mis võib negatiivset mõju avaldada kaitsealadele tuleb kooskõlastada Keskkonnaametiga (lähtuvalt looduskaitseaduse §-st 14.) Ettepanek: sellest tulenevalt palume täiendada lk 43 punkt d , lk 46 punkt 2 ja lk 47 punkt 4, kuhu juurde lisada, et vajalik koostöö Keskkonnaametiga või vajalik kooskõlastada Keskkonnaametiga.</p>	<p>Planeeringuga kooskõlastamisõigust sätestada ei saa. Oleme planeeringus markeerinud koostöövajadused, et edaspidistes arendustegevustes suunata parema koostöö rakendumist. Teie poolt tehtud ettepanekud koostöövajaduste väljatoomiseks lisatakse.</p>
	<p>15. Seletuskirja lk 50 skeem 5.9.1: Natura 2000 võrgustiku ja loodusdirektiivi elupaiga tüüpide levik (EELIS veebruar 2020) annab puuduliku ülevaate loodusdirektiivi mereelupaikade tegelikust levikust. Mereelupaikasad on kaardistatud (nt ESTMAR ja NEMA projekti raames) tegelikult suuremal alal ja mereelupaikade puudumine EELIS-s ei tähenda, et nendega ei peaks arvestama planeeringu koostamisel. Vajalikku infot saab Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituudist. Ettepanek: Kõik elupaikade tüübid, mille kohta on teave olemas, peaksid kajastuma joonisel. Sama ettepanek mõjude hindamise aruande lk 68 joonise 4.3-1 osas.</p>	<p>Seletuskirja skeem 5.9.1 pealkirja on täpsustatud ning skeemil kajastatakse: Natura 2000 võrgustiku elupaigatüüpide levikut. Mereelupaikade levikut ja sellega kaasnevat mõjusid on hinnatud mõjuhindamise aruande peatükis 4.2.5, kus on lähtutud kõige värskest üle-eestilisest elupaikade modelleerimise aruandest: „TÜ EMI, 2018. Eesti mereala elupaikade kaardiandmete kaasajastamine.“</p> <p>Ühtlasi on muudetud mõjude hindamise lk 68 joonise 4.3-1 joonise pealkirja ning kuna antud peatükk käsitleb Natura hindamist, siis siinkohal tuleb lähtuda Natura ala kaitseesmärkidest (sh EELIS andmebaasi värskest andmetest).</p> <p>Seega ei ole antud kontekstis vajalik skeemide sisuline täiendamine ja segaduste vältimiseks on skeemide nimetusi täpsustatud.</p>

	<p>16. Seletuskirja lk 50 ptk 5.9 suunis nr 3: Merel uute arenduste kavandamisel viiakse vajadusel läbi loodusväärtuste uuringud, mille tulemustega arvestatakse arenduste elluviimise võimalikkuse üle otsustamisel või ka mastaabi, tehnoloogia jm valikul. Juhul kui analoogseid loodusväärtuste kaitse eesmärke on võimalik saavutada ka alternatiivsel merealal, kus muud huvid (nt riigikaitse, energiajulgeolekuga seotud või majandushuvid) puuduvad, siis arendustegevuse kavandamist ja elluviimist ei piirata. Ettepanek: Sellise loogikaga ei saa nõustuda. Kui arendustegevuse alal leiduvad loodusväärtused, siis tuleb esmalt analüüsida arendustegevusele alternatiivseid asukohti kohas, kus olulisi loodusväärtusi ei esine. Ka mõjude hinnangu aruandes (lk 66) on viidatud, et kui arenduseks on sobiv koht valitud, siis tuleb loodusväärtusi arvestades analüüsida, kas neid saab kaitsta esinduslikumates paikades ja kasutada vajadusel leevendavaid meetmeid, kuid ei ole viidatud, et arendustegevuse osas tuleb kaaluda alternatiive, mis loodusväärtusi vähim mõjutavad.</p>	<p>Suunise aluseks on asjaolu, et mereala loodusväärtuste uuringud viiakse läbi eelkõige teadaolevate arendusplaanide teostamise võimalikkuse hindamise raames. Loodusväärtuste kaitse toimub õigusaktides sätestatud korras. Mereala planeering annab kooskasutuse eesmärgist lähtuvalt suuniseid, mida tuleks lisaks õigusaktides sätestatule samuti silmas pidada. Mereplaneeringuga nähakse, et uute arenduste kavandamisel tuleb loodusväärtuste uuringute tulemustega arvestamisel mh lähtuda ka kooskasutuse põhimõtetest ja vajadusest kasutada mereressurssi terviklikult, et kavandatavad tegevused oleksid tulevikus tasakaalustatud. Mereressurss ja mereala on ruumiliselt piiratud ning kõikide tegevuste tasakaalustatud arenguks tuleb vaadata erinevaid huvisid koos. Arendustegevustele on määratud strateegilisel tasemel läbiviidud hindamise tulemusel mitmeid tingimusi, mida lisaks õigusaktides sätestatule veel arvestada tuleb. Suunise puhul on tegemist planeeringuga seatava juhtnõoriga, mitte kohustusliku tingimusega.</p> <p>Antud juhul ei ole kaitstavate loodusobjektide ptk-s suunise nr 3 täiendamine põhjendatud, kuna suunis toob välja tasakaalustamise vajaduse ja see täiendus ei ole tasakaalustamise põhimõttega kooskõlas.</p>
	<p>17. Seletuskirja lk 57 tingimus 1: Kaadamiskoha valikul on aluseks vee erikasutusloas määratletud tingimused. Ettepanek: Korrektnen termin on keskkonnaluba (või keskkonnaluba vee erikasutuseks). Lk 62 kasutada samuti terminit keskkonnaluba.</p>	<p>Termin asendatakse.</p>
	<p>18. Lisas 1 on ära toodud vesiviljeluseks hästi ja väga hästi sobiv ala. Kuna lisa peegeldab hetkeolukorda, siis peaks olema ka siin vesiviljeluse hetkeolukord, miks ka mitte tuuleenergeetika hetkeolukord. Arengusuundadena võib</p>	<p>Lisas 1 on esitatud Eesti mereala portree ehk praeguse merekasutuse ülevaade 2018.a seisuga. Tegemist on</p>

	välja tuua potentsiaalse vesiviljeluse ja tuuleenergeetika ala %. Ehk siis olemasolev olukord versus potentsiaal.	taustainfoga, mis ei jää kehtestatava planeerimisdokumendi osaks.
	19. Nii planeeringu seletuskirjas kui ka mõjude hindamise aruandes linnustikku kajastavatel kaartidel on välja toodud sensitiivsed alad ja kohati ka maismaalindude rändeteed, kuid ei ole näidatud veelindude rändekoridore. Kuigi EOÜ analüüsis on öeldud, et sensitiivsete alade märkimisel on arvestatud ka olulisemate rändeteedega, ei hõlma see siiski kogu rändeteed. Samuti ei tule EOÜ analüüsist välja, mis on sensitiivsete alade hulgast välja jäetud Vilsandi rahvuspark ja selle lähiümbrus, analüüsi tulemusi vaadates ei ole see loogiline. Ettepanek: Keskkonnaamet palub konkreetselt välja tuua, veelindude rändekoridorid ning nendega arvestamine/mittearvestamine.	Vt vastus p 13.
	20. Oluline on välja tuua kõik seosed ja võimalikud mõjud, kuidas mõjutab tuulikute paigaldamine lindude rändeteede rännet ja anda üldised suunised, kui kaugemale rändeteest ja muudest sensitiivsetest aladest saab takistused paigaldada. Puhvrite soovitus on konkreetselt välja toodud ka EOÜ aruandes, kuid mitte planeeringus ega mõjude hindamise aruandes. Näiteks on seniste uurimistulemuste põhjal järeldatud, et Eesti kontekstis tundlike ja kaitsekorralduslikult oluliste liikide toitumise ja peatumise võtmealade puhul peab tuulepargi ja lindude jaoks olulise mereala vahele jääma vähemalt 5-6 km laiune puhvervöönd, kauride puhul isegi ca 15 km. EOÜ analüüsis viidatakse, et teadaolevalt väldivad linnud tuuleparke, samas tuuakse EOÜ analüüsis välja, et keeruline on piiritleda alasid, kui toimub lindude arvukas ülelend, seega lindude rändeteid on keeruline piiritleda ja seetõttu oli seda ilmselt keeruline	Planeeringu koostamisel on lähtutud ekspertide koostatud alusanalüüsist ja ekspertarvamusest ning sellest lähtuvalt on käsitlused strateegilise planeerimistasandi jaoks piisavad. Strateegilisel tasandil planeerimiseks vajalike puhvritega on EOÜ oma analüüsis juba arvestanud. Samuti on seatud vajalikud tingimused hoonestusloa tasandil linnustiku kaitseks. Vt vastus p 13.

	<p>märkida ka sensitiives alana. Mistõttu ei ole järelduste tegemiseks siiski piisavalt teadmisi, kuidas mõjutaks valitud arendusaladele tuulikute paigaldamine lindude rännet. Ettepanek: Palume esitatud aspekte käsitleda planeeringu põhilahenduse seletuskirjas kui ka mõjude hindamise aruandes.</p>	
	<p>21. Aruandes on kirjavigu, eriti ühildumisvigu on läbivalt kõigis esitatud dokumentides.</p>	<p>Vead korrigeeritakse.</p>
	<p>Mõjude hindamise aruande eelnõu</p> <p>22. Mõjude hindamise aruande lk 6: Mereala planeering on aluseks mere täpsemat kasutamist määravate hoonestuslubade ja keskkonnalubade väljastamisel (edaspidi kasutatud mõistet – tegevusluba). Ettepanek: Kui mõjude hindamise aruande tekstis kasutatakse mõistet tegevusluba, siis seda teha läbivalt. Antud juhul on kasutatud läbisegiterminite luba, tegevusluba, kaevandamiseluba (lk 26ja 34), vee erikasutusluba (lk 36) jne. Mõjude hindamise aruande lk 6 korrigeerida nt järgnevalt: hoonestuslubade ja keskkonnalubade (edaspidi tegevuslubade...).</p>	<p>Aruannet ühtlustatakse termini kasutuse osas.</p>
	<p>23. Mõjude hindamise aruande lk 26: Merevee füüsikalised ja keemilised kontsentratsioonid (toitainete kontsentratsioonid ja vee läbipaistvus) Ettepanek: siin ja edaspidi kasutada korrektset terminit, milleks on toitained (N, P, Si jne) Toitained on süsivesikud, valgud, rasvad, vitamiinid jne. Toitained (ka taimtoitained, toitesoolad või biogeenid) on eelkõige taimede kasvuks ja arenguks vajalikud keemilised elemendid, mida ei saa asendada teiste elementidega.</p>	<p>Aruannet korrigeeritakse.</p>

	<p>24. Mõjude hindamise aruande lk 34: Käsitletava planeeringulahenduse mõju suuremas skaalas (hindamisühikute-avamerealade või rannikuvee kogumite tasemel) on tõenäoliselt väga minimaalne.</p> <p>Ettepanek: Kuna kalakasvatuse/tuuleparkide mahud ja tehnoloogiad ei ole teada, siis ei saa väita, et mõju tõenäoliselt väga minimaalne. „Ettepanekud tegevuskavasse“ all on viidatud, et mastaapsete kalakasvatuse puhul võib mõju ulatuda ühest rannikumerekogumist kaugemale. Pigem: mõju ei ole tõenäoliselt oluline.</p>	Aruannet korrigeeritakse.
	<p>25. Mõjude hindamise aruande lk 34: kord kasutatud „minimiseerimiseks“, kord „miniseerimiseks“. Ettepanek: Kui esimene sõna omab tähendust, siis teise tähendust võib vaid aimata. Õigem oleks kirjutada „minimeerimiseks“, mis oleks arusaadavam ja mille kasutamist on ka soovitatud: (vt http://www.eki.ee/dict/ametnik/index.cgi?Q=minimiseerim a&F=M&C06=et).</p>	Aruannet korrigeeritakse.
	<p>26. Mõjude hindamise aruande lk 41: Tuulikute arendusalad jäävad küll valdavalt väljapoole nimetatud sensitiiivseid alasid, kuid nagu eespool juba mainitud, ei kata need kogu rändeteed. Kuigi planeeringu detailsusaste ei ole nii täpne ja ka mõjude hindamise aruandes (pt 4.2.2) on öeldud, et täpsem mõju tuleb hinnata alade edasisel arendamisel, tuleks rändeteed väljaspool sensitiiivseid alasid siiski juba praeguses etapis eraldi välja tuua ja nendega arvestamise olulisust rõhutada. Mõjude hindamise aruandes on mainitud ala nr 1 kattumist maismaalindude rändeteega ja ala nr 3 lähetust /osalist kattumist sensitiiivse alaga, kuid ala nr 2 osas on öeldud, et see on rändekoridori arvestav, millega ei saa</p>	Vt vastus p 13.

	aga nõustuda, sest ka läbi ala nr 2 toimub arktiliste veelindude ränne.	
	27. Mõjude hindamise aruande lk 62 joonis 4.2.6-1. ei ole välja toodud püsielupaikasad, kuigi info III kaitsekategooria liikide (hallhüljes) püsielupaikade kohta on avalik (Maa-ameti vastavat kaardirakendust).	Joonist korrigeeritakse.
	28. Mõju hindamise aruande lk 74: Tuuleenergeetika ala nr 3 puhul on osaliselt tegemist siiski linnustiku jaoks sensitiivse alaga ning ebasoodsa mõju esinemise võimalus ja seos Natura alade ning nende kaitse-eesmärkidega täpsustub ala edaspidisel arendamisel. Ettepanek: Natura 2000 võrgustiku alade korral peab planeeringu kehtestamiseks olema veendumus, et ebasoodsat mõju Natura ala terviklikkusele ja kaitse-eesmärkidele ei kaasne. Ka sellisel juhul (nt lk 74) tuleb pakkuda välja meetmed, millega oleks ebasoodne mõju välistatud.	Ekslik sõnastus korrigeeritakse. Lisatakse täiendatud hinnang: “ Tuuleenergeetika ala nr 3 puhul on osaliselt tegemist siiski linnustiku jaoks sensitiivse alaga, kuid jääb väljapoole Natura 2000 alasid ja välistab sellega ebasoodsad mõjud Natura alade piires. Ala 3 edaspidisel arendamisel tuleb leida tuulepargi arendamiseks sobilikud tuulikute asukohad, tehnoloogia jmt, millega oleksid välistatud otsesed ja kaudsed mõjud Natura 2000 võrgustiku kaitse-eesmärkidele.“
	29. Mõjude hindamise aruande lk 87-88 joonisel 4.5.1.4-1 esitatud tabelid (ja info mitmel järgmisel joonisel) ei ole riigikeelsed. Kuivõrd haldusmenetluse keel on eesti keel ja planeeringu materjalid peavad olema arusaadavad ka avalikkusele, siis Keskkonnaamet palub mõjude hindamise aruandes toodud võõrkeelsed viited jmt tõlkida eesti keelde.	Tõlked lisatakse.
	30. Mõjude hindamise aruande lk 126: Tuuleenergeetika alade lisaväärtuste tabeli viitel puudub tabeli nr. Ettepanek: Lisada puuduva tabeli nr.	Number lisatakse.
	Kaardikihid	Kaardikihi nimetust täpsustatakse.
	31. Kudealade kiht ei kajasta tegelikke kudealasad täpselt. Esitatud kudealade joonised on tehtud ainult sügavusjoonte	

	järgi. Täpsustada kaardikihi nime „Potentsiaalsed koelmualad“/“Kalastiku jaoks tundlikud alad“.	
	32. Mere-elupaigatüübid peavad olema kajastatud ka kaardirakenduses.	Kõik mõjude hindamise skeemidel olevad teemad ei ole kajastatud mereala planeeringu kaardirakenduses, kuna sageli on tegemist taustainfoga, mis võib olla mitmeti mõistetav. Planeeringu kaardirakenduses on kajastatud mereala planeeringu lahendus, riiklikest andmebaasidest tulenev taustainfo ja mereala alusanalüüside kaardimaterjal. Mere elupaigatüübid on mudeldatud ja täpsustuvad pidevalt. Seega ei ole mõistlik nende kandmine rakendusse. Teavitame ka, et praegusel hetkel kajastab kaardirakendus veel taustainfot, et kõigil huvigruppidel oleks võimalik komplekselt materjalidega tutvuda. Planeeringu kehtestamisel eristatakse kaardirakenduses kehtestatavad planeeringuandmed ja taustainfot ei hakata riiklikest andmebaasidest dubleerima ning uuendama.
<p>7. Eestimaa Looduse Fond 17.03.2020</p>	<p>1. Peame positiivseks ökosüsteemipõhise lähenemise rõhutamist planeeringu sissejuhatavas osas. Leiame, et ökosüsteemipõhine lähenemine vajaks rõhutamist ka lk 7 sõnastatud pikaajalises visioonis, kus ühtlasi peame mõistlikuks asendada väljend „sinimajanduse kasv“ väljendiga „säästev sinimajandus“. Samuti peame vajalikuks, et ökosüsteemipõhise lähenemise rakendamine konkreetsete teemade juures nagu laevandus, kalakasvatus või maavarade kaevandamine oleks praegusest ambitsioonikam.</p>	<p>Täpsustame teie ettepaneku alusel sõnastust ja kasutame väljendit järgmiselt: “säästva sinimajanduse kasvu soosiv”.</p> <p>Oleme seisukohal, et teemakäsitluste tingimuste koondvaates kajastub ökosüsteemipõhine lähenemine piisavas ulatuses. Väljatoodud merekasutusvaldkondade puhul on tegemist pigem traditsiooniliste merekasutusviisidega, mille kohta on juba toimivad regulatsioonid olemas. Planeeringu koostamise protsessis ei ole selgunud vajadust praeguste reeglite ja kasutustingimuste oluliseks muutmiseks.</p>
	2. Planeeringu seletuskirja alapeatükk 5.3.1 „Kalakasvatus“ seab lk 20 suuniseks nr 1 "Kalakasvanduste tasakaalustatud arengut soodustatakse väljaspool kalakasvanduste	Suunis nr 1 tõstetakse tingimuste alla.

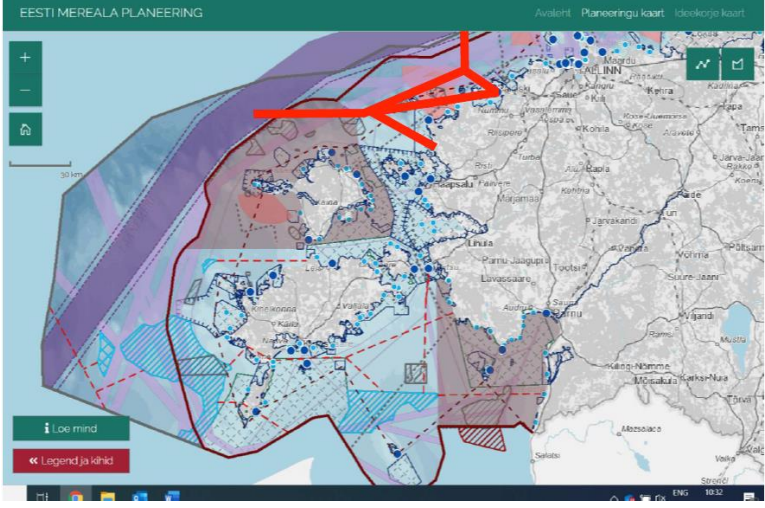
	<p>rajamiseks ebasobivaid alasid”. Leiame, et see peaks olema tingimus.</p>	
	<p>3. Sama teema juures lk 21 on tingimus nr 2: „Kalakasvanduse rajamisega kaasnevad mõjud peavad olema merekeskkonna seisundi jaoks aktsepteeritava koormusega (kalakasvanduse tegevuse tulemusel ei tohi merekeskkonna seisund halveneda), vajadusel tuleb rakendada keskkonnameetmeid.”</p> <p>Kõnealune tingimus on üldiselt asjakohane, kuid sulgudes antud selgitus liiga kitsendav. Nimelt on Eesti merealal laialt levinud olukord, kus mere seisund ei ole hea ja hea seisund tuleb alles saavutada (taastada). Sellises olukorras ei tohi ükski kavandatav arendus takistada hea seisundi saavutamist, „mittehalvendamine” ei ole piisav. Veel enam, kuivõrd Eesti ei ole siiani suutnud täita HELCOMi Läänemere tegevuskava raames võetud lämmastiku ja fosfori merre jõudmise kohustusi, ei tohi ükski arendus takistada nende taimetoitainete vähendamise eesmärgi täideviimist.</p> <p>Seetõttu teeb ELF ettepaneku sõnastada eeltoodud lause järgmiselt: „Kalakasvanduse rajamisega kaasnevad mõjud peavad olema merekeskkonna seisundi jaoks aktsepteeritava koormusega (kalakasvanduse tegevuse tulemusel ei tohi merekeskkonna seisund halveneda kui see on hea või väga hea, samuti ei tohi kalakasvandus takistada vähemalt hea seisundi saavutamist aladel, kus praegu seisund hea ei ole ega segada Läänemere tegevuskava eesmärkide täitmist), vajadusel tuleb rakendada keskkonnameetmeid.”</p>	<p>Nõustume, et hetkel sulgudes antud selgitus ei ole piisav. Sõnastust korrigeeritakse vastavalt ettepanekule, täiendav selgitus lisatakse joonealuse märkusena, kuna tegemist on selgituse, mitte tingimuse osaga.</p>
	<p>4. On mõistetav, et planeeringu alapeatükk 5.4.1 „Laevaliiklus” arvestab veeliikluse vajadusega paindlikkuse</p>	<p>Veeliiklusalade määratlus on planeeringusse toodud selleks, et illustreerida laevanduse huvi Eesti merealal.</p>

	<p>järele, kuid paiguti paistab veeliikluse eelisseisund teiste merekasutuse viisidega mõneti ebaproportsionaalne. Lk 26 on kirjas „Uued veeliiklusalad moodustuvad intensiivse laevaliikluse tulemusel mingis piirkonnas ise ja neid ei kanta planeeringujoonisele, kuid muude merekasutuste kavandamisel tulevikus peab loamenetluse tasandil ja ka järgnevate strateegiliste dokumentide koostamisel arvestama sellel hetkel kehtivat liiklusolukorda, mitte planeeringu koostamise ajal fikseeritud olukorda.”</p> <p>Selline sõnastus annab ühele sektorile põhjendamatu eelise teiste võimalike merekasutuse viiside ees. ELF teeb ettepaneku muuta sõnastust teisi merekasutuse viisidega enam arvestavaks ja tuua sisse keskkonnamõõde: lähtudes ökosüsteemipõhisest lähenemisest ei tohiks planeering soosida veeliiklusalade iseoolset moodustumist tundliku keskkonnaga merealadele.</p>	<p>Meretranspordis kehtib rahvusvahelistest kokkulepetest lähtuvalt navigatsioonivabadus. Lähitulevikus on laevaliiklus eeldatavasti tõusutrendis, kuid planeeringu koostajatena me ei näe, et valdkond oleks eriliselt eelistatud. Konkreetsed huvigrupid on välja toonud ka vastupidise tendentsi, mille järgi meretransport peab edaspidi tegema pidevaid kompromisse ja vaatama üle senise merekasutuse, et mahutada merele uusi kasutusviise. Kuna sügavamatel merealadel on võimalik veeliikluseks leida ohutu teekond erinevates asukohtades, siis ei ole veeliiklusalasid otstarbekas nõ “lukku panna” läbi planeeringu. Veeliikluse korraldamise eest jääb vastutama Veeteede Amet, kellega koostöös on võimalik vajadusel ja võimalusel väljakujunenud liikumisteid muuta. Väljatoodud lause rõhutab, et mereala planeeringu veeliiklust puudutav ruumi-info pärineb konkreetsest ajahetkest. Lähtudes eelnevast ei ole põhjendatud Teie ettepanekuga arvestada.</p>
	<p>5. Alapeatükk 5.4.3 „Meretranspordi suunised ja tingimused” (lk 30) suunis 3 alapunkt a räägib sadamavõrgustiku tihendamisel uute sadamate rajamisest „uute väikesadamate rajamine looduslikult sobivatesse kohtadesse ja sobiva sügavusega, et vältida ebaproportsionaalselt suurt keskkonnamõju ning kulutusi süvendamisele, kaitsele lainetuse eest jms.” Nii iseenesestmõistetavad nõuded võiksid pigem olla tingimuste loendis. Samas peaks olema suunis, mille kohaselt uusi sadamaid rajatakse üldse vaid juhul, kui piirkonnas, mille määravad sama punkt 3 alapunktid b ja c sadamad sootuks puuduvad. Teisisõnu, planeering peaks andma suunise mitte rajada uusi sadamaid ilma selge vajaduseta ja säilitada</p>	<p>Uute väikesadamate rajamise keelamine ei ole otstarbekas. Looduslikult sobivatesse kohtadesse rajatud väikesadamad aitavad elus hoida merekultuuri ja rannikukogukondi ning soosivad mere mitmekesisust kasutust. Teatud olukorras (nt arenev puhkemajandus vms tegevus maismaal) võib olla siiski vajalik väikesadama rajamine asukohta, kus looduslikud olud seda ei soosi. Eelnevast tulenevalt ei saa suunist muuta tingimuseks, mille järgimine on üheselt nõutav.</p>

	võimalikult suures ulatuses loodusläheduses seisundis rannikut.	
	<p>6. Alapeatükk 5.5 „Merepääste, reostustõrje ja riigipiiri valve” sedastab lk 32 laevalt laevale kaupade üleandmise alade (STS) juures loa seal ka punkerdada. Samal lehel olevas joonealuses märkuses nr 23 on kirjas „Punkerdamine toimub ka sadamates ja põhjendatud vajaduse korral ka mujal merealal.” Punkerdamine on suure reostusriskiga tegevus, mille lubamisega peaks olema väga ettevaatlik. Seetõttu tuleb väga selgelt selgitada, mida mõeldakse „põhjendatud vajaduse” all.</p> <p>Eeltoodud põhjusel teeme ka ettepaneku suunis nr 3, lk 33, muuta tingimuseks. Lisaks peame vajalikuks täpsustada, milliseid kaupu tohib laevalt laevale STS aladel üle anda ja milliseid kaupu tohib keskkonnaohu vähendamiseks laevalt laevale üle anda üksnes sadamates ning sõnastada sellekohane tingimus.</p>	<p>Põhjendatud vajadus esineb olukorras, kus sadamasse või STS-alale on liialt pikk vahemaa, mille läbimine toob kaasa täiendava riski. Vastav täiendus lisatakse planeeringu seletuskirja.</p> <p>Suunise nr 3 muutmine tingimuseks ei ole põhjendatud ülalkirjeldatud põhjendatud vajaduse olemasolu tõttu.</p> <p>Kaupade iseloomu täpsustamine ei ole mereala planeeringu kui strateegilise ruumilise arengudokumendi ülesanne. Valdkonda reguleerib vabariigi valitsuse määrus “Nafta ja naftasaaduste merel, Peipsi-Pihkva järvel ning Narva jõel käitlemise kord”.</p> <p>Mereala planeering peab olema kooskõlas kehtivate õigusaktidega. Lähtuvalt eeltoodust ei ole võimalik ettepanekuga arvestada.</p>
	<p>7. Peame üldiselt õnnestunuks taastuenergia teema käsitlemist alapeatükis 5.6 „Taastuenergia tootmine”, eriti tuuleenergeetika võimalike arendusalade järkjärgulise valiku põhjalikku protsessi. Eesti mereplaneeringul on oma osa riigi liikumisel süsinikuneutraalse majanduse poole, mistõttu peaks üle vaatama planeeringu hinnangu, et tuuleenergia võib katta vaid kolmandiku elektritarbest. Toodetava tuuleenergia potentsiaal valitud aladelt võib olla märkimisväärselt kõrgem kui praegu planeeringus kirjas.</p>	<p>Planeeringus toodud elektritarbe hinnangud põhinevad arengudokumendile „Energiamajanduse arengukava 2030“. Kontrollime koostöös Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumiga välja toodud hinnangud üle.</p>
	<p>8. Siiski peame vajalikuks rõhutada, et kuivõrd planeeringu valmimise hetkel on teadmised nahkhiirte rände kohta merel veel väga esialgsed, langeb järgnevatele loamenetluste etappidele suur vastutus nahkhiireasurkondade</p>	<p>Nõustume uuringu vajaduse tingimuse sõnastusega. Hoonustusloa etapis läbi viidava uuringuga selgitatakse välja ka mh täiendavate piirangute nagu tuulikute seiskamine, seadmise vajadus. Praeguses staadiumis nende seadmine ei</p>

	<p>kahjustamise vältimisel. Seetõttu tuleb tingimus 13 alapunkt g ümber sõnastada järgmiselt: „koostöös nahkhiirte eksperdiga täpsustada mõjusid nahkhiirtele kavandatava tegevuse mahu, täpse asukoha ja tehnilise lahenduse valguses, viies arendataval merealal läbi nahkhiirte väliuuringud enne ehitust ning jätkates seirega ehituse ja tuulepargi töö ajal”.</p> <p>Samuti peame vajalikuks suunise andmist, mille kohaselt nahkhiirte rände ajal töötaksid tuulepargid üksnes tuulekiirusel üle 6 m/s. Tegemist on energiasaagile vägagi tagasihoidliku mõjuga meetmega, mille mõju nahkhiirte suremuse vähendamiseks võib samas olla märkimisväärne.</p>	<p>ole põhjendatud ja oleks ebamõistlikult piirav, kuna detailsemad andmed nahkhiirte rände osas puuduvad.</p>
	<p>9. Kaablitega seoses (alapeatükid 5.6.5 ja 5.7, lk 44 – 48) ei ole piisavalt käsitletud elektromagnetvälja võimalikke negatiivseid mõjusid elurikkusele, sh. kalastikule. Teeme ettepaneku lisada mõlemas alapeatükis tingimused rakendada parimat võimalikku tehnikat selliste mõjude vähendamiseks.</p>	<p>Teiste Läänemere riikide mõjude hindamise järeldused (nt Taani mereala planeeringu KSH) toovad välja, et alalisvoolukaablid, mida reeglina kasutatakse, ei oma olulist elektromagnetvälja mõju, kuna maa magnetväli on oluliselt tugevam. Parima võimaliku tehnika tingimuse lisame planeeringu seletuskirja.</p>
	<p>10. Alapeatükk 5.9 „Kaitstavad loodusobjektid” on üldiselt asjakohane, kuid vajaks mõningat täpsustamist. Lisaks sellele, et HELCOM on juba mõnda aega pidanud vajalikuks 10% mereala kaitset, on IUCN mõned aastad tagasi tulnud välja soovitusel igast merepiirkonnast võtta kaitse alla 30%.</p> <p>Toetame põhimõtet arvestada planeeringus ka projekteeritavate kaitstavate loodusobjektidega ning peame vajalikuks nende järjekindlat kajastamist kõigil planeeringu kaartidel.</p> <p>ELF peab vajalikuks piisavalt suure, esindusliku ja asjakohase kaitsekorraga alade võrgustiku kaitset.</p>	<p>Oleme teadlikud, et HELCOM on vastava soovitusel andnud. Hetkel on teema Eestis veel arutlusel ja vastavaid otsuseid ei ole, mistõttu ei ole selget alust planeeringulahenduse täiendamiseks. Jääme seisukohale, et planeeringus ei kajastata detailsemalt loodavate kaitsealade teemat. Teemat reguleerib kehtiv looduskaitse seadus, mis loob alused kaitsealade moodustamiseks.</p> <p>Täiendavaid kaitstavaid loodusobjekte mereala planeeringuga ei kavandata. Uute objektide moodustamine toimub õigusaktides sätestatud korras ja arvestades mereplaneeringuga seatavaid suuniseid. ELFi seisukohad kaitstavate loodusobjektide vajaduste osas võetakse</p>

	<p>Sealhulgas näeme vajadust kaitse alla võtta osalt territoriaalmeres ning osalt majandusvööndis paiknev ala, mis jääks läände Vilsandi rahvuspargist ja põhja ning loodesse tuulenergeetika arendusalast nr 2. Samuti oleks õigustatud kaitse alla võtta Hiiumaast läände jääv majandusvööndi osa.</p>	<p>teadmiseks ja eelpool toodust tulenevalt planeeringu seletuskirja ei täiendata. Teavitame, et edastame ettepanekud teadmiseks Keskkonnaministeeriumile.</p>
	<p>11. Alapeatükk 5.13 „Maavarad” pakub kaevandamisele põhjendamatuid eeliseid võrreldes teiste merekasutustega. Näiteks koelmute kaitse kaevandamise eest peaks olema kindlasti tugevam, mistõttu peame vajalikuks lk 55 olev suunis sõnastada ümber tingimuseks.</p>	<p>Maavarade kaevandamine toimub vastavalt Maapõueseadusele. Siduvat tingimust, mis on vastuolus kehtiva seadusandlusega, ei ole võimalik mereala planeeringuga määrata. Mereala planeering on koostatud arvestades kehtivaid õigusakte ja mereala planeeringuga olemasolevaid regulatsioone muuta ei ole võimalik. Seetõttu ei ole võimalik Teie ettepanekuga arvestada.</p>
	<p>12. Seoses alapeatükiga 5.15 „Püsiühendused” rõhutab ELF jätkuvalt, et silla rajamine läbi miljonite lindude rändetee Natura 2000 võrgustiku alal on täiesti lubamatu. Märkida võiks, et ka teiste püsiühenduse variantide otstarbekus on kaheldav.</p>	<p>ELFi seisukoht võetakse teadmiseks. Püsiühenduste puhul on tegemist olulise ruumilise mõjuga rajatistega, mille elluviimisega kaasneb eeldatavalt oluline mõju elu- ja looduskeskkonnale. Avalduv mõju sõltub suures ulatuses püsiühenduste täpsemast lahendusest (nt sild või tunnel, konkreetne asukoht jne). Seega vajab püsiühenduste kavandamine põhjalikku sisulist käsitlust, asukohapõhiseid uuringuid koos teostatavuse ja tasuvuse analüüsiga. Seesuguseid uuringuid, analüüse ja sisukat käsitlust ei ole võimalik mereala planeeringuga läbi viia. Püsiühenduste kavandamine toimub Vabariigi Valitsuse otsusel eraldiseisvate täpsemate riigi tasandi planeeringutega.</p>
<p>8. Lääne-Harju Vallavalitsus 16.03.2020</p>	<p>Teeme ettepaneku lisada Eesti mereala planeeringule potentsiaalsed merekaablite asukohad Paldiskist Loode-Eesti perspektiivsete meretuuleparkide asukohtadeni ja Rootsi ning Soome suunal. Arvestades selliste ühenduste mitut võimalikku alternatiivi, teeme ettepaneku kirjeldada</p>	<p>Mereala planeering, strateegilise riikliku tasandi ruumilise arengudokumendina, ei määra perspektiivsete kaablite ning torujuhtmete konkreetseid ruumilisi asukohti. Planeeringu suurest üldistusastmest tulenevalt ja põhjusel, et pole teada tulevikus kõikvõimalike kavandatavate kaablite ja torujuhtmete võimalikud asukohad, pole otstarbekas kaablite</p>

	<p>indikatiivselt erinevad lahendused.</p> 	<p>ja torustike konkreetsete asukohtade määramine, vaid hoonestusloa etapi jaoks tingimuste määramine. Kaablite ja torujuhtmetega seonduv selgub hoonestusloa menetluse käigus, mille läbiviimisel tuleb arvestada ka mereala planeeringus määratud tingimusi.</p> <p>Eelpool toodust erandiks on planeeringuga kavandatud tuuleenergeetika alade põhimõttelised ühenduskoridorid, kuna tuuleenergeetika teema on uutest merekasutustest ainuke, mille puhul sõltub otseselt tuuleenergeetika arendamiseks sobivate alade osas planeeringu elluviidavus mh tehnovõrkude lahendusest. Seetõttu oleme seda teemat lahendanud kõikidest teistest kaablitest ja torujuhtmetest eraldi.</p> <p>Teie poolt viidatud Loode-Eesti perspektiivse meretuulepargi ühenduskoridori kajastamine ei ole põhjendatud, kuna Loode-Eesti perspektiivne meretuulepark ei ole mereala planeeringu lahenduse osa. Loode-Eesti perspektiivsed meretuulepargi alad asuvad Hiiu maakonnaga piirneval merealal, mis ei ole üleriigilise mereala planeeringu alas.</p> <p>Kokkuvõttes planeeritavate tuuleenergeetika alade ühendusi reguleerib ptk 5.6.5 ja ülejäänud ühendusi ptk 5.7.</p>
<p>9. Lennuamet 17.03.2020</p>	<p>Mereplaneeringuga Ruhnust põhjakaarde planeeritav tuulepark võib tekitada turbulentsi, samuti udu, millega kaasneb nähtavuse halvenemine ja õhusõidukite jäätumine talvel. Praegu toimuvad Ruhnu lennuk üksnes visuaaltingimustes ja väljaspool jäätumist ning miinimumlennukõrgusel (150 meetrit maa- või merepinnast). Tuulikute tekitatava udu kandumisel lennumarsruudile nähtavus ja lennutingimused halvenevad ning lennuk peab ohutuse tagamiseks pöörduma tagasi</p>	<p>Ettepanekuga on arvestatud.</p> <p>Arvestades Lennuameti ettepanekuid ja täiendava koostöö tulemusel antud sisendit on planeeringuga kavandatud tuuleenergeetika alad vähendatud. Lisaks määrati põhimõttelised lennuliikluskoridorid, mis on vajalik säilitada tuulikute vabana. Täpne koridori asukoht selgub hoonestusloa staadiumis.</p>

	<p>lähtelennuväljale. Ka püütakse lennul vältida sajualasid, mistõttu tuleb ette lennutrajektoorist kõrvalekaldumisi, mis muutuksid tuulikute vahel lendamisel ohtlikuks. Viimane asjaolu muudab kasutuks ka varasemalt kaalutud võimaluse takistustevaba lennukoridori loomise näol.</p> <p>Eelnevast lähtudes leiab Lennuamet, et Ruhnu saarest põhjakaares paiknevate tuulikutega pole võimalik tagada stabiilset ja ohutut lennuühendust Ruhnu saare, Kuressaare ja Pärnu vahel praegustel tingimustel. Üheks võimalikuks lahenduseks on luua Ruhnu lennuväljale instrumentaallähenemise võimekus (Pärnu lennuväljal on see rekonstrueerimise järel olemas) ning tuua liinile vastava võimekusega õhusõiduk.</p>	
<p>10. Saare Wind Energy 17.03.2020</p>	<p>1. Peatükis 5.6.4 suunises nr 5 öeldakse, tsiteering: „<i>Tuulikute asukoha valikul tuleks lähtuda elupaigatüüpide paiknemisest ja võimalusel vältida tuulikute paigaldamisel piirkonda, kus esineb eelkõige kõrge looduskaitse väärtusega karide (1170) elupaiku.</i>“. SWE seni kogutud info kohaselt on suur osa ala nr 2 rohkem või vähem karideks kvalifitseeruv merepõhi, loomulikult esineb seal erineva looduskaitse väärtusega alasid ning konkreetse ala väärtus sõltub looduskaitsepoliitika kontekstis suuresti ka sama elupaiga esinemisest/mahust/esinduslikkusest mujal konkreetse Euroopa Liidu liikmesriigi (antud juhul Eesti) territooriumil. Planeeringu sõnastus on justkui paindlik, sisaldades väljendeid „<i>tuleks lähtuda</i>“, „<i>võimalusel vältida</i>“, „<i>esineb eelkõige</i>“, kuid see paindlikkus ja lai tõlgendusruum võib olla aluseks ka ebaproportsionaalseteks takistusteks tuuleenergeetika edasise arendamisel.</p>	<p>Mereala planeeringu koostamisse kaasatud ekspertide hinnangul puuduvad ühesed kriteeriumid ja alused, et määrata, millised on just Eesti kontekstis esinduslikud karide elupaigad. Hetkel on olemas üksnes definitsioonid elupaigatüüpide määramiseks.</p> <p>Seetõttu ei ole võimalik planeeringu suunise sõnastust muuta. Oluline on projektitasandil elupaigatüüpide paiknemist täpustada ja nendele avalduvat mõju täpsemalt hinnata.</p>

	<p>SWE ettepanek on konkreetsemalt võimaldada tuulikute ja kaablite asukohta ka karide elupaigas ning vältida tuleks vaid kogu Eesti kontekstis kõige esinduslikumate karide elupaikade kasutamist tuulikute ja kaablite paigaldamiseks.</p>	
	<p>2. SWE oli esindatud 30.01.2020 Rahandusministeeriumis toimunud planeeringu arutelul tuule-energeetika teemadel. Üheks teemaks oli tingimuse nr 2 (seletuskiri lk 41) konkreetne sõnastus, tsiteering: „Tuuleenergeetika arendamiseks sobivatele aladele nr 1–3 rajatakse eelkõige gravitatsioonivundamentidel tuulikud. Lubatud on ka teised tehnoloogilised lahendused (sh innovaatilised lahendused), mille mõju keskkonnale on samaväärne või väiksem.“. SWE seisukoht on et tulenevalt meretuulikute suuruse kasvuga muutub gravitatsioonivundamentide kasutamine teatud sügavusest alates keerukamaks, kui samades tingimustes vaivundamendi (või selle edasiarendus, hübriidlahendus) kasutamine. Sealjuures on vaivundamentide paigaldamise tehnoloogia arenenud ja jätkab arenemist. SWE hinnangul on planeeringu koostamisel valdav arusaam, et vaivundamente paigaldatakse neid merepõhja rammides (parimal juhul mõningaid keskkonnamõjusid leevendavaid meetmeid kasutades) - tegelikkuses ei vasta see enam tõele. On olemas kaasaegsed ja juba toimivad lahendused (lihtsustatult öeldes ette puurimine), mis on keskkonnasõbralikud ning teatud ehitusgeoloogilistes tingimustes ainuvõimalikud (nt karilaadne merepõhi).</p> <p>Näiteks 10+ MW võimsusega 25 meetrisesse vette paigaldatava gravitatsioonivundamendi mastaabid (möödud ja mass) ning paigaldamise eeltöö (merepõhja ettevalmistamine / tasandamine) võivad olla märkimisväärse keskkonnamõjuga merepõhjale.</p>	<p>Tingimuse sõnastust täpsustatakse ettepaneku alusel:</p> <p><i>Tuuleenergeetika arendamiseks sobivatele aladele nr 1–3 rajatakse selliste vundamentilahendustega tuulikud, millega kaasnevad keskkonnamõjud on samaväärsed või väiksemad gravitatsioonivundamentidel tuulikute rajamise mõjudega.</i></p>

	<p>Vaivundamendi paigaldamine võib olla küll mürarikkam (ehitusaegne lühiajaline häiring), kuid selle mõju merepõhjale (pindala, merepõhja ettevalmistus jms) võib olla palju väiksem. Ehk kaasaegne vaivundament (või selle edasiarendus/hübriid) võib olla madalama summaarse keskkonnamõjuga kui gravitatsioonivundament.</p> <p>Planeeringu praegune sõnastus justkui jätab paindlikud võimalused erinevale tehnoloogiale, kuid on SWE hinnangul siiski eksitava suunaga.</p> <p>SWE ettepanek on sõnastuses vähendada gravitatsioonivundamendi esiletoomist kui eelistatud lahendus (rajatakse eelkõige).</p>	
	<p>3. Rahandusministeeriumi kodulehe andmetel ei toimu avalikke arutelusid, need jäävad ära („Planeeringu avalikule väljapanekule järgnevad avalikud arutelud jäävad eriolukorra tõttu ära“ ning „Toimuma pidanud avalikud arutelud jäävad ära.“). Kas nimetatud arutelud jäävad tõepoolest ära või nende toimumisaeg lükatakse edasi aega, kus nende läbiviimine on jälle võimalik? SWE teeb ettepaneku avalikke arutelusid mitte ära jätta, vaid lükata need edasi. Vastavalt korrigeerida ka avalikustatud teavet.</p>	<p>Rahandusministeeriumi kodulehel oli tegemist ajutise eksitusega, mis täpsustati kohe peale Teie ettepaneku laekumist. Eesmärk oligi eriolukorra tõttu arutelud edasi lükata, mitte ära jätta.</p>
<p>11. Eesti Avamere Vesiviljelejate Ühistu 18.03.2020</p>	<p>1. Muudatusettepanekud peatükki „Mereala kooskasutuse põhimõtted“ (punkt 5.1)</p> <p>Mereala planeeringu seletuskirja punktis 5.1 on sedastatud, et üle-euroopaliselt on võetud suund muuhulgas mereala kooskasutuse edendamiseks tuleenergeetika ja vesiviljeluse vahel: „<i>Tuulikute kasutamine vesiviljelustaristu kinnitamiseks või uute taristulahenduste arendamiseks. Tuulikute ala kasutamine karbikasvatuseks. Võimaldab kulude kokkuhoidu ja kasvatuste suunamist sügavamasse</i></p>	<p>Seletuskirjas välja toodud üle-euroopalised suunad põhinevad Euroopa Komisjoni MUSES projektil <i>Ocean Multi-Use Action Plan</i> ja sõnastused on kajastatud vastavalt projekti materjalidele. Sõna vesiviljelus all on mõeldud nii kala- kui ka karbi- ja vetikakasvatust ning vahet neil ei tehta. Nõustume, et selguse huvides on mõistlik sõnastust täpsustada, viieme täiendused sisse vastavalt Teie ettepanekutele.</p>

	<p><i>merre. Näiteid hetkel veel vähe.</i> “Palume muuta ja täiendada tsiteeritud teksti teist lauset ja sätestada see järg-mises sõnastuses (lisatud osa on ära toodud allajoonitult): „<i>Tuulikute ala kasutamine kala- ja/või karbi-kasvatuseks.</i>“ Samasisulise muudatuse palume sisse viia skeemi 5.1.2 („Erinevate kasutusvaldkondade omavaheliste seoste näiteid“). Antud juhul puudub mistahes alus vahetegemiseks karbi- ja kalakasvatuste vahel ning tuulikute alal on võimalik samamoodi leida sünergia avamere kalakasvatustega.</p> <p>Skeemil 5.1.3 „<i>Planeeringulahendus. Mereala kooskasutus</i>“ palume peale kanda ka olemasoleva Tagalahe avamere kalakasvatuse ala ja taotletavad/potentsiaalsed avamere vesiviljeluskasvandused, millede kohta on juba vastavad hoonestusloa taotlused esitatud.</p>	<p>Skeem 5.1.3. <i>Mereala kooskasutus</i> illustreerib planeeringulahendust. Hoonestusloa taotluste info on ajas muutuv, planeeringu koostamisel on nende näol tegemist taustainfoga, mis ei ole osa planeeringulahendusest. Seega ei ole kalakasvatuste hoonestusloa taotluste info skeemile kandmine põhjendatud.</p> <p>Mereala planeering ei määra vesiviljeluse arendamiseks konkreetseid alasid, seetõttu ka kooskasutuse skeemile seda teemat lisatud ei ole. Kuna aga tegemist on olulise teemaga, lisame legendi täienduse “<i>Vesiviljelust saab arendada kogu Eesti merealal, v.a selleks välistatud alad.</i> “</p>
	<p>2. Muudatusettepanekud peatükki „Vesiviljelus“ (punkt 5.3, mille palume ümber nimetada „Avamere vesiviljeluskasvandused“)</p> <p>Planeerimisseaduse § 14 lg 2 punkti 1 kohaselt on <i>üleriigilise mereala teemaplaneeringu ülesanne mereala tasakaalustatud ruumilise arengu üldiste põhimõtete ja suundumuste määramine</i>. Järelikult peab merealade planeeringu üks eesmärke olema ka avamere vesiviljeluskasvanduste (ehk üle-euroopaliselt oluliseks kuulutatud sinimajanduse) toimimist tagavate meetmete määramine.</p>	<p>„Avamere“ mõiste kasutamine ei ole peatüki pealkirjas ja ka selgitavas tekstis õigustatud. Mereala planeering ei käsitle vaid sügavamas, nõ ulgumeres asuvaid vesiviljeluse arendusvõimalusi, vaid määratleb suunised ja tingimused laiemalt kogu Eesti mereala planeeringu alale. Seega ei ole võimalik ettepanekuga arvestada.</p>

	<p>2.1 Esiteks rõhutame, et avamere karbi- ja vetikakasvatust ühelt poolt ning avamere kalakasvatust teiselt poolt ei ole niivõrd erineva sisuga ega merekeskkonnale nii palju erinevalt mõjuvad tegevused, mille erinev käsitlus kõrge üldistusastmega merealade planeeringus oleks põhjendatud. Seega teeme ettepanku käsitleda avamere karbi- ja vetikakasvatust ning kalakasvatust ühtse peatükina (käsitleda neid ühtsena avamere vesiviljeluskasvandustena) ja sätestada neile võrdse kohtlemise põhimõttest tulenevalt ühesugused suunised ning tingimused. Seda järgnevatel põhjustel. Hetkel puuduvad Eestis (erinevalt toimivast avamere kalakasvatusest) majanduslikult edukad karbi- ja vetikakasvatused ning nende teenindamiseks vajalik maismaa infrastruktuur. Samuti ei ole karbi- ja vetikakasvatuste mõju (mere)keskkonnale ainult positiivne. Näiteks karbikasvatustes filtreerivad karbid veest toitained (mik-roosakesi) ja kasutavad sealt ära vajalikud toitained, misjärel ülejäägid väljuvad aga väljaheidetena nagu kõikide elusorganismide puhul. Seega tekib karbikasvatuste alla samamoodi sõnnik nagu see tekib ka kalakasvatuste puhul. Lisaks tarbivad karbid veest hapnikku ning tekitavad CO₂-te (uuringutes on ka välja toodud, et suuremad karbikasvatused toodavad märkimisväärtes kogustes CO₂-te¹). Samamoodi avamere kalakasvatuse sumpadega eeldavad ka karbi- ja vetikakasvatused vastavate kasvatusliinide/mit-telooduslike mehhanismide merre paigaldamist (st mereala koormamist) ja hooldamist ning nendega seonduvate riskide arvestamist (nt liinide või muu</p>	<p>Nõustume, et suures plaanis on vesiviljelus üks terviklik valdkond. Käesoleval hetkel on aga kalakasvatuse ning vetika- ja karbikasvatuste eristamine planeeringus vajalik, kuna kalakasvatused toovad (praegu kasutusel olevate majanduslikult mõttekate tehnoloogiate puhul) merekeskkonda toiteaineid juurde, samas kui vetika- ja karbikasvatustega viiakse merekeskkonnast toiteaineid välja. Kuna mere eutrofeerumise näol on Läänemeres tegemist ühe suurema keskkonnakaitselise väljakutsega, siis on vaja eraldi välja tuua selliseid tegevusi, mis oleks võimelised merekeskkonna seisundit parandama. Lisaks eelpooltoodule on vesiviljeldavate kalade, merevetikate ja karpide kasvueelised võrdlemisi erinevad ning mõistlik on neid valdkondi ka sellest aspektist lähtuvalt lahus hoida. Seetõttu ei ole võimalik Teie ettepanekuga arvestada.</p>
--	--	--

¹ Vt nt <https://balticeye.org/en/eutrophication/policy-brief-mussel-farming-in-the-baltic-sea/> ja http://baltic-sea2020.org/english/images/Bilagor/final%20report_mussel-farming.pdf

	<p>vesiviljelustaristu purunemine tormi korral jmt).</p> <p>Lähtuvalt eeltoodust teeme ettepaneku käsitleda avamere kalakasvatuse koos avamere karbi- ja vetikakasvatustega ühtsena avamere vesiviljeluskasvandustena ning peatükid 5.3.1 („Kalakasvatus“) ja 5.3.2 („Karbi- ja vetikakasvatus“) omavahel liita peatükiks 5.3 pealkirja alla „Avamere vesiviljeluskasvandused“.</p>	
	<p>2.2 Teiseks teeme ettepaneku märkida lisaks kalakasvanduste rajamiseks ebasobivatele aladele peatükis 5.3 eraldi ära alad, kus juba tegutseb avamere vesiviljeluskasvandus (Osaühing REDSTORM opereerib Tagalahes Vabariigi Valitsuse poolt 06.10.2016 välja antud hoonestusloa nr 329 ning kehtiva vee-erikasutusloa nr L.VV/320992 alusel) ja piirkonnad, millede kohta on esitatud tänase päeva seisuga hoonestusloa taotlused avamere vesiviljeluskasvanduste rajamiseks (nt uus skeem pealkirjaga „<i>Olemasolevad ja taotletavad (potentsiaalsed) avamere vesiviljeluskasvanduste alad</i>“). Eesti mereala planeeringu interaktiivne kaardirakendus (http://mereala.hendrikson.ee/eskiislahendus.html) sisaldab küll ühe kihina „hoonestusloa taotlused (seisuga veebruar 2020)“, kuid antud juhul oleks oluline olemasolevad ja tegutsevad ning taotletavad (potentsiaalsed) kasvandused ära märkida skeemina põhilahenduse seletus-kirja tekstis, kuna vastupidisel juhul võib planeeringu seletuskirjast jääda mulje justkui avamere vesiviljeluskasvatuse üldse ei eksisteeriks ja vastavas valdkonnas midagi ei toimu. Kuna merealade planeeringu mõte on markeerida Eesti merekasutuse suunad, siis tuleks planeeringus need kohad potentsiaalsete avamere vesiviljeluskasvandustena ära markeerida (nagu seda oli tehtud Hiiumaa merealade</p>	<p>Ptk 5.3 <i>Vesiviljelus</i> ja selle alampeatükid käsitlevad vesiviljeluse planeeringulahendust ehk seda, mida planeeringuga kehtestatakse. Mereala planeering üldise tasandi strateegilise arengudokumendina näeb ette laialdasi vesiviljeluse arendamise võimalusi. Hetkekasutus ja hoonestusloa taotlused on ajas muutuv info, millega planeeringulahendus arvestab, kuid see ei ole üheks planeeringulahenduse osaks, mida eraldiseisvana kuvada skeemkaartidel planeeringuga kehtestatava infona. Seetõttu ei ole võimalik Teie ettepanekuga arvestada.</p>

	<p>planeeringus), et merealade teised kasutajad saaksid nende aladega oma plaanides või tegevustes arvestada. Küll aga nõustume, et avamere vesiviljeluskasvandused peaks jääma võimalikuks ka kohtades, kuhu veel ei ole esitatud vesiviljeluse otstarbeks hoonestusloa taotlusi (seoses tehnoloogia kiire arengu ja üle-euroopalise sinimajanduse olulisusega). Lähtuvalt eeltoodust palume lisada mereala planeeringu seletuskirja selguse huvides peatükki uus skeem 5.3 „Olemasolevad ja taotletavad (potentsiaalsed) avamere vesiviljeluskasvanduste alad“, kus oleks üheselt välja toodud Tagalahe olemasolev avamere kalakasvatus ning piirkonnad, kuhu on esitatud avamere vesiviljeluskasvanduste hoonestusloa taotlusi.</p>	
	<p>2.3 Kolmandaks ei nõustu me kalakasvatuste rajamiseks ebasobivate alade määramisega aladena, kus kalakasvatus oleks absoluutselt välistatud ja oleks ka kehtivate õigusaktidega vastuolus ning ka üleriigilise mereplaneeringu üldistusastmest tulenevalt põhjendamatu. Näiteks kaitstavate loodusobjektide ulatuslikel (nt Natura 2000) aladel võiks olla teatud tingimustel avamere vesiviljeluse arendamine lubatav. Taotletava tegevuse lubatavus peaks sõltuma vajalike keskkonnauuringute tulemustest ja kehtestatud kaitse-eeskirjadesst. Seega peaks olema skeem 5.3.1.1 ja vastavad kohad tekstis sõnastatud kui „<u>Avamere vesiviljeluse arendamise suhtes piirangutega merealad</u>“. Rõhutame, et mereala teemaplaneeringu seletuskirjas ja mõjude hindamise aruandes puuduvad konkreetset piisava detailsusega põhjendused/kriteeriumid, mille alusel on looduskaitsealade absoluutne välistus seatud. Mõjude hindamise aruanne toob kalakasvatuste puhul välja võimalikud mõjud merekeskkonna ökoloogilisele tasakaalule vaid väga üldisel</p>	<p>Mereala planeeringu mõjude hindamise raames tuleb strateegilisel tasandil planeeringulahenduse võimalik oluline mõju välistada. Ettevaatuspõhimõttest lähtuvalt ei ole strateegilise suunana kaitsealustele loodusobjektidele kalakasvanduste lubamine põhjendatud, kuna kalakasvandused toovad merekeskkonda toiteaineid juurde ning avaldavad mõju merepõhjale ja –elustikule (vt ka punkti nr 3 vastust). Natura linnualadel paiknevad olulised peatumis- ja toitumisalad, mistõttu ei ole ka seal kalakasvanduste lubamine otstarbekas. Sellist lähenemist toetab Keskkonnaamet ja Keskkonnaministeerium, kes on merekeskkonna jätkusuutlikkuse ja kaitse valdkonna eest vastutav. Lähtudes eeltoodust ei ole võimalik Teie ettepanekuga arvestada.</p>

	<p>tasemel, rõhutades samas mitmetes lõikudes, et nende mõjude iseloom ja suurus sõltub konkreetsest asukohast, kalakasvatuse kasutatavast tehnoloogiast jm. Samuti tuuakse erinevas sõnas-tuses korduvalt välja põhimõtte, et kalakasvatusega seotud mõjusid tuleb täpsemalt hinnata tegevusloa menetluses ja selle käigus töötada vajadusel välja mõjusid leevendavad meetmed. Planeeringu mõjude hindamise aruandes ei ole välja toodud kalakasvatuse olulist negatiivset (tegevust selgelt välistavat) keskkonnamõju konkreetsetele kaitsealadele ning nende alade kaitse-eesmärkideks seatud liikidele ja elupaikadele. Eeltoodust tulenevalt ei saa Natura aladele ja teistele kaitsealadele seatud täielikku kalakasvatuse keeldu lugeda põhjendatuks ega ka õigusaktidega ega enamgi veel ka Eesti Vabariigi Põhiseadusest tuleneva proportsionaalsuse põhimõttega kooskõlas olevaks².</p>	
	<p>3. Muudatusettepanekud senise peatüki 5.3.1 „Kalakasvatus“ osasse „Suunised (lk 20)</p> <p>Punkt 3 – [...] <i>Vesiviljeluses toetatakse n-õ klasterlahendusi: meres toimuva toitaineid lisava kalakasvatuse kombineerimine toitaineid eemaldava vetika ja/või karbikasvatusega samas asukohas või lähedalasuvas piirkonnas. Teeme ettepaneku muuta sõnastust järgmiselt (lisatud lauseosa on ära toodud al-lajoonitult): „Vesiviljeluses toetatakse n-õ klasterlahendusi: meres toimuva toitaineid lisava kalakasvatuse kombineerimine toitaineid eemaldava vetika ja/või karbikasvatusega samas</i></p>	<p>Suunise eesmärk on soodustada erinevat liiki kasvatuste (kala-, karbi- ja vetikakasvatuste) koostoimimist. Teie poolt välja toodud täienduse puhul on tegemist võimaliku leevendusmeetmega. Erinevates tingimustes toodud leevendusmeetmete näited aga on tekitanud segadust ja erinevatel ministeeriumitel on nende osas erinevad seisukohad. Vajalikud leevendusmeetmed tuleb igakordselt hoonestusloa menetluses välja töötada ja määrata. Seega ei ole põhjendatud suunise täiendamine ja leevendusmeetme lisamine.</p> <p>Vesiviljelust saab arendada kogu Eesti merealal, v.a selleks välistatud alad. Eelistatud alade näitamine pole otstarbekas,</p>

² Eesti Vabariigi Põhiseaduse § 11 teisest lausest tuleneva proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt peavad õiguste ja vabaduste piirangud olema demokraalikus ühiskonnas vajalikud. Proportsionaalsuse põhimõttele vastavust kontrollitakse järjestikuselt kolmel astmel – kõigepealt abinõu sobivust, siis vajalikkust ja vajadusel ka proportsionaalsust kitsamas tähenduses ehk mõõdukust.

	<p><i>asukohas või lähedalasuvas piirkonnas või loodusliku kala väljapüük (nt räime, kilu, vähemväärtusliku või võõrliikide väljapüük).“³</i></p> <p>Lisada punkt 4: „Eelistatud on vesiviljeluskasvanduse rajamine tuuleenergeetika aladele, et saavutada positiivne koosmõju ja soositud on vesiviljeluskasvanduse enda tarbeks taastuvenergeetika kasutamine ning tootmine.“</p>	<p>kuna vesiviljeldavate kalade, merevetikate ja karpide kasvueelised on võrdlemisi erinevad ning tehnoloogiad selles valdkonnas kiiresti arenevad. Planeeringu üldine lähenemine soosib mereala kooskasutust, mistõttu antud põhimõttega on planeeringus juba arvestatud.</p> <p>Juhime tähelepanu, et peatükis 5.6.4 suunise punktis nr 1 on välja toodud, et tuuleenergeetika aladel on soositud vesiviljeluse arendamine, et saavutada positiivne koosmõju, kuid see ei anna vesiviljelusele eelist tuuleenergeetika ees, vaid saavutada tuleb koostoime.</p> <p>Lähtudes eeltoodust ei ole planeeringu täiendamine põhjendatud.</p>
	<p>4. Muudatusettepanek senise peatüki 5.3.1 „Kalakasvatus“ osasse „Tingimused“ (lk 21)</p> <p>Punkt 6 – <i>Kalakasvandust ei kavandata looduskaitsele objektile. Kuna teatud tingimustel võib kehtivate õigusaktide kohaselt majandustegevus aset leida ka looduskaitsele objektile (kui see ei halvenda loodusobjekti kaitse-eesmärke), siis pole sellise absoluutse keelu sätestamine merealade planeeringus põhjendatud ega ka kooskõlas kehtivate õigusaktidega. Muuhulgas ei tähenda ka Natura 2000 alaks määramine seda, et seal oleks mistahes majandustegevus välistatud. Ulatuslikud merealadele kehtestatud Natura 2000 kaitsealad on mõeldud eelkõige linnustiku kaitseks ning see ei tähenda, et nendes piirkondades ei tohiks aset leida mistahes mittelooduslikku tegevust. Teeme ettepaneku vastav tingimus sõnastada</i></p>	<p>Mereala planeeringu ülesanne on suunata mereala kasutust terviklikult ja üldistatult. Planeeringu keskkonnamõtjude strateegilise hindamise üheks aluseks olevast ja üldiselt tunnustatud ettevaatuspõhimõttest lähtuvalt ei ole muudatus otstarbekas (vt ka punkti 2.3 vastust).</p>

³ Vt nt <https://www.kalateave.ee/et/teadus-ja-arendustegevus/uurimused/8695-kalakasvatuste-kaudu-merre-suunatud-lammastiku-ja-fosforikoormust-kompenseerivate-meetmete-valjatooetamine-tartu-ulikool-2019>

	järgmiselt: „ <i>Avamere vesiviljeluskasvanduse kavandamisel looduskaitsele objektile hin-natakse igakordselt kasvanduse võimalikku negatiivset mõju looduskaitsele objekti kaitse-eesmärki-dele ning langetatakse otsus tulenevalt hindamise tulemustest.</i> “	
12. Eesti Energia 18.03.2020	<p>1. Näha ette täiendav kaablikoridor Alalt 1 Läti suunal</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ettepaneku eesmärk on tagada maismaaühendus Lätiga ka Alalt 1; • Maismaaühenduse ette nägemine loob aluse rahvusvaheliseks koostööks Lätiga, mille läbi on võimalikparandada riikide omavahelist võrguühendust, tagada suurem varustuskindlus ja võimaldada põhivõrguettevõtetal algatada üleriigipiirilise mõjuga projekte, milleks on võimalik taotleda Euroopa fondidest rahastust. Piiriülese võrguühenduse loomine Läti suunal on prioriteedina ära nimetatud ka Eesti riiklikus energia- ja kliima kavas aastani 2030; • Kaablikoridori alguspunkti koordinaat on Alal 1 (57°56'20" N, 23°29'58" E), kaablikoridor suundub Lätis planeeritud Dundaga 330kV alajaama suunas tagamaks liitumisvalmiduse Läti elektrisüsteemi; • Läti mereala planeeringus nähti samuti Eesti suunalisi piiriüleseid võrguühendusi ette faasis, kus Eesti mereala planeeringu lahendust polnud veel loodud, mistõttu oleks pakutud muudatuse puhul tegu meretuuleenergeetikat ja võrguühendusi soodustava 	Arvestame esitatud ettepanekuga ja oleme materjale vastavalt täiendanud. Juhime tähelepanu, et antud ettepaneku osas on oluline ka piiriülesest koostööst tulenev tagasiside. Piiriülese protsessiga alustame käesoleva aasta augusti teises pooles.

	<p>võimaluse loomisega mõlema riigi vaates.</p> <p>2. Näha ette täiendav innovatsiooniala Ala 1 koosseisus või lähedal paikneval Ruhnu süviku kohal</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ettepaneku eesmärgiks on luua võimalus innovatsiooniks ka Alal 1 (vt väljapakutud täiendavad innovatsioonialad käesoleva kirja Lisas 1, tähistatuna vastavalt A ja B); • Alal 1 läheduses on seni enim edasijõudnud meretuuleparkide arendused. Samuti on tegu ökonoomse võrguühendusega aladega mistõttu pole põhjust piirata innovatsiooni võrguühendusest kõige kaugemal paikneva alaga (s.o Ala 2). Ühtlasi on Alal 1 või selle läheduses innovatiivsete lahenduste jaoks soodne meresügavus (Alal 1 kuni 45m, Ruhnu süvikus üle 50m); • Innovatsiooniala A saaks paiknema tuuleenergeetika Ala 1 sügavamatel aladel; innovatsiooniala B saaks paiknema Ruhnu süviku kohal. <p>Lisa 1: Täiendava ühenduskaabli ja innovatsioonialade asukohad</p>	<p>Alale nr 1 on määratud tingimus, mille kohaselt võib alale rajada selliste vundamendilahendustega tuulikud, millega kaasnevad keskkonnamõjud on samaväärsed või väiksemad gravitatsioonivundamentidel tuulikute rajamise mõjudega. Innovatsioonialadele on määratud tingimus, mille kohaselt rajatakse sinna eelkõige ujuvvundamentidel tuulikuid. Ujuvvundamentide mõju keskkonnale on samaväärne või väiksem käesoleva planeeringulahenduse aluseks oleva gravitatsioonivundamentidel põhineva tehnoloogiaga. Seega ei ole otstarbekas ala nr 1 sees näidata eraldi ala innovatsiooniks ja sätestada innovatsiooniala kasutusele võtuks eraldi tingimusi, kuna innovatsioon alal nr 1 on lubatud ka praegu määratud tingimusi järgides.</p> <p>Ruhnu süviku kohal paikneb viiherhüljestele oluline toitumis- ja sigimisala. Liivi lahe piirkonnas on meretuuleparkide arendamiseks määratud suhteliselt suur mereala (sh arvestades kehtiva Pärnu ja Läti mereplaneeringuga määratud tuuleenergeetika arendusalasid). Lisaks erinevatele liikidele avalduva mõju hindamisele, tuleb mereala planeeringus hinnata ka koondmõjusid ja kumulatiivseid mõjusid ning lähtuda vältimis- ja ettevaatuspõhimõttest. Mereala planeeringuga ette nähtud tuuleenergeetika alade kavandamisel on arvestatud nii oluliste rändekoridori kui ka liikide jaoks tundlike aladega, et vältida olulise ebasoodsa mõju avaldumist. Ruhnu süvikule ala juurde määramisel ei oleks arvestatud liikide jaoks tundliku alaga ja suureneksid koondmõjud ning kumulatiivsed mõjud.</p> <p>Lähtudes eeltoodust ei ole võimalik Teie ettepanekuga arvestada.</p>
--	---	--

	<p>ÜHENDUSKAABLITE VÕIMALIKUD ASUKOHAD</p> <p>Selgitus: Täiendav kaablikoridor Läti suunal tähistatud punase punktiirjoonega Täiendavad innovatsioonialad tähistatud punasega:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Innovatsiooniala A asub tuuleenergeetika arendusala sügavamas kohas • Innovatsiooniala B asub Ruhnu süviku alal 	
<p>3. Täiendavalt teeme ettepaneku mitte siduda innovatsioonialasid kindla tehnoloogilise lahendusega.</p>		<p>Mereala planeeringus on innovatsioonialal lubatud eelkõige ujuvundamentidel tuulikud. Kuid kui soovitatav tehnoloogia on samaväärse või väiksema keskkonnamõjuga gravitatsioonivundamentidel tuuliku rajamise mõjudega, siis ei ole see keelatud. Seega suunab planeering kasutama ujuvundamentidel põhinevat tehnoloogiat, kuid ei välista muid innovaatilisi lahendusi. Ettepanek ei ole põhjendatud.</p>
<p>4. Lisaks teeme ettepaneku eemaldada planeeringus sätestatud nõue paigutada tuulikud silmale ühtlasesse ritta. Tuulepargi silmale ühte ritta planeerimine võib osutada keskkonna aspektidest lähtuvalt keeruliseks, teiselt ei anna ühte ritta paigutatud tuulepark suurt efekti, kuna erinevatest vaatepunktidest paistab tuulepark erinevalt.</p>		<p>Selgitame, et tegemist on tingimusega, mille täitmist nähakse ette võimalusel. Eemaldame sulgudes oleva näite (p 9), et vältida mitmetimõistmisi.</p>

<p>13. Elering AS 18.03.2020</p>	<p>1. Punkti 5.3. Vesiviljelus on footnote-id nr 16 ja 18 Merekaabel on erinevates kohtades erinevalt kaitstud. Risk on madalam kui kaabel on kaitstud võimalike ohuallikate eest. süvistatud ja/või betoonplaatidega kaetud kaabli korral. Konkreetsete kaablikaitse tehniliste lahenduste väljatoomine ei ole soovitatav. Iga kord kaabli kaitsmiseks viiakse läbi projekteerimise faasis riskianalüüs mille tulemusel tehakse kindlaks kas ja kuidas on vaja kaablit kaitsta.</p>	<p>Täpsustame sõnastust, lisatakse sõna „näiteks“.</p>
	<p>2. Punktis 5.6.3 Tuuleenergeetika arendamiseks sobivad alad on mainitud, et Planeeringuga määratud sobivad alad realiseeruvad eeldatavasti ca 70% ulatuses, st alad ei ole perspektiivis lausaliselt kaetud tuulikutega. Sooviksime juhtida tähelepanu sellele, et planeeritud alale sellist eeldust anda on vää. Juhul kui tuuleenergeetika osutub tulevikus põhiliseks elektrienergiatootmisviisiks, siis võib juhtuda, et kogu planeeringuala täidetakse tuulikutega. Seega teeme ettepaneku eemaldada eeldatav realiseerumise protsent, kuna seda võib tõlgendada kui ala lubatud kasutusprotsenti.</p>	<p>Oleme seisukohal, et vastav realiseerumisprotsent (ruumikasutuse mõttes) on siiski vajalik. Hetkel kattuvad tuuleenergeetika alad veeliiklusaladega ja Veeteede Ameti sisendist lähtuvalt on vajalik kuni 20% ulatuses nendel aladel tagada meretranspordi koridoride säilimine. Tuuleenergeetika alal on vajalik hoonestusloa staadiumis täpsustada ka vaatekoridoride ulatus, laius ja asukoht, kuhu tuulikuid ei kavandata. Lähtuvalt tehnoloogilistest iseärasustest (erinevate arendajate tuuleparkide omavahelise varjutuskadude vähendamise vajadusest tulenevalt) ei ole võimalik ega otstarbekas tuuleenergeetika ala ühetaoliselt meretuuleparkidele omase tihedusega katta.</p>
	<p>3. Punktis 5.6.4 Tuuleenergeetika suunised ja tingimused: Suunised punktis 1 on märgitud, et Tuuleenergeetika aladel on soositud vesiviljeluse arendamine, et saavutada positiivne koosmõju. See lause võib olla eksitav, kuna võib jätta mulje, et tuuleenergeetika aladel võib eraldi arendada ka vesiviljelust. Elering leiab, et see ei ole eesmärgipärane sõnastus, kuna võib jätta mulje, et vesiviljelust saab tuuleenergeetika aladel eraldi tuuleenergeetikast arendada. Seda aga ei tohiks eelistada, kuna vesiviljeluse ja tuuleenergeetika eraldi arendamine võib olla üksteist</p>	<p>Täpsustame sõnastust.</p>

	<p>väljastavad ning soovitud koosmõju ei teki. Uueks sõnastuse ettepanekusk oleks: Tuuleenergeetika aladel on soovitud tuuleenergeetika ja vesiviljeluse ühisarendamine saavutamaks positiivset koosmõju.</p>	
	<p>4. Punktis 5.6.4 Tuuleenergeetika suunised ja tingimused: Tingimused punktis 13 r) hinnata koosmõjus tuulikute ja kaablite rajamisest tulenevat mõju. Eleringi seisukoht on, et peab säilima ka võimalus et uuritakse eraldi tuulikute ja kaablite rajamisest tulenev mõju. Näiteks kui ettenähtud alal on mitu arendajat, siis võib osutada mõistlikuks rajada üks kaabel mitmele alale korraga ja sellisel juhul võib olla ühenduse arendajaks hoopis võrguettevõtte ise. Hetkel Elering uurib ka võimalust luua Läänemereriike ühendava ja tuuleparke ühendava elektrivõrgustiku loomiseks ja sellisel juhul loodaks enne tuuleparke võrk. Sõnastuse ettepanek: hinnata koosmõjus tuulikute ja kaablite rajamisest tulenevat mõju juhul kui ühendus ja tuulikud rajatakse ühe arenduse raames.</p>	<p>Tuulikute ja kaablite tingimused on täpsemalt välja toodud ptk 5.6.5 ning ettepanekus viidatud tingimus viitab sellele peatükile. Seega ei ole antud punktis Teie toodud täiendus asjakohane, kuna leiab käsitlust juba järgnevas peatükis. Kuna see asjaolu ei tulnud selgelt välja, siis oleme nõus, et tingimuse sõnastus vajab täpsustamist ja paremini viitamist.</p>
	<p>5. Punktis 5.6.5 Kaablikoridorid tuuleenergeetika aladelt maismaale on märgitud, et Põhimõtteliste kaablikoridoride asukohti on täpsustatud lähtuvalt mõjude hindamise tulemustest. Leiame, et lauset peaks parandama järgmiselt: Põhimõtteliste kaablikoridoride asukohti täpsustatakse lähtuvalt mõjude hindamise tulemustest.</p>	<p>Tegemist on käesoleva planeeringu mõjude hindamise raames tehtud ettepanekutega, millest lähtuvalt on planeeringulahenduse koostamise käigus kaablikoridoride lahendust täiendatud (vt täpsemalt mõjude hindamise aruande ptk 4.3, joonis nr 4.3-3 ja 4.3-4). Seetõttu ei ole Teie poolt toodud sõnastuse täpsustus asjakohane, kuid lisame viite mõjude hindamise aruandele, et käsitus oleks selgem.</p>
	<p>6. Punktis 5.6.5 Kaablikoridorid tuuleenergeetika aladelt maismaale: Suunised 1-mest punkti sooviks Elering täpsustada sõnastust järgnevalt: Otstarbekaim on meretuulepargid ühendada maismaavõrguga eraldi radiaalsete alalisvoolulinkide abil arvestades, et ühe sõltumatu osa võimsus ei tohiks süsteemile põhjustada</p>	<p>Koostöös Eleringiga on sõnastust täpsustatud.</p>

	<p>suuremat muutust kui ületada 400 MW ning täpne maksimaalne ühendusvõimsus sõltub elektrisüsteemi mudeldustulemustest konkreetse liitumise puhul. Võimalik on meretuuleparki ka liita perspektiivse mereala energiavõrguga.</p>	
	<p>7. Punktis 5.6.5 Kaablikoridorid tuuleenergeetika aladelt maismaale: Tingimused: 3-manda punkti sõnastust sooviks muuta järgmiselt: Kõrgema riskiga piirkondades (nt tihe laevaliiklus ristumine laevateedega, kattumine traalimisaladega, tuulepargi sisene ala, kus liiguvad hoolduslaevad) tuleb kaabel kaitsta võimalike ohuallikate eest. kas katta nt betoonplaatidega või süvistada merepõhja.</p>	<p>Lisame täpsustuse.</p>
	<p>8. Punktis 5.7 Merepõhjas paiknev taristu sooviks esimeses lõigus sõnastust muuta järgmiselt: AS Elering on kavandamas perspektiivseid merekaabelliine suuremate saarte varustuskindluse parandamiseks (vt alljärgnev skeem) ning võimalikku teisi Läänemeri riike ühendavat mereala energiavõrku.</p>	<p>Täiendame.</p>
	<p>9. Punktis 5.7 Merepõhjas paiknev taristu sooviks teises lõigus sõnastust muuta järgmiselt: Erandiks on planeeringuga kavandatud tuuleenergeetika alade põhimõttelised ühenduskoridorid vastavalt planeeringu punktile 5.6.5.</p>	<p>Täiendame</p>
	<p>10. Punktis 5.16 Meri-maismaa seosed palume kontrollida kokkupuutepunkti nr 4 Meretuuleparkide kaablikoridorid viiteid. Hetkel viidatakse punktidele 5.10 ja 5.11. Eleringi hinnangul on asjassepuutuvad punktid nr 5.6.5 ja 5.7.</p>	<p>Täiendame</p>

	<p>11. Lisas 2 Tuuleenergeetika arendamiseks looduslikult sobivate alade määramise meetodika ei ole välja toodud teguri „Kaugus alajaamast kaalu määramise alust. Elering ei ole põhimõtteliselt valitud teguri suuruse vastu, kuid soovib välja tuua, et „Kaugus alajaamast ja „Jää tegurite osakaalu lähtumiste alused on välja toodud.</p>	<p>Täiendame</p>
<p>14. Eesti Laevaomanike Liit 18.03.2020</p>	<p>Eesti Laevaomanike Liit (edaspidi „ELL“) ei ole nõus sellega, et Eesti Mereala planeeringu eelnõus on kavandatud laevalt laevale merel lasti üleandmise alad (ing. keeles <i>Ship-to-Ship</i>) (edaspidi „STS alad“) ainult Naissaarest lõunasse ja Aegna saarest itta, mis on vähem kui on siia maani võimaldatud. Laevalt laevale lasti üleandmise alade suurem arvukus on vajalik meretranspordi edendamise ja kiirendamise jaoks, mis on kindlasti tuleviku majandusarengute lahutamatu osa.</p>	<p>Esmalt on vajalik välja tuua asjaolu, et olete oma ettepanekutes sidunud omavahel kaks (STS ja punkerdamine) erinevat tegevust ja seega võib olla vale arusaam, et Eesti mereala planeeringu kehtestamisega piiratakse mõnda tegevust. Eesti mereala planeeringus on määratud STS alad Politsei- ja Piirivalveameti (edaspidi PPA) sisendist lähtuvalt, kes lähtus sisendi andmisel õigusaktidest ja PPA sisemisest töökorraldusest. Punkerdamiseks ei ole mereala planeeringus täiendavaid tingimusi määratud.</p> <p>PPA sisendist lähtuvalt on piirirežiimi eeskirja kohaselt piiripunkti ja riigipiiri vahelisel alal politsei kooskõlastuseta keelatud laevadel asuda niisugusesse otsesesse kontakti teiste laevadega, mis võimaldaks inimeste, kauba ja esemete laevalt laevale üleandmist. STS operatsioonide teostamine Eesti merealal ei ole otseselt keelatud, kuid samas ei ole ka õigusaktidega reguleeritud. Seega on see hetkel PPA otsustuspädevus, kas ja millistel tingimustel STS operatsioonide läbiviimist lubada. Täna sel päeval on STS operatsioonid toimunud ainult kolmandatest riikidest saabunud laevade vahel PPA-ga kooskõlastatud kohas ja tingimustel. Selleks, et laevaomanikele ja PPA-le ei tekitataks liigset aja ja ressursi kulu ei teostata STS operatsioonis osalevatele laevadele piirikontrolli toiminguid. Kuid arvestades asjaoluga, et STS operatsiooni läbiviimiseks võib olla vajadus operatsioonis osaleva laeva pardale viia mõni</p>

		spetsialist või seade, mille osas tuleb teostada piirikontrolli toimingud sadamas, on PPA teinud ettepaneku kehtestada mereala planeeringuga STS operatsioonideks vastavad alad Tallinna lähiümbrusesse.
	Pealegi on Tallinna lähedased STS alad mere jäätumise tsoonis, mis tähendab, et külmade talvede korral nendel aladel meri jäähtub, mis takistab või üldse ei võimalda teostada praegu eelnõus ette nähtud STS aladel kauba ümberlaadimise operatsioone. Seetõttu on kindlasti vaja määrata STS alad Eesti merealal lääne poole Tallinnat (näiteks Pladiski piirkonnas), mis talvel ei jäätu.	Mereala planeeringuga on jäetud võimalus põhjendatud vajaduse korral teostada STS operatsioone muudel aladel kui PPA selleks kooskõlastuse annab. Seega jääb alles võimalus STS aladel jäätumise korral teostada STS operatsioone mujal.
	STS alade piisav arvukus on vajalik ka Eesti laevaomanikele ja Eesti ettevõttele. AS Infortar poolt tellitud uus LNG tanker vajab võimalusi laeva lastimiseks Eesti merealal, mis ei peaks piirduma ainult Tallinna lähiümbrusega.	PPA on seisukohal, et kui kõnealuse LNG tankeriga soovitakse teostada STS operatsioone, siis tuleb need operatsioonid läbi viia STS alades, operatsioonid kooskõlastada PPA-ga ning tuleb lähtuda PPA poolsetest tingimustest. Väljaspool STS ala teostatavad STS operatsioonid võivad toimuda põhjendatud vajaduse korral PPA-ga kooskõlastatud kohas. Kui kõnealuse tankeriga planeeritakse teostada ainult laevade punkerdamist Eesti merealal, siis mereala planeeringuga ei ole punkerdamise osas kehtestatud piiranguid.
	STS alade mitmekesisus on vajalik erineva tuule ja lainetuse olukorras, et säilitada valiku võimalus laevalt-laevale laadimise võimaldamiseks Eesti merealal. Sellest tulenevalt on ELL-1 ettepanek määrata Eesti mereala planeeringus täiendavalt STS alad järgnevate laevade ankruvalade juurde: 1.Paldiski Alfa, 2. Pakri Delta,	Nii PPA, kui Veeteede amet on seisukohal, et välja pakutud ankruvalad ei ole sobivad STS operatsioonide teostamiseks, arvestades veeliikluse tihedust, aja ja ressursikulu. Seega ei ole võimalik ettepanekutega arvestada.

	<p>3. Muuga Lima, 4. Tallinna laht Charlie, 5. Kakumäe laht Golf.</p>	
<p>15. Enefit Green 18.03.2020</p>	<p>1. Eesti mereala planeeringu kaardirakendusel on näidatud hoonestusloa taotlused seisuga veebruar 2020. Seal on näha, et üks osa Loode-Eesti meretuulepargi kavandatud alast on osaliselt Eesti mereala planeeringu piirides. Nimetatud ala on skemaatilisel teemakaardil nr 5 (Eesti mereala planeeringu seletuskiri, lk 37) välja toodud tuuleenergeetika arendamiseks sobiva alana, kuid teemakaardil nr 7 on ala täielikult eemaldatud õhuseire radarite töövõime tagamise tõttu.</p> <p>Eesti mereala planeeringu peatüki 5.6.4 tingimuste punktis 11 on öeldud, et tuulikud ei tohi põhjustada riigikaitseliste õhu- ja mereseiresüsteemide töövõime vähenemist, vajadusel tuleb välja töötada ja rakendada kompensatsioonimehhanisme.</p> <p>Kui ala on välja jäetud ainult kõrguse piirangute tõttu, siis peaks arendajale jääma võimalus otsustada, kas tuulepargi ehitamine kõrguse piirangu tõttu on majanduslikult otstarbekas või mitte.</p> <p>Varasemalt on Kaitseministeerium Hiiu maakonna merealade planeeringu raames juhtinud tähelepanu, et elektrituulikute täpse kõrguse ning muude leevendavate meetmete väljaselgitamiseks tuleb hoonestusloa menetluse käigus teha nendega koostööd. Eeltoodud sõnastus on mõistlik, kuna jätab võimaluse lahendada olukordi juhtumipõhiselt. Tehnoloogia, sh erinevate leevendusmeetmete, areng on kiire ning ei saa välistada, et</p>	<p>Mereala planeeringus on leitud läbi laiapõhjalise välistavatel teguritel põhineva meetodika sobivad alad tuule-energeetika arendamiseks. Käsitlusviis lähtub strateegilisele planeeringule omasest üldistusastmest, mis muuhulgas tähendab, et tuulikute (kõrgus)parameetreid üksikasjalikult aluseks ei võeta ja planeeringuga ei määratleta. Meetodikat rakendades ja erinevate ametkondade (sh Kaitseministeerium) seisukohtadega arvestades on leitud Eesti mereala planeeringus tuuleenergeetika arendamiseks sobivad alad ja planeeringu kehtivusaja vältel (ca 15a) elluviidav lahendus. Täiendavalt märgime, et juhul kui nt tehnoloogia arengus tekib oluline muutus, innovatsioon või riigikaitseliste eesmärkide täitmise tagamiseks leitakse täiendavaid kompensatsiooni mehhanisme on võimalik merealal või osal sellest uue mereala planeeringu või riigi eriplaneeringu koostamine.</p> <p>Selgitame, et need skeemkaardid kirjeldavad kaalutusprotsessi, kuidas sobivad alad on kujunenud. Skeemil nr 5 on näidatud alad, mis olid sobivad tuuleenergia tootmiseks vajalikest tingimustest ja kaitstavatest loodusväärtustest lähtuvalt. Skeemil nr 7 on alasid vähendatud lähtuvalt riigikaitselistest vajadustest koostöös Kaitseministeeriumiga. Kaitseministeerium hindas alade mõju õhuseireradarite töövõimele ja andis oma sisendi planeeringusse, millega Rahandusministeerium peab lahenduse koostamisel arvestama. Tuuleenergeetika arendamiseks sobivate alade leidmisel on tulnud arvestada</p>

	<p>leitakse võimalus investeringuteks (riigi, arendaja, EU rahastuse vms toel) uude radarisüsteemi, mis võimaldaks arendada tuuleenergeetikat ka Loode-Eesti merealadel.</p> <p>Eeltoodule tuginedes teeme ettepaneku alasid kõrguse piirangu tõttu mitte välistada ja täiendada dokumenti nii, et koostöös Kaitseministeeriumiga oleks võimalik leida kõrguse piirangutele leevendavad või välistavad meetmed.</p> <p>Üheks võimalikuks viisiks eelpoolkirjeldatud küsimuse lahendamiseks võiks näiteks olla nimetatud alade innovatsioonialadeks määramine ja innovatsioonialade definitsiooni laiendamine järgmiselt:</p> <p>Innovatsioonialad on planeeringus ka muud alad, millele on tuulikute arendamine hetkel tehnoloogilistel põhjustel võimatu, kuid pikaajalises vaates teadus- ja arendustööde tulemusi arvestades ning lisainvesteeringuid kaasates siiski peagi realiseeritav. See tagab planeeringu jätkusuutlikuse ja toetab EL merealade strateegilise planeerimise põhimõtteid.</p> <p>Juhul, kui ettepanek jäetakse arvestamata, siis palume sellele ka selgitust.</p>	<p>erinevaid valdkondlike huve ja piiranguid. Kõiki asjaolusid (majanduslikku, looduslikku, sotsiaalset ja kultuurilist keskkonda) arvesse võttes on leitud planeeringualal tuuleenergeetika arendamiseks kõige sobivamad alad.</p> <p>Innovatsiooniala on planeeringus määratud sügavamale merealale, kus muid konkureerivaid huve ja ka piiranguid (nt riigikaitse, loodusväärtuste vaates) on vähem ja kus tulevikus on otstarbekas innovaatilisi tehnoloogiaid katsetada ja kasutusele võtta (nt ujuvvundamendiga tuulikute katsetamine). Märgime, et innovaatilised lahendused (nii katsetamine kui ka kasutusele võtmine) on ka planeeringus määratud tuuleenergeetika arendusaladel 1-3 lubatud. Seda juhul, kui keskkonnamõjud on gravitatsioonivundamentidel tuulikute rajamise mõjudest väiksemad või sellega samaväärsed.</p> <p>Lähtudes eeltoodust, ei ole võimalik Teie ettepanekuga arvestada.</p>
	<p>2. Eesti mereala planeeringu seletuskirja peatüki 5.6.2 teemakaardi punktis 6 on kirjeldatud, et alade suurusest ja riigikaitsealadest huvidest tulenevalt ei ole tuuleenergeetika arendamine planeeringu ajaskaalal otstarbekas Soome lahes. Palun täpsustada, mida tähendab Soome laht merealade planeeringu kontekstis, kuidas sellega seondub merealade piir jms rahvusvahelised kokkulepped. Seletuskirja teemakaardi nr 7 oleva sõnastuse kohaselt jääb mulje nagu Hiiumaa ümbrus kogu ulatuses kuuluks Soome lahe alla.</p>	<p>Mereala planeeringu koostamisel lähtutakse õigusaktidest, sh rahvusvahelistest kokkuleppetest. Soome lahte käsitletakse rahvusvaheliselt kokku lepitud piirides. Nõustume, et seletuskirja sõnastus jätab eksliku mulje, justkui paikneksid kõik tuuleenergeetika arendamiseks sobivatest aladest maha arvatud alad ainult Soome lahes. Korrigeerime sõnastust, viitame mereala põhjaosale.</p>

	<p>3. Palun täpsustada, mis mõju on Eesti mereala planeeringu vaates hoiualal tuuleparkide ja nende jaoks vajaliku infrastruktuuri kavandamisel. Teemakaardi nr 9 kohaselt võib jääda ekslikult mulje nagu hoiualad ei oleks tuuleenergeetika arendamiseks sobivad alad. Samas unustatakse ära, et ka tuuleenergeetika arenduse üheks osaks on ühenduskaablite paigaldamine, millel reeglina on ajutine mõju, kuid mis ei mõjuta negatiivselt kaitse- ja hoiualade eesmärki.</p>	<p>Viidatud peatükk ja teemakaart kajastab tuuleenergeetikaks sobivate alade kujunemist samm-sammulise välistusmeetodiga. Välistusmeetodit ja ettevaatusprintsipi rakendades peeti ebasobivaks tuulikute rajamist kaitsealustele loodusobjektidele ja Euroopa tähtsusega Natura 2000 võrgustikule. Antud lähenemist on pidanud sobivaks ka valdkonna eest vastutav Keskkonnaministeerium. Tuuleenergeetika arendamiseks sobivad alad ei kattu olemasolevate ja projekteeritavate kaitsealadega (sh hoiualadega).</p> <p>Tuuleparkide rajamiseks vajalikke kaablikoridore käsitletakse eeltoodust eraldi ja kajastatakse peatükis 5.6.5. Tuuleenergeetika arendamiseks sobilike alade kaablikoridoride põhimõttelised asukohad mereala planeeringus on paigutatud nii, et need arvestaks Natura 2000 alade ja nende kaitse-eesmärkidega, st ei mõjutaks neid. Tuuleparkide väljaarendamisel on kaablikoridoride põhimõtteliste asukohtade järgimine soovituslik. Tuuleparkide arendamisel hoonestusloa staadiumiks sätestab tänase parima teadmise kohaselt koostatud planeeringulahendus, et tuuleparkide arendamisel hoonestusloa staadiumis võib põhjendatud vajadusel leida kaablikoridorile alternatiivse asukoha juhul, kui sellega ei kaasne olulist ebasoodsat mõju elusloodusele ja kui arvestatakse mereplaneeringu ptk-s 5.6.5 sätestatud tingimusi.</p>
--	--	--

	<p>4. Eesti mereala planeeringu kaardirakenduselt ja seletuskirja skeemilt nr 5.6.5.1 on välja jäänud Loode-Eesti meretuulepargi võimalikud kaablikoridorid selles ulatuses, mis jäävad mereala planeeringu alale. Palun arvestada nimetatud projektiga ning määrata ka selle arendusala jaoks võimalikud kaablikoridorid.</p>	<p>Selgitame, et hoonestusloa taotluste info on planeeringu koostamisel taustainformatsioon ja ei ole planeeringulahenduse osa. Loode-Eesti meretuulepargi projekti käsitletakse mereala planeeringus samamoodi nagu kõiki teisi hoonestusloa taotlusi, mis on esitatud enne 01.07.2015 (vt täpsemalt mereala planeeringu ptk 4.3). Enne 01.07.2015 esitatud hoonestusloa taotluste menetlemine, sh otsustamine, viiakse läbi vastavalt hoonestusloa taotluse esitamise ajal kehtinud õigusaktides, eelkõige Veeseaduses, ette nähtud nõuetele. Nendel puudub otsene seos mereala planeeringuga.</p> <p>Mereala planeering, strateegilise riikliku tasandi ruumilise arengudokumendina, reeglina ei määra perspektiivsete kaablite ning torujuhtmete konkreetseid ruumilisi asukohti. Planeeringu suurest üldistusastmest tulenevalt ja põhjusel, et pole teada tulevikus kõikvõimalike kavandatavate kaablite ja torujuhtmete võimalikud asukohad, pole otstarbekas kaablite ja torustike konkreetsete asukohtade määramine, vaid hoonestusloa etapi jaoks tingimuste määramine. Kaablite ja torujuhtmetega seonduv selgub hoonestusloa menetluse käigus, mille läbiviimisel tuleb arvestada ka mereala planeeringus määratud tingimusi.</p> <p>Eelpool toodust erandiks on planeeringuga kavandatud tuuleenergeetika alade põhimõttelised ühenduskoridorid, kuna tuuleenergeetika teema on uutest merikasutustest ainuke, mille puhul sõltub otseselt tuuleenergeetika arendamiseks sobivate alade osas planeeringu elluviidavus mh tehnovõrkude lahendusest ning seeläbi aitab täita Eesti riigi taastuvenergeetika alaseid eesmärke. Seetõttu oleme seda teemat lahendanud kõikidest teistest kaablitest ja torujuhtmetest erinevalt.</p>
--	--	---

		<p>Kokkuvõttes mereplaneeringuga planeeritavate tuuleenergeetika alade ühendusi reguleerib ptk 5.6.5 ja ülejäänud ühendusi ptk 5.7. Lähtudes eeltoodust ei ole asjakohane viidatud arendusala jaoks kaablikoridore määrata ja seetõttu ka Teie ettepanekuga arvestada</p>
	<p>5. Palun täpsustada, mis oleks Kaitseministeeriumi roll võimalike ajalooliste lõhkekehade ja ohtlike objektidega arvestamisel. Varasemalt on Kaitseministeerium teavitanud, et vanad lõhkekehad ei ole Kaitseministeeriumi pädevus (Kaitseministeeriumi väljuva kirja nr 07.03.2017 nr 12-4/17/715).</p>	<p>Kaitseministeeriumil on keskne roll lõhkekehade ja ohtlike objektide leidumise tõenäosuse välja selgitamisel ja leitud objektide kahjutuks tegemisel ning seetõttu on koostöö vajadus planeeringus välja toodud. Kaitseministeerium koordineerib koostööd, et konkreetsed küsimused jõuaksid vajadusel asjaomase allasutuseni.</p>
	<p>6. Mereala planeeringu mõjuhindamise aruande lk 6 on esitatud järgmised mõtted: „Mereala ruumiline planeerimine on vahend merekasutuse pikaajaliseks kavandamiseks. Mereala planeerimise eesmärgiks on leppida kokku Eesti mereala kasutuse põhimõtetes pikas perspektiivis, et panustada merekeskkonna hea seisundi saavutamisse ja säilitamisse ning edendada meremajandust.; Hinnatav planeering on mereala ruumilist arengut riiklikul tasandil suunav dokument. Planeering käsitleb Eesti mereala pikaajalist tulevikuvisioni, määrab ruumilise arengu põhimõtted ja annab üldisel tasemel suuniseid ja tingimusi mereala kasutamiseks.“ Palun selgitage, mis on selle planeeringu realiseerimise ajaline plaan, st mida tähendab siinkohal pikaajalisus?</p>	<p>Mereala planeeringulahendus on koostatud ca 15.a ajalise perspektiiviga. Kuid see ei tähenda, et 15 aasta möödudes muutuks planeering kehtetuks. Planeering kehtib seni, kuni ei ole samale alale kehtestatud uut planeeringut. Planeerimisseaduse (edaspidi PlanS) § 25 lg 1 kohaselt on Rahandusministeeriumil kohustus iga viie aasta tagant vaadata üleriigiline mereala planeering üle, hinnata planeeringu elluviimist (kooskõlas PlanS § 25) ning selle aja ja asjakohasust. Ülevaatamisel mh indikeeritakse uue planeeringu koostamise vajadust. Seega võib lähtuvalt oludest uue planeeringu vajadus ilmned 5, 10, 15, 20 jne aastat pärast kehtestamist. Kui vajadus uue mereala planeeringu koostamiseks tekib planeeringu korralise ülevaatamise välisel ajal, siis on võimalik ka muul ajal hinnata uue planeeringu koostamise vajadust nii riigi enda vajaduste kui esitatavate taotluste põhisealt. Samuti on võimalik suure riikliku või rahvusvahelise huvi korral PlanS § 27 märgitud juhtudel algatada riigi eriplaneering konkreetse ehitise püstitamiseks</p>

		või algatada mereala planeering vajaduse põhiselt nt osale merealast.
	<p>7. Mereala planeeringu seletuskiri lk 41 (p 3 ja 4): “Juhul, kui tuuleenergeetika arendamise mõju teiste tehnoloogiate puhul on hinnatud käesolevast, gravitatsioonivundamentidel tuuleparkidel põhinevast lahendusest eeldatavalt suurem, tuleb koostada uus planeering asjakohasele osale merealast ja leida teistele tehnoloogiatele sobivad alad.“ Kuna Mereala planeeringu eesmärk on olla aluseks mere täpsemat kasutamist määravate hoonestuslubade ja keskkonnalubade väljastamisel (Merealade planeeringu mõjude hindamise lk 6), siis millisel hetkel näeb planeeringu koostaja planeeringu algatamise hindamise vajadust tegevuslubade taotlemise kontekstis? Mõlema viidatud tegevusloa raames tuleb näiteks meretuulepargi rajamiseks läbi viia keskkonnamõjude hindamine, mille tulemusel võib tekkida uue mereala osaplaneeringu koostamise vajadus. Kas see tähendab, et loamenetlus peatatakse ja arendaja peab esitama Rahandusministeeriumile osaplaneeringu algatamise taotluse? Või eeldavad planeeringu koostajad eelhinnangu koostamist lähtudes parimast võimalikust teadmisesest, mille puhul otsustatakse enne tegevusloa menetluse algatamist ka osaplaneeringu algatamise vajadus? See on õigusselguse ja arendustegevuse ajatamise plaanis väga oluline, kuna tuuleparkide puhul on tegemist ajakriitiliste projektidega – nende realiseerimisvõimalus sõltub valitud tehnoloogiast ja selle arenduskiirusest. Ehk siis et ei tekiks asjatuid viivitusi, kus keskkonnauuringud aeguvad, tehnoloogiat enam ei eksisteeri või see ei vasta tegevusloa taotluses esitatud tingimustele jms.</p>	<p>Hoonestusloa taotlemisel on vajalik arendajal esitada oma ettepanek kavandatavast tehnoloogiast. Seisukohti asjaomastelt asutustelt küsitakse nii hoonestusloa menetluse algatamise kui hoonestusloa menetluse vältel. Teie poolt viidatud tingimus hoonestusloa kontekstis tähendab seda, et hoonestusloa menetluse käigus on vajalik hinnata, kas soovitava tehnoloogia keskkonnamõjud on mereplaneeringus hinnatud gravitatsioonivundamentidel põhineva tehnoloogiaga samaväärsed, suuremad või väiksemad. Hoonestusloa andmisel otsustaja otsustab, kas soovitav lahendus on sobiv ja kooskõlas planeeringuga. Seejuures küsitakse ka Rahandusministeeriumi arvamust, kuid keskkonnale avalduva mõju küsimustes on määravaks Keskkonnaministeeriumi ja Keskkonnaameti seisukohad.</p> <p>Uue planeeringu koostamise tingimus (ptk 5.6.4 punkt 3) ei ole mõeldud tegevusloa etapile ja selle menetlusele. Kuna tuuleenergeetika tehnoloogiad on kiiresti arenevad, siis uue planeeringu vajadus võib tekkida mistahes ajal planeeringu elluviimise vältel, vt ka p 6 selgitust. Vajadust hindab Rahandusministeerium ja planeeringu algatamise otsustamine on Vabariigi Valitsuse pädevuses.</p>

	<p>8. Palume üle vaadata esitatud tingimused ja suunised planeeringu realiseerimiseks ning esitada need loogilises järjekorras, lähtudes tingimuse asjakohasusest, olulisusest ning samuti sellest, et tingimused ei oleks omavahel vastuolus. See on eriti oluline just tuuleparkide planeerimisel, et arendaja ja avalikkus ning loaandja saaksid jõuda tuulikute paigutuse osas kompromisslahenduseni – nimelt tuleb tuulikuvundamentide asukoha valikul rahvusvahelistest kokkulepetest tulenevate kohustuste põhjal esmalt lähtuda mere keskkonnatingimustest (sellele on väga põhjalikult viidatud ka planeeringu mõjude hindamise aruandes), olemasolevatest laevateedest, ajaloomälestistest jms. Kuna ilmselgelt ei ole tegemist homogeense alaga, kus esmalt on vaja tuvastada kuhu ja kuidas üldse tuuliku paigutada saab, siis täiendav nõue paigutada tuulikud silmale ühtlasesse ritta on segadusttekitav. Siit ka küsimus, kas praeguse planeeringutingimuste järgi tähendab, et kui keskkonnamõjude hindamise tulemusel selguvad tuulikuvundamentide asukohad ei ole sümmeetrilise asetusega, siis tuulikuid sellisel juhul rajada ei saagi?</p> <p>Meretuuleparkide rajamiseks on Mereala planeeringu lk 41-43 esitatud 13 tingimust, millest 4 on suunatud ainult visuaalse mõju vähendamisele. Palun selgitage, miks on mereala planeeringu mõjuhindamise aruande põhjal mitte väga suurt mõju omav aspekt (võrreldes keskkonnakaitse ja sotsiaalmajanduslike aspektidega) esitatud tingimuste hulgas nii suure proportsiooni ja tähtsusega – sh arvestades asjaolu, et tuuleparkidele sobivate asukohtade tuvastamisel juba kasutati soovitatavaid leevendusmeetmeid (s.o 6 meremiili rannikust)? Lisaks on mõjude hindamise aruandes visuaalse mõju vähendamine toodud välja soovitusena</p>	<p>Kõik mereplaneeringus määratud tingimused on asjakohased, olulised ja edaspidi rakendamisel arvestamist vajavad. Seega ei ole võimalik neid panna tähtsuse järjekorda. Tingimuste sõnastusi on ekspertide ja asjaomaste ministeeriumitega koostöös hoolikalt kaalutud ja vastuolusid ei ole. Mitmed tingimused on tulnud planeeringusse sisendina mõjude hindamise protsessist, seega on võimalik nende vajalikkuse põhjendustega tutvuda mõjude hindamise aruandes.</p> <p>Tuulikute korrapärase paigutuse tingimuse puhul on tingimuse täitmine ette nähtud võimalusel ja üksteise taha reastamine toodud näitena. Korrapärase paigutus aitab leevendada tuulikute visuaalset mõju, kuid nõustume, et tingimuse täitmine ei ole lähtuvalt teistest piirangutest alati võimalik. Seetõttu on tingimuse sõnastuses kasutatud ka sõna „võimalusel“. Mitmeti mõistmise vältimiseks eemaldame tingimusest näite.</p> <p>Visuaalsete mõjude hindamine on üks mõjude hindamise osa nagu ka keskkonna-, majanduslike- jt mõjude hindamine. Nõustume, et visuaalsete mõjude hindamise tingimusi on üsna palju. Kuna tegemist on üksteist täiendavate tingimustega ja määratud visuaalsete mõjude leevendamiseks, siis täpsustasime planeeringulahendust ja määrasime visuaalsete mõjude leevendamise tingimused ühes punktis lisades erinevad asjaolud alapunktidenäna.</p>
--	---	---

	<p>võimalusel realiseerida, kuid sellegipoolest on visuaalse mõju vähendamine saanud väga suure proportsiooni kõikidest kohustuslikest tingimustest, millega peaks meretuuleparkide arendamisel arvestama. Mõjude hindamise aruandes tuulikute visuaalset mõju kirjeldav peatükk nr 4.4.1.6 toob välja, et igal juhul esineb tuuleparkide puhul sellised vaatepunkte, kus isegi sümmeetrilise asetusega tuuleparkide puhul see sümmeetrilisus välja ei paista (joonised 4.2.1.4-8 ja 4.2.1.4-9 a;b). Seega tekitab selline rõhuasetus teatavat segadust.</p> <p>Eelneva põhjal on edasiste projektide sujuvuse ja selguse huvides oluline planeeringutingimused üle vaadata, kontrollida nende vasturääkivust ja need välistada ja lisada vähemtähtsad soovitusliku iseloomuga punktid suuniste alla. Kuna merealade planeeringu puhul on tegemist sellise dokumendiga, mis annab selge juhendi edasiste tegevuslubade menetluseks, siis peavad tingimused olema kaalutletud, põhjendatud ja vajadusel järjestatud lähtudes ka nende realiseeritavusest ja otstarbekusest.</p>	
	<p>9. Seletuskirja teemakaardil nr 9 (kattuvus olemasolevate ja projekteeritavate kaitsealadega) on tõenäoliselt ekslikult vähendatud tuuleenergeetika arendamiseks sobiva ala nr 1 suurust. Teemakaardi nr 9 kohaselt ei tohiks ala nr 1 vähendamine olla vajalik olemasolevate ja projekteeritavate kaitsealade tõttu. Ala nr 1 vähendamine on ette nähtud teemakaardil nr 10 (lindude peatumisalade ja rändesuundade uuringu mõju). Palume viga parandada.</p>	<p>Joonist korrigeeritakse.</p>

<p>16. Eesti Tuuleenergia Assotsiatsioon 18.03.2020</p>	<p>1. Suurendada Eesti tuuleenergia ambitsiooni sh indikatiivset mahtu aastaks 2050 1700MW-lt vähemalt 4500 MW-ni (soovitavalt 6500MWni). Suuremahulise ambitsiooni seadmine on vajalik andmaks kindlust projektide arendamiseks ning riigi kui ka EL prioriteetide saavutamiseks.</p>	<p>Oleme indikatiivset mahtu mereala planeeringus kajastanud vastavalt Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (edaspidi MKM) sisendile. Teie ettepanekust lähtuvalt tegime täiendavat koostööd MKM-iga ja nende seisukoht on, et indikatiivset mahtu võiks tõesti suurendada ning tuua välja, et indikatiivne maht on 4500 MW. Seega arvestame Teie ettepanekuga ja täiendame materjale vastavalt.</p>
	<p>2. Soovitaksime võtta merealade planeeringust välja Eleringi hetkehinnangu, <i>Eesti elektrisüsteemiga ühendada tuuleelektrijaamu summaarse koguvõimsusega ca 1GW ning samuti keelu, et ühe sõltumatu osa</i> [s.o radiaalse alalisvoolulungi] <i>võimsus ei tohi süsteemile põhjustada suuremat muutust kui 400 MW</i>. Planeering kehtib pikemalt ning on juba teada, et rahvusvahelise merevõrguarendusega tegeletakse ning hetkeolukord ei ole kehtiv 10 aasta pärast. Kui planeeringust vastav eeldus ei ole võimalik välja võtta, siis soovime lisada, et hetkel on juba alustatud merevõrgu arendamise ettevalmistamisega (dokumendis viidatud, et on vajadus luua merealade energiavõrk), et võimalikud alad liita merevõrguga sh kaalumisel on ka alternatiivsed lahendused nagu vesinik jms.</p>	<p>Lähtuvalt koostööst ja erinevatest ettepanekutest oleme materjale täiendanud ja merevõrgu ning alternatiivsete lahenduste (nagu vesinik) võimalusi selgemalt välja toonud. Sellel vaatamata on Eleringi hinnangul on siiski ühe sõltumatu osa võimsuse välja toomine vajalik. Seega oleme Teie ettepanekuga arvestanud osaliselt, hetkehinnangu sõnastust on täpsustatud, kuid mitte täies osas välja võetud ja merevõrgu temaatikat on selgemalt välja toodud.</p>
	<p>3. Merealade planeeringus markeerida ka hetkeseisuga olemasolevad tuuleenergia alade kõrgusepiirangute vahemikud, kuid siduda need võimalike kõrvaltingimustega, nt uute riigikaitse ehitiste tööle hakkamisega ning olemasolevate kõrguspiirangute leevendamiseks.</p> <p>Elik võttes arvesse nii tehnoloogia sh erinevate leevendusmeete arengut võib tulevikus ka aladele paigutada kõrgemaid tuulikuid ning see ei tähendaks kogu planeeringu muutmist ja/või uuendamist.</p>	<p>Kaitseministeeriumi hinnangul ei ole võimalik mereala planeeringus kõrguspiiranguid välja tuua, sest mereala planeering on avalik dokument, kuid riigikaitse ehitistest tulenevad kõrguspiirangud kaardile kantuna ei ole avalik info. Kaitseministeerium on avalikult selgitanud, et mereala planeeringus esitatud arendusaladele on võimalik püstitada vähemalt 150m kõrguseid elektrituulikuid ning iga elektrituuliku lubatav kõrgus selgub konkreetse hoonestusloa menetluse käigus ehk planeeringu elluviimise etapis.</p>

	<p>Kõrgusepiirangud ei tohiks olla kaitsmist vajav informatsioon, kuna on alus projektide planeerimisel ja eelarvestamisel.</p>	
	<p>4. Teadaolevalt on ka osad tuuleenergetika alad Läti õhuruumis. Sellest tulenevalt on ettepank vastavad alad ka eraldi markeerida kuna nendel aladel tegutsemine toob arendajatele eeldatavasti kaasa ka täiendavaid kooskõlastamisi Läti intstitutsioonidega nt tuulikute märgistamine jms. Lisaks soovime täpsustada, kas ja kuidas on Eesti riik vastavat koostööd Lätiga planeerinud toetada?</p>	<p>Mereala planeeringu koostamisel tuleb lähtuda kehtivast seadusandlusest ja kooskõlastusõigust mereala planeeringuga anda ei saa. Seega ei ole antud teema mereala planeeringu osa ja selle markeerimine asjakohane. Teie küsimusele vastamiseks tegime koostööd MKM-iga, kelle seisukohale ka vastamisel tuginema peame. MKM-i seisukoht on, et keskkonnamõtjude hindamise käigus saab Keskkonnaministeerium kõikidele projekti poolt puutuvust omavatele liikmesriikidele projekti tutvustava kirja, kus liikmesriikidel on võimalus antud projekti kohta arvamust avaldada või lisaküsimusi küsida.</p>
	<p>5. Jätakuvalt on ebaselge, kas ja millisel mahus on plaanitud looduskaitseala moodustamine merealade planeeringus välja toodud tuuleenergetika alal. Selleks, et vältida segadust ning arendajate ootusi, soovime võimaliku ala märgistada kui „potentsiaalne avamere looduskaitseala“. Eeldatavasti on sellel alal ka tulevikus täiendavate uuringute tegemisel võimalikud kitsendused, mis avaldavad eeldatavasti mõju arendustegevusele ning millega arendaja peab arvestama.</p>	<p>Täiendavaid kaitstavaid loodusobjekte mereala planeeringuga ei kavandata. Kaitsealade moodustamine toimub mereala planeeringust eraldiseisva protsessina. Ühtlasi juhime Teie tähelepanu asjaolule, et merekaitsealade moodustamisega seotud tegevused ei kuulu Rahandusministeeriumi pädevusse, vaid vastav sisend peab tulema Keskkonnaministeeriumilt. Meile ei ole käesolevaks hetkeks konkreetseid selle sisulisi ettepanekuid Keskkonnaministeeriumilt laekunud. Seetõttu ei ole võimalik meil vastavat ala markeerida ja Teie ettepanekut arvestada.</p>
	<p>6. Mõistame, et osade inimeste soovidest tulenevalt on tekkinud ka vajadus vähendada visuaalset mõju (5.6.4 tingimused p6, p7 p9) aga kindlasti ei näe me seda seada tingimuseks nagu on hetkel merealade planeeringus tehtud. Arvame, et visuaalne mõju sh kas ja milliseid vaatekoridore, tuuleparkide paigutust jms peab arendaja rakendama võiks selguda kohaliku omavalitsuse ja kogukonnaga ühisel</p>	<p>Planeeringule on koostatud laiapõhjaline mõjude hindamine, mille üheks osaks on visuaalsete mõjude hindamine. Visuaalsete mõjude hindamisel on strateegilisele tasemele kohaselt argumenteeritult mõjud hinnatud ja leevendusmeetmed määratud (vt täpsemalt siit ptk 4.4.1.6), mis on kantud planeeringusse. Seega ei ole tegemist inimeste soovidele põhinevate tingimustega, vaid selgelt mõjude</p>

	<p>koostööl. Juba eelnevalt täiendavate piirangute seadmine nii umbmäärase ja subjektiivsele arusaamale kui “visuaalne mõju” avaldab otsest mõju võimalikele tuuleenergia aladele kui ka arendaja poolt pakutavatele lahendustele.</p>	<p>hindamise tulemuste ja leevendusmeetmetega. Juhime tähelepanu, et juba praegu on vaatekoridori temaatikat kajastavas tingimuses välja toodud kohaliku omavalitsuse kaasamise kohustus eesmärgil, et vaadete temaatika täpsemal lahendamisel oleks võimalik vajadusel arvestada ka kohalike huvidega. Lähtudes eeltoodust leiame, et selles osas, mis puudutab KOVi kaasamist protsessi oleme Teie ettepanekuga arvestanud.</p>
	<p>7. Kuigi alles hetkel on toimumas läbirääkimised Veeteede Ametiga on juba seatud merealade planeeringus selged tingimused nt <i>p10 meresõiduohutuse tagamiseks ei paigutata tuulikuid laevateede, sh rahvusvahelisele laevateele ja ankrualadele</i>. Vastav tingimus otseselt välistab võimalike kompromisside saavutamise ning avaldab otsest mõju võimalike alade suurustele. Seetõttu soovime kompromissi leidmist veeliiklusalade kasutamiseks ka tuuleenergia arendamiseks nagu on 5.6.4 tuuleenergitika suunistes p4 mainitud: <i>tuuleenergeetika arendamisel on soovitatav eelistada veeliiklusaladest väljaspool olevaid alasid. Vajalik on koostöö Veeteede Ametiga veeliikluse ajakohaste andmete kasutamiseks</i>. Ettepanek oleks p 10 võtta välja ning jätta suunis p4 sisse, mis tagab paindlikkuse ning lahendusele orienteerituse.</p>	<p>Planeeringu koostamisel on lähtutud erinevate huvide tasakaalustamise põhimõttest, mis on ka PlanS üks alusprintsipi (PlanS § 10). Mereala planeeringus on tehtud selge vahe laevateede ja veeliiklusalade osas. Laevatee on veeteede osa, mis on veeliikluseks sobivaim ja navigatsiooniteabes avaldatud ning vajadusel looduses tähistatud. Laevatee asukoht on enamasti tingitud looduslikest oludest, mistõttu selle muutmise põhjustaks laevaliiklusele olulisi häiringuid või muudaks selle toimimise võimatuks. Ükski praegusel hetkel navigatsiooniteabes ja looduses tähistatud laevatee ei kattu planeeringus määratud tuuleenergeetika aladega. Kuid see ei välista, et tulevikus sellist kattumist ei pruugi aset leida. Seetõttu on ka viidatud tingimus p10 mereplaneeringus määratud ja seda ei ole meretranspordi huve arvestades asjakohane muuta.</p> <p>Veeliiklusalad on mereala planeeringuga määratud. Need on intensiivselt veeliikluseks kasutatavad alad, mis ei ole avaldatud navigatsiooniteabes. Alad on määratud koostöös Veeteede Ametiga (metoodika vt seletuskiri ptk 5.4.1) ja arvestades vajadusega võimaldada ka teisi merekasutusi. Seetõttu on ka viidatud suunis p 4 mereplaneeringus määratud ja seda ei ole meretranspordi huve arvestades asjakohane muuta.</p>

		Ühtlasi viitame, et Veeteede Amet tegi mereala planeeringu avalikul väljapanekul samuti ettepanekuid, millest lähtudes on täpsustatud tuuleenergeetika alade piire.
	<p>8. Tingimuses p11 on kirjutatud, et <i>tuulikud ei tohi põhjustada riigikaitseliste õhu- ja mereseiresüsteemide töövõime vähendamist vajadusel tuleb välja töötada ja rakendada kompensatsioonimehhanisme</i>. Palun täpsustada, kuidas arendajal on võimalik eelnevalt teada, kas ja millist mõju tuulikud võivad põhjustada riigikaitseliste õhu- ja mereseiresüsteemidele? Kas võimalik saada infot, milliste tingimustele peavad pargid vastama, et mainitud mõju ei tekiks? Täiendavalt, kuidas on plaanitud võimalike mõjude korral kompensatsioonimehhanismide välja töötamine ja kes tasub vastavate mehhanismide eest? Rõhutame - juba väga mitmed sobilikud alad on riigikaitsealistel põhjustel välistatud, seega täiendava kohustuse/tingimuse seadmine arendajatele, ilma et oleks selgelt teada millised saavad olema tingimused, millistest mõjudest räägitakse, kes ja kuidas neid hindab sh millal ning millised võivad olla täiendavad kulud seotud kompensatsioonimeetoditega, ei ole põhjendatud. Mõistame, et riigikaitse on prioriteet aga vastav lause ei taga arendajatele piisavat selgutst ning ka kindlust, et millega peab ikkagi arendaja arvestama. Ei soovi ju et vastava tingimuse tõttu, tekib uus olukord arendajate ja kaitseministeeriumi vahelisteks arusaamatusteks. Seega pigem panna tingimuseks, et arendaja koostöös kaitseministeeriumiga leiavad kompromissid kuidas tagatakse, et tuulikud ei põhjusta riigikaitseliste õhu- ja mereseiresüsteemide töövõime vähendamist, täiendavate tingimuste ja mehhanismide loomisel lähtutakse võrdse kohtlemise printsiibist.</p>	<p>Kaitseministeeriumi hinnangul ei ole arendajad riigikaitse eest vastutavad, mistõttu neil puudub põhjendatud teadmisyajadus tuulikute mõjude osas riigikaitsele ehitistele. Vastav pädevus on Kaitseministeeriumil. Kaitseministeerium on seisukohal, et mereala planeeringus toodud tuuleparkide arendusaladele on võimalik rajada tuuleparke selliselt, et puuduks mõju riigikaitsele ehitistele. Tuuleparkidele võivad rakendada teatavad piirangud nagu näiteks kõrguspiirangud, kuid vähemalt 150m kõrguste elektrituulikute rajamine on võimalik. Kompensatsioonimehhanismide väljatöötamine ei ole mereala planeeringu ülesanne, mistõttu ei ole võimalik käimasoleva planeeringuga nimetatud murekohta lahendada. Tingimus on välja toodud sõnastuses asjakohane.</p>

	<p>9. Paraeguses planeeringus on mainitud väga palju tingimusi (nt p13) millega peab arendaja arvestama sh täiendavalt uurima. Teeme ettepaneku p 13 muuta KMH koostamise suuniseks mitte aga tingimuseks.</p>	<p>Vastavalt keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadusele on tuulelektrijaama püstitamise olulise keskkonnamõjuga tegevus. Mõjuhindamise roll strateegilise planeerimisdokumendi hindamisel on Eesti mereala planeeringu koostamisel vaadata potentsiaalsete tuuleenergeetika alade kattuvust kaitstavate loodusobjektidega ja looduslikult tundlike aladega, et vältida projekti tasandil tekkivaid konflikte ning minimeerida kaasnevaid keskkonnamõjusid. Mõjuhindamine tegi ettepanekud juba strateegilisel tasandil olulisemaid eluslooduse tundlike alasid vältida lähtudes vältimis- ja ettevaatuspõhimõttest. Juhtudel, kus mereala kaardistus eluslooduse osas vajab täpsustamist ning kavandava tegevuse mõju sõltub tehnilistest lahendustest, lisati planeeringulahenduse tingimustesse, et loa menetluse etapis tuleb vastavaid uuringuid täpsustada või täiendavalt läbi viia. Läbi selle välistati planeeringu elluviimisega kaasnevad olulised mõjud. Seega ei saa need olla suunised, mille järgimine on soovituslik, vaid peavad olema tingimused, et välistada oluline mõju. Lähtudes eeltoodust ei ole võimalik Teie ettepanekuga arvestada.</p>
	<p>10. Loode-Eesti meretuulepargi üks osa alast on tegelikult kavandatud Eesti mereala planeeringu piiridesse. Kahjuks aga nimetatud ala ei ole enam merealade planeeringus kajastatud, põhjenduseks toodud õhuseireradarite töövõime tagamine. Samas, meile teadaolevalt on arendajale antud kinnitus Kaitseministeeriumilt, kui kõrgeid tuulikuid nad mainitud alale saaksid paigutada elik vastav ala ikkagi on sobilik ning võimalik ala tuuleenergiale. Täiendavalt, praegusest merealadeplaneeringust täiesti välja jäänud Loode-Eesti meretuulepargi kaablikoridorid. Seega teeme ettepaneku siiski kajastada Loode-Eesti ala Eesti mereala</p>	<p>Hoonestusloa taotluste info on planeeringu koostamisel taustainformatsioon ja ei ole planeeringulahenduse osa. Loode-Eesti meretuulepargi projekti käsitletakse mereala planeeringus samamoodi nagu kõiki teisi hoonestusloa taotlusi, mis on esitatud enne 01.07.2015 (vt täpsemalt mereala planeeringu ptk 4.3). Enne 01.07.2015 esitatud hoonestusloa taotluste menetlemine, sh otsustamine, viiakse läbi vastavalt hoonestusloa taotluse esitamise ajal kehtinud õigusaktides, eelkõige Veeseaduses, ette nähtud nõuetele. Juriidilistel põhjustel puudub neil otsene seos mereala planeeringuga. Samasugune on lähenemine ka kõigi muude</p>

	<p>planeeringus tuuleparkide arendamiseks sobiva asukohana ning lisada ka võimalikud kaablikoridorid.</p>	<p>hoonestusloa taotluste puhul, sh nende puhul, mille hoonestusloa taotlused asuvad üleriigilise mereala planeeringu alal.</p> <p>Mereala planeering, strateegilise riikliku tasandi ruumilise arengudokumendina, ei määra perspektiivsete kaablite ning torujuhtmete konkreetseid ruumilisi asukohti. Planeeringu suurest üldistusastmest tulenevalt ja põhjusel, et pole teada tulevikus kõikvõimalike kavandatavate kaablite ja torujuhtmete võimalikud asukohad, pole otstarbekas kaablite ja torustike konkreetsete asukohtade määramine, vaid hoonestusloa etapi jaoks tingimuste määramine. Kaablite ja torujuhtmetega seonduv selgub hoonestusloa menetluse käigus, mille läbiviimisel tuleb arvestada ka mereala planeeringus määratud tingimusi. Konkreetse asukoha leidmine hoonestusloa etapis, arvestades mereplaneeringu tingimusi, ei ole tingimata mereala planeeringut muutev tegevus.</p> <p>Eelpool toodust <u>erandiks</u> on planeeringuga kavandatud tuuleenergeetika alade põhimõttelised ühenduskoridorid, kuna tuuleenergeetika teema on uutest merekasutustest ainuke, mille puhul sõltub otseselt tuuleenergeetika arendamiseks sobivate alade osas planeeringu elluviidavus mh tehnovõrkude lahendusest ning seeläbi aitab täita Eesti riigi taastuvenergeetika alaseid eesmärgi. Seetõttu oleme seda teemat lahendanud kõikidest teistest kaablitest ja torujuhtmetest erinevalt.</p> <p>Kokkuvõttes mereplaneeringuga planeeritavate tuuleenergeetika alade ühendusi reguleerib ptk 5.6.5 ja ülejäänud ühendusi ptk 5.7. Lähtudes eeltoodust ei ole asjakohane viidatud arendusala sarnaselt mereplaneeringu</p>
--	---	---

	<p>11. Soovime teha ettepaneku lisada täiendavad innovatsioonialad ka Ala 1 piiresse ja / või lähedusse, kus selleks on olmas head eeldused (mere sügavus, näiteks Ruhnu süvik) ning samuti ökonoomse võrguühenduse võimalus. Innovatsiooniprojekti teostamiseks on head eeldused piirkonnas, mille läheduses on vajalik teenindusvõimekus ja infrastruktuur.</p>	<p>tuuleenergeetika lahendusega käsitleda ja seetõttu ka Teie ettepanekuga arvestada.</p> <p>Alale nr 1 on määratud tingimus, mille kohaselt võib alale rajada selliste vundamendilahendustega tuulikud, millega kaasnevad keskkonnamõjud on samaväärsed või väiksemad gravitatsioonivundamentidel tuulikute rajamise mõjudega. Innovatsioonialadele on määratud tingimus, mille kohaselt rajatakse sinna eelkõige ujuvvundamentidel tuulikuid. Ujuvundamentide mõju keskkonnale on samaväärne või väiksem käesoleva planeeringulahenduse aluseks oleva gravitatsioonivundamentidel põhineva tehnoloogiaga. Seega ei ole otstarbekas ala nr 1 sees näidata eraldi ala innovatsiooniks ja sätestada innovatsiooniala kasutusele võtuks eraldi tingimusi, kuna innovatsioon alal nr 1 on lubatud ka praegu määratud tingimusi järgides.</p> <p>Ruhnu süviku kohal paikneb viigerhüljestele oluline toitumis- ja sigimisala. Liivi lahe piirkonnas on meretuuleparkide arendamiseks määratud suhteliselt suur mereala (sh arvestades kehtiva Pärnu ja Läti mereplaneeringutega). Lisaks erinevatele liikidele avalduva mõju hindamisele, tuleb mereala planeeringus hinnata ka koondmõjusid ja kumulatiivseid mõjusid ning lähtuda vältimis- ja ettevaatuspõhimõttest. Mereala planeeringuga ette nähtud tuuleenergeetika alade kavandamisel on arvestatud nii oluliste rändekoridori kui ka liikide jaoks tundlike aladega, et vältida olulise ebasoodsa mõju avaldumist. Ruhnu süvikule ala juurde määramisel ei oleks arvestatud liikide jaoks tundliku alaga ja suureneksid koondmõjud ning kumulatiivsed mõjud. Lähtudes eeltoodust ei ole võimalik Teie ettepanekuga arvestada.</p>
--	---	--

	12. Lisaks soovime teha ettepaneku lisada täiendav võrguühenduse kaablikoridor planeeringu Alalt 1 Läti suunal kindlustamiseks ka nimetatud alal piiriülese koostöö võimalused, mis on prioriteediks seatud nii Eesti kui Läti riiklikes strateegiates.	Arvestame esitatud ettepanekuga ja oleme materjale vastavalt täiendanud. Juhime tähelepanu, et antud ettepaneku osas on oluline ka piiriülesest koostööst tulenev tagasiside
17. Kaitseministeerium 18.03.2020	1. Merealade planeeringu seletuskirja peatükis 6 "Mõisted ja lühendid" on riigikaitse eripiirkond defineeritud kui erikasutusega ala merel, mis on moodustatud kaitseministri käskkirjaga õhutorje, suurtükiväe ja mereväe harjutuste läbiviimiseks. Kuigi tänased eripiirkonnad on määratud just selliste harjutuste jaoks, siis arvestades merealade planeeringu ajalist perspektiivi teeme ettepaneku muuta riigikaitse eripiirkonna mõiste sõnastust järgmiselt: see on erikasutusega ala merel, mis on moodustatud kaitseministri käskkirjaga õhutorje, suurtükiväe, mereväe või muud tüüpi harjutuste läbiviimiseks.	Täpsustame.
18. Keskkonnaministeerium 18.03.2020	Üldised kommentaarid mereala ruumilise planeeringu kohta 1. Esiteks, kavandatavad tuulepargid on suure tähtsusega vähese süsinikuheitega elektritootmisele üleminekul, mis on vajalik Euroopa Roheleppe täitmiseks ja kliimanetraalsuse saavutamiseks. Silmas tuleb pidada, et bioloogilise mitmekesisuse säilitamine aitab samuti täita Euroopa Roheleppe eesmärgi ning aitab ühtlasi kaasa kliimanetraalsuse saavutamisele. Kavandatavad tuulepargi alad on planeeritud üsna suures täpsusastmes, suuremas, kui teised mereplaneeringuga kehtestatavad mere kasutusviisid. Samas ei ole täpselt aru saada, kuidas on mere ja maismaa koostoimet arvestades planeeritud kaablikoridorid tuulikuparkidest maismaale. Planeeringu kaablikoridorid lõpevad rannikul (või Eesti majandusvööndi piiriga merel)	Planeeringu seletuskirja ptk 5.6.5 on täiendatud, lisatud on tingimused meretuuleparkide maismaa elektrivõrguga ühendamiseks. Eesti mereala planeeringus ei ole võimalik nõ planeerida teise riigi merealale ja seetõttu lõppevad kaablikoridorid majandusvööndi piiriga. Riikidevahelise energiavõrgu arendamiseks on vajalik koostöö riikide elektrivõrgu ettevõtjate vahel. Vajaliku koostöö ja lahenduste välja töötamine on lisatud mereala planeeringu tegevuskavva.

	<p>ning ei ole teada, kuidas need maismaal kulgevad: kohati lõpevad kaablikoridorid looduskaitse- ja/või hoiualade juures või kulgevad neist läbi (Puhtu-Laelatu LKA, Kura Kurgu hoiuala), mis ei pruugi KMHst lähtudes olla võimalik.</p>	
	<p>2. Teiseks, mere vesiviljelusalade planeerimisel otsustati loobuda selleks sobivate kohtade kaardistamisest ning planeering lubab rajada vesiviljelusalasid kõikjale, kus see ei ole keelatud tingimusel, et need rajatakse sügavamale kui 5 m. Siin on planeeritava tegevuse täpsusaste üsna erinev planeeritavate tuuleparkide täpsusastmest, kus sobivad alad on selgepiirilisel kaardistatud. Selline informatsioon võib meie seisukohalt olla eksitav arendajatele ega anna kindlust, kus ja millistel tingimustel võib merre kalasvatust või muud laadi vesiviljelusala rajada. Planeering ütleb, et vajalik on läbi viia KMH, kuid pelgalt selle ütleamiseks ei ole tarvis kehtestada planeeringut. Seetõttu oleks vajalik, et planeeringu kaartidel kajastuksid vähemalt vesiviljeluse pilootalad.</p>	<p>Planeering sätestab erinevad tingimused vesiviljeluse arendamiseks. Tegemist on kiiresti areneva valdkonnaga, kus tehnoloogia areng võib võimaldada vesiviljelust erinevates mereosades ja seetõttu pole hetkel võimalik üheselt määratleda vesiviljeluse alasid. Mõjude hindamisel on välja toodud võimalikud mõjud ja sellest lähtuvalt on planeeringus erinevad tingimused järgnevatele etappidele määratud. Sh on sätestatud tingimus, et kaasnevad mõjud peavad olema merekeskkonna seisundi jaoks aktsepteeritava koormusega, vajadusel tuleb rakendada keskkonnameetmeid. Kuna tegemist ei ole ka nii suurt mõju ja avalikku huvi põhjustavate objektidega kui seda on nt meretuulepargid, oleme seisukohal, et lahenduse täpsusaste välistavate alade väljatoomisel on strateegilise taseme planeeringus piisav.</p>
	<p>3. Kolmandaks, meile ei ole päris hästi arusaadav, kuidas on tagatud sidusus teiste asjaomaste menetlustega. Meil on kehtivad mereruumi planeeringud Hiiumaa ja Pärnumaa osas, mis on hetkel justkui eraldiasuvad tükid meie merealas. Lisaks tuleb Hiiumaa osas ilmselt kehtestada uus teemaplaneering, mis moodustab veel eraldi tüki. Tahaksime näha, kuidas kõik need tükid koos toimima peaksid hakkama: hetkel on nende tükide täpsusaste, taustinfo ja kvaliteet väga erinevad. Lisaks on planeerimisel uus kogu Eesti-ülene taastuvenergeetika tegevuskava, mis peaks hõlmama nii maismaad kui ka merd ning meie soov on, et kõik need moodustaksid ühtse terviku.</p>	<p>Eesti mereala planeeringu algatamisel olid Hiiumaa ja Pärnumaa merealade planeeringud just kehtestatud ja seetõttu otsustati neid alasid mitte kohe uuesti nõ üle planeerida ja need jäeti üleriigilise planeeringu alast välja. Tegemist on pilootprojektidega ja need planeeringud on koostatud sellel hetkel parimat teavet ning avaliku koostöö tulemusi arvestades. Seetõttu on nende meetodikad ja lahendused pisut erinevad üleriigilise mereala planeeringu lahendusest. Planeeringud pole omavahel vastuolus ja üleriigilise mereala planeeringu koostamisel on kehtivate lahendustega arvestatud. Üleriigilise mereala planeeringu koostamisel on hinnatud ka kumulatiivseid mõjusid nende planeeringute</p>

		<p>lahendustega. Üleriigilise mereala planeeringu kehtestamisel integreeritakse Hiiumaa ja Pärnumaa merealade planeeringud samuti mereala kaardirakendusse, et erinevaid lahendusi oleks võimalik koos vaadata ja tekiks merealale tervikpilt.</p> <p>Eesti-ülese taastuvenergeetika tegevuskava puhul on tegemist ühe valdkonna arengudokumendiga. Mereala planeering on kõiki tegevusvaldkondi koondav ja neile ruumiliseid suuniseid ja tingimusi sätestav dokument, mistõttu ei ole eesmärgipärane planeeringus ühe valdkonna tegevuskavale keskenduda. Planeeringulahendus on edaspidi üheks aluseks valdkondlike arengukavade koostamisel.</p>
	<p>4. Neljandaks, mereplaneeringu raames planeeritava tegevuskava koostamise osas tuleks siiski täpsemalt läbi mõelda, kas ja millises osas see on otstarbekas ega suurenda dubleerimist ja bürokraatiat valdkonnas. Hetkel on päevakorral nii merestrateegia meetmete kui ka Läänemere tegevuskava meetmete uuendamine, et analüüsida, kas kõigi meetmete lõpule viimisel mereala hea keskkonnaseisund on siiski saavutatav või tuleb selleks kavandada uusi meetmeid. Kõigi nende eeltoodud strateegiate, tegevuskavade ja meetmete valguses teeme ettepaneku, et Rahandusministeerium esitab mereplaneeringu elluviimiseks vajalikud tegevus- või meetmettepanekud merestrateegia meetmekava uuendamisprotsessi käigus ning eraldi merealaplaineeringu tegevuskava ei kehtestata, vaid tegevused nähakse ette merestrateegia meetmekavas. Mere ruumiline planeerimine ja merestrateegia meetmekava peaksid käima ühte sammu, et saavutada Läänemere hea keskkonnaseisund.</p>	<p>Mereala planeeringu elluviimise tegevuskava on planeeringu oluline lisa, mis näeb ette planeeringu rakendamiseks vajalikud tegevused ja selle raames tehtava koostöö põhijooned. Ilma tegevuskavata on planeeringu elluviimine ja elluviimise seiramine raskendatud. Merestrateegia meetmekava ja Läänemere tegevuskava on keskkonnavaldkonna dokumendid, mis ei hõlma kõiki erinevaid merekasutusvaldkondi ja nende vajadusi. Oleme nõus, et tegevuskavas võib olla kattuvaid tegevusi merestrateegia meetmete ja Läänemere tegevuskava meetmetega, kuid lisaks on vajalik planeeringu elluviimiseks planeerida tegevusi, mis nimetatud dokumentides ei kajastu. Oleme seisukohal, et tegevuskavade ühtlustamine ja erinevatele dokumenditele vajaliku sisendi andmine, sh dubleerivate tegevuste vältimine, on otstarbekas. Selleks on läbi viidud ka vastavad töökoosolekud ning vajadusel saame koostööd teha veel.</p>
	<p>5. Tuvastasime EELISes tehnilise vea Kura Kurgu hoiuala (KLO2000316) välispiiri osas. Hoiuala välispiir peaks</p>	<p>Seletuskirjas vastavat teksti ei ole, mõjude hindamises vastav tekstiosa parandatakse. Kaardirakenduses kasutatavaid</p>

	<p>olema territoriaalmere piir, seega ei peaks hoiuala ulatuma majandusvööndisse. Tegeleme piiri parandamisega EELISes, kuid palume merealaplaneeringu tekstides vastav osa parandada ning kustutada laused, kus on viidatud, et Kura Kurgu hoiuala ulatub ka majandusvööndisse. Hetkel Eesti majandusvööndis kaitstavaid alasid pole.</p>	<p>kaardiandmeid uuendatakse vahetult enne kooskõlastamist. Peale kooskõlastamist kaardiandmeid enam ei uuendata, kuna tegemist ei ole planeeringuga kehtestatavate andmetega, vaid taustainfoga, mida planeeringu koostamisel arvestati.</p>
	<p>Mõjude hindamise aruande eelnõu</p> <p>6. LK 8 lõik 1 esimeste lausete osas teeme veelkordselt ettepaneku sõnastada järgmiselt: Keskkonnaeesmärkidega arvestamine, hea keskkonnaseisundi saavutamine ja säilitamine ning ettevaatusprintsip. Üldeesmärk on, et mereala ruumilise planeerimisega tagatakse mereala hea keskkonnaseisundi saavutamine ning pikaajaline säilitamine ning seega tuleb tegevuste kavandamisel ja mõjude hindamisel lähtuda ettevaatuspõhimõttest.</p>	<p>Sõnastust korrigeeritakse.</p>
	<p>7. Lk 65 viimane ja lk 66 esimene lause: „Merele kaitstavate loodusobjektide moodustamisel ja hoiutingimuste koostamisel tuleb arvestada täiendavaid tegevuspiiranguid seades, et keskkonnakaitse eesmärkide saavutamine merealal oleks tasakaalustatud, nt tagada liigikaitse selle esinduslikemates asukohtades, kuid täita tuleb ka kliimamuutuste ohjamisvajadusest tulenevad eesmärgid“ on keeleliselt väga raskesti mõistetav konstruktsioon. Lisaks võib see anda eksitavat infot, justkui ei peaks keskkonnakaitset teostama seal, kus on kaitstavaid liike ja elupaiku, vaid kuskil mujal, kus neid ka võib olla, aga ei pruugi või see ei ole teada. Teeme ettepaneku see lause kustutada, kuna kaitstavate alade moodustamisel lähtutakse nende loodusväärtustest ja kaitset vajavatest liikidest ja elupaikadest vastavalt looduskaitseesadusele.</p>	<p>Antud lause kajastab mereala planeeringu kooskasutusest lähtuvat tasakaalustamise põhimõtet. Uute kaitstavate loodusobjektide moodustamine toimub õigusaktides sätestatud korras. Mereala planeering annab kooskasutuse eesmärgist lähtuvalt suuniseid, mida tuleb lisaks õigusaktides sätestatule samuti silmas pidada. Mereplaneeringuga nähakse, et uute võimalike avamere kaitsealade moodustamisel tuleb mh lähtuda ka kooskasutuse põhimõtetest ja vajadusest kasutada mereressurssi terviklikult ja säästlikult, et kavandatavad tegevused oleksid tulevikus tasakaalustatud ja jätkusuutlikud. Määratud suunise sõnastus ei sea ohtu liikide, elupaikade ja soodsa mereelukeskkonna säilimise vajaduse. Sõnastus ei ütle ka, et keskkonnakaitset ei peaks teostama seal, kus on kaitstavaid liike ja elupaiku, vaid välja on toodud tasakaalustamise põhimõte. Mereressurss ja mereala on</p>

	<p>8. Lk 66 roosa ala alates teisest lausest on keeleliselt üsna mõistetamatu, ka on korratud eelmises kommentaaris toodud lauset, mille palume eemaldada ülaltoodud põhjustel. Palume laused: „Tegevuste rakendamisel tegevuslubade protsessi raames on võimalik mõjude täpsustamine ja vajadusel keskkonnameetmete rakendamine. Merele uute kaitstavate loodusobjektide moodustamisel ja hoiutingimuste koostamisel tuleb täiendavaid piiranguid seades arvestada, et keskkonnakaitseliste eesmärkide saavutamise merealal oleks tasakaalustatud, nt tagada liigikaitse selle esinduslikemas asukohtades, kuid täita tuleb ka kliimamuutuste ohjamisvajadusest tulenevad eesmärgid“ kustutada.</p>	<p>ruumiliselt piiratud ning kõikide tegevuste tasakaalustatud arenguks tuleb vaadata erinevaid huviseid koos. Lähtudes eelpool toodust ei ole võimalik sõnastusi kustutada.</p>
	<p>9. Samas alas alapunkt Keskkonnameetmed 1. lause ütleb, justkui arendataks tuulealaseid looduskaitsealadele. Tegelikult see ju nii ei ole, seega tuleb seda lauset vastavalt korrigeerida.</p>	<p>Nõustume, et praegune sõnastus võib olla eksitav. Seega meetme sõnastust muudetakse järgmiselt: „Tuulealadega kaasnevaid täpsemaid asjakohaseid mõjusid tuleb käsitleda tuuleenergeetika arendamise edasistes etappides konkreetsete projektide raames, kui on selgunud kavandatava tegevuse täpne asukoht, maht, tehnoloogia jms ning rakendada vajadusel leevendavaid meetmeid (nt vajalikud puhveralad).“</p>
	<p>10. Lk 86 on lõik, kus väidetakse, et kalakasvatuste puhul toetatakse kooskasutust vetika- ja karbikasvatustega ja sellel tingimusel on positiivne mõju ka rannikul heade puhkevõimaluste säilitamiseks. Kuigi aruandes toodud lause „Tingimusel on positiivne mõju ka rannikul heade puhkevõimaluste säilimiseks: eutrofeerumine soodustab sinivetikate kasvu ning mõjutab seeläbi supelvee kvaliteeti, kaudselt on positiivne mõju ka ranniku turismisektorile laiemalt“ on vastuoluline, siis ilmselt viidatakse vetika- ja karbikasvatuste leevendavale mõjule (seovad</p>	<p>Nõustume, lõik eemaldatakse.</p>

	<p>kalakasvanduste toitaineid). Väidet aga võib pidada eksitavaks ja ennatlikuks, sest aruandes (lk 33) on ka toodud, et „... karbi- ja vetikakasvatusega võivad üksikutel juhtudel kaasneda negatiivsed nähud nagu näiteks lokaalne merepõhja ületoitelisuus, kuid sellised mõjud on suurusjärgudes väiksemad kalakasvanduste sarnastest keskkonnamõjudest.“ Aruande põhjal saab järeldada, et karbi- ja vetikakasvatuste kasutamine kalakasvanduste lähedal vaid leevendab kalakasvandustest tulenevat toitainete koormust, kuid aruandes pole toodud alust, mis lubaks järeldada, et lisaks kalakasvanduste mõju leevendamisele oleks kalakasvandustega kooskasutatavatel vetika- ja karbikasvatustel positiivne mõju ka supelvee kvaliteedile ja ranniku turismisektorile laiemalt. Teeme ettepaneku vastav lõik kustutada.</p>	
	<p>11. Lk 72 viimase lõigu esimeses lauses on ülearune sõna „üldiselt“, palume see kustutada.</p>	<p>Korrigeeritakse.</p>
	<p>12. Lk 74 kolmanda lõigu esimeses lauses on sõna „võimalusel“ ülearune, palume see kustutada.</p>	<p>Korrigeeritakse.</p>
	<p>13. Lk 75 tabelis real „Kaitstavad loodusobjektid“ on lause, et planeeringuga uusi kaitstavaid loodusobjekte ei planeerita. Lause on mitmetimõistetav. Teeme ettepaneku lauset täiendada järgnevalt:“ Planeeringuga uusi kaitstavaid loodusobjekte ei planeerita, küll aga on kaartidel kuvatud projekteeritavad kaitstavad loodusobjektid.“</p>	<p>Korrigeeritakse.</p>
	<p>14. Eesti mereala planeeringu kaardil on kuvatud nüüd ka projekteeritavad kaitstavad loodusobjektid, kuid palume veelkordselt kaart üle vaadata ja korrigeerida et oleks selgesti arusaadav, mis objektid seal kuvatud on. Projekteeritavad kaitstavad loodusobjektid on küll erinevalt</p>	<p>Planeeringu kaardirakendusest on võimalik täpsemalt vaadelda, mis loodusobjektiga on tegemist nende kihte sisse ja välja lülitades. Planeeringu tekstidokumentides on praegune käsitlus üldisusastmele piisav ja mõjude hindamises on olemas skeemkaart, kus on eraldi välja toodud ka hoiualad,</p>

	<p>tähistatud, kuid samas ei ole seda võimalik kuskilt välja lugeda, millega täpsemalt tegemist on (olemasoleva või projekteeritava). Samuti ei ole kaardile kantud kõiki kaitstavaid loodusobjekte ega nende tüüpe. Planeeringu seletuskirjast või kaardilt peaks selguma, mis tüüpi objektid on kaardile kantud (nt kaitse- ja hoiualad). Oluline on veel rõhutada, et objektid peaksid olema kantud kaardile 2020. aasta alguse seisuga.</p>	<p>kaitsealad ja projekteeritavad kaitsealad. Kõik planeeringus kajastatud loodusobjektide kaardikihid on uuendatud 2020 veebruari seisuga. Planeering iseseisvalt uusi loodusobjekte ei kavanda ja seega on tegemist taustainfoga, mille tüüpide kuvamine kõigil skeemidel ei ole sisuliselt põhjendatud. Teavitame ka, et praegusel hetkel kajastab kaardirakendus veel taustainfot, et kõigil huvigruppidel oleks võimalik komplekselt materjalidega tutvuda. Planeeringu kehtestamisel eristatakse kaardirakenduses kehtestatavad planeeringuandmed ja taustainfot ei hakata riiklikest andmebaasidest dubleerima ning uuendama.</p>
	<p>15. Lk 78 tabelis Väinamere loodusala mõjude määratlemise lahtris on lause: „Samas läbib koridor looduslal rannikuga seotud elupaiku (sh esmatähtsaid elupaigatüüpe) (Joonis 4.3-3), mille osas ei saa ebasoodsa mõju (nt pindala vähenemine) esinemist välistada“. Juhime tähelepanu, et planeeringuga tuleb välistada ebasoodsa mõju esinemine Natura aladele. Sama märkus kehtib ka järgmise, Kaugatoma-Lõo loodusala vastavas lõigus oleva samasisulise lause kohta.</p>	<p>Lk 78 tabeli asjakohase hindamise tulbas <i>mõjude määratlemine</i> on kajastatud hinnangud väljapakutud planeeringulahendusele, mida Natura hindamise käigus asuti hindama. Hindamise tulemusena pakuti välja uued kaablikoridori asukohad, mille puhul ebasoodne mõju Natura 2000 võrgustiku kaitse-eesmärkidele on välistatud. See kajastub tabeli järgmises tulbas. Korrigeerime tabelit, et tuleks paremini välja, et selles tulbas on tegemist hinnanguga esialgsele planeeringulahendusele ja tulemused, sh muudatusettepanekud, ebasoodsa mõju välistamiseks, on välja toodud järgmises tulbas.</p>
	<p>16. Lk 90, 4.4.1.5 Merepääste, reostustõrje ja riigipiiri valve peatüki kolmanda lõigu esimene lause ütleb: „Mereala reostustõrjevõimekus koondub valdavalt Tallinna piirkonda...“. Oleme ka eelnevalt küsinud, millel selline hinnang põhineb? Vastavalt Helcom miinimumnõuetele peab riigil olema reageerimisvalmidus jõuda reostuspiirkonda 6 tunniga. PPA andmetel on meil see võimekus olemas. Palume kohandada reostustõrjevõimekuse lõik tegelikule olukorrale vastavaks.</p>	<p>Vastav info pärineb PPA-ga peetud töökoosolekult (11.09.2018). Tegime täiendavalt PPA-ga koostööd ja nende sisend on asjakohane. PPA selgitas, et reostustõrje laevade baas ja käitamisettevõtted asuvad Tallinnas. Seetõttu on selliselt ka kirjeldatud. Reageerimisvalmidus on sellegipoolest Helcomi nõuete kohane. Seega ei ole see konstantteering vastuolus HELCOMi nõuete täitmisega ja lõik kirjeldabki praegust olukorda.</p>

	<p>17. Lk 101, 4.4.1.9 Muud merekasutused ning meri-maismaa seosed peatükis kolmandas lõigus on lause: „Mereala planeeringus on konfliktid leevendamiseks seatud tingimused, mis toovad välja, et uute kaitsealade kavandamisel tuleb silmas pidada ka muid huvisid ja kooskasutuse vajadusi ning hinnata seejuures sotsiaal-majanduslikke mõjusid“. Selles osas oleme mitmel korral edastanud oma seisukoha, et need kohustused seab looduskaitseseadus, mitte mereala planeering ning seetõttu palume selle lause kustutada.</p>	<p>Peame nimetatud seisukoha sissejätmist mereala planeeringusse endiselt oluliseks, et saavutada tasakaalustatud terviklik planeeringulahendus. Sõnastus ei sea ohtu liikide, elupaikade ja soodsa mereelukeskkonna säilimise vajadust ning ei ole vastuolus looduskaitseseaduse sätetega. Looduskaitseseaduse kohaselt tuleb loodusobjekti kaitse alla võtmise otsuse seletuskirjas esitada mh põhjendused loodusobjekti kaitse alla võtmise otstarbekuse kohta. Antud põhimõte täpsustab ruumilisest aspektist, mida põhjendamisel tuleks silmas pidada. Vt ka punktide 7 ja 8 vastust.</p>
	<p>18. Lk 109 on öeldud, et reeglina kasvatatakse Läänemeres rasvasemaid kalu, näiteks lõhe. Selle liigi nimetamine siinkohal ei ole õige, sest üldiselt läheb vesi Läänemeres lõhe kasvatamisel suvel liiga soojaks ja talvel liiga külmaks. Enamasti kasvatatakse Läänemeres vikerforelli. Palume näiteks toodud liik eemaldada või asendada vikerforelliga.</p>	<p>Korrigeerime.</p>
	<p>19. Lk 128 viimases lõigus on lause, mille osas oleme korduvalt väljendanud oma eelnevas kommentaaris toodud seisukohta. Nimelt, lause: „Merealade planeering seab suuniseks mitte kavandada tuuleenergeetika aladele ilma sotsiaalseid ja majanduslikke mõjusid hindamata uusi kaitstavaid loodusobjekte, mis valdkonna majandustegevuse seisukohast on väga oluline“ võib kujundada arusaama, justkui saaks mereplaneering määrata tingimused loodusobjektide kaitse alla võtmiseks. Seda teeb looduskaitseseadus ning seega on nimetatud lause segadust tekitav ja tuleb kustutada.</p>	<p>Peame nimetatud seisukoha sissejätmist mereala planeeringusse endiselt oluliseks, et saavutada tasakaalustatud ja terviklik planeeringulahendus. Tegemist ei ole vastuoluga looduskaitseseadusega. Vt ka punktide 7, 8 ja 17 vastust.</p>
	<p>Ettepanekud ja märkused põhilahenduse seletuskirjale 20. Lk 21, punkt 2. „Kalakasvanduse rajamisega kaasnevad</p>	<p>Tingimust korrigeeritakse. Sulgudes olevat lauseosa peame selgitamiseks siiski oluliseks ja selle täiendamiseks on teinud ELF ka ettepaneku. Kuna sulgudes toodu puhul on tegemist</p>

	<p>mõjud peavad olema merekeskkonna seisundi jaoks aktsepteeritava koormusega (kalakasvanduse tegevuse tulemusel ei tohi merekeskkonna seisund halveneda), vajadusel tuleb rakendada keskkonnameetmeid. Kui kalakasvandusest lisandub toitained merre, siis tuleb vajadusel toitained eemaldada (nt veepuhastussüsteem majanduslikult vähemväärtusliku kala väljapüük, vetika ja karbikasvatus).“ Toodud lausetest palume eemaldada sõnad „vajadusel“ ning majanduslikult vähemväärtusliku kala väljapüük kui leevendusmeede. Lisaks juhime tähelepanu, et sulgudes olev lauseosa võib olla segadust tekitav, kuna lisaks sellele, et kalakasvanduse tulemusel ei tohi mere keskkonnaseisund halveneda, ei tohi kalakasvanduste rajamine ka takistada mereala hea keskkonnaseisundi saavutamist, näiteks juhul kui kõne all oleva mereala juba on halvas seisundis.</p>	<p>selgituse, mitte tingimusega osaga, siis viime kogu sulgudes toodud osa, sh ELF-i täienduse, joonealuseks märkuseks. Lausest ei ole otstarbekas eemaldada vajadusel, kuna keskkonnameetmeid tuleb rakendada siis, kui oluline mõju esineb ja meetmete rakendamine on vajalik. Leevendusmeetmete näited eemaldame tingimusest, sest need on erinevates ametkondades tekitanud vastakaid seisukohti.</p>
	<p>21. Lk 40, 5.6.4 Tuuleenergeetika suunised ja tingimused, punkt 3. osas tegime sõnastusettepaneku, millega ei ole arvestatud. Palume kohandada lause järgnevalt: „Tuuleenergeetika aladele ei kavandata ilma loodusobjekti kaitse alla võtmise põhjendatuse ja otstarbekuse ning kavandatavate piirangute otstarbekuse ekspertiisi läbiviimist uusi kaitstavaid loodusobjekte, mis välistavad tuule-energeetika tootmise.“</p>	<p>Jääme oma seisukoha juurde, tingimus vastavas sõnastuses on vajalik tasakaalustatud planeeringulahenduse saavutamiseks. Vt ka punktide 7, 8 ja 17 vastust.</p>
	<p>22. Lk 43 punkt d teisest lausest palume eemaldada sõna „võimalusel“.</p>	<p>Korrigeeritakse. Hoonestusloa menetluse käigus viiakse läbi KMH, mille käigus täpsustatakse mõjud.</p>
	<p>23. Lk 46 esimene lause ütleb: „...välditakse olulist mõju kaitstavatele loodusobjektidele, sh Natura 2000 võrgustiku aladele.“ Juhime tähelepanu, et Natura 2000 võrgustiku aladele ei tohi avalduda ebasoodne mõju. Sama kommentaar</p>	<p>Tingimusi korrigeeritakse.</p>

	lk 47 punkt 4 viimase lause kohta.	
	24. Lk 48 Suunised punkt 1. annab suunised rahvusvahelise reisilaevaliikluse laiendamiseks. Juhime tähelepanu, et rahvusvahelise laevaliikluse laiendamise mõju ei ole planeeringu raames hinnatud. Lisaks on need suunised paigutatud mereturismi ja rekreatsiooni peatüki alla, kuid kui rahvusvahelist laevaliiklust üldse käsitleda, tuleb seda teha meretranspordi peatüki raames. Teeme ettepaneku see suunis üldse kustutada.	Suunise all on mõeldud <u>reisilaevaliikluse</u> edasiarendamise soodustamist, mis elavdab puhkemajandust. Seega on see just mereturismi ja rekreatsioonivaldkonna osa, mitte meretranspordi osa. Planeering ei näe ette olulist sadamate laiendamist või konkreetseid uusi liikumissuundi ja -mahtusid, mistõttu ei ole tegemist olulise kaasneva mõjuga. See on mõjude hindamise aruandes ka välja toodud. Eelnevast tulenevalt ei ole suunise kustutamine asjakohane.
	25. Sama peatüki ja lehekülje viimases lõigus olevate lausete: „Juhul, kui uuringu käigus selguvad loodusväärtused tingivad vajaduse uute kaitsealade moodustamiseks, tuleb kaitsealade moodustamise käigus jõuda selgusele, et muid asukoha alternatiive kaitseala moodustamiseks ei ole. Selleks on vaja kaaluda kaitsealade moodustamisega kaasnevaid mõjusid sotsiaalsele ja majanduslikule keskkonnale, energeetika valdkonna arengule ja kliimaeesmärkide täitmisele. Kaitsealade moodustamine toimub mereala planeeringust eraldiseisva protsessina“ osas oleme korduvalt esitanud seisukoha, et me ei nõustu sellise sõnastusega. Sellisele selgusele saab jõuda alles siis, kui kogu mereala on läbi uuritud. Ka järgnev lause ei ole asjakohane ega otstarbekas, kuna kaitsealade moodustamisega kaasneva ekspertiisi sätestab looduskaitseeadus. Eelpooltoodud laused ei ole vajalikud ega asjakohased, teeme ettepaneku kustutada.	Jääme oma seisukoha juurde. Sõnastus on vajalik, et saavutada tasakaalustatud lahendus. Vt ka punktide 7, 8 ja 17 vastust.
	26. Lk 50 esimene lõik: „Mereala planeering arvestab kaitstavate loodusobjektidega ja väärtustab nende kaitse-eesmärke. Täiendavaid kaitstavaid loodusobjekte mereala planeeringuga ei kavandata. Uute objektide moodustamine toimub õigusaktides sätestatud korras ja arvestades	Mereala planeeringus seatud suunised ei ole õigusaktidega vastuolus. Mereala planeering annab kooskasutuse eesmärgist lähtuvalt suuniseid, mida tuleb lisaks õigusaktides sätestatule samuti silmas pidada. Mereressurss ja mereala on ruumiliselt piiratud ning kõikide tegevuste tasakaalustatud arenguks

	<p>mereplaneeringuga seatavaid suuniseid“ ei ole korrektne. Oleme teinud eelnevalt ettepaneku, et sõnastus oleks pelgalt: "Uute objektide moodustamine toimub õigusaktides sätestatud korras." Mereplaneering ei saa seada suuniseid õigusaktide rakendamisele.</p>	<p>tuleb vaadata erinevaid huvisid koos. Seega nähakse mereplaneeringuga, et uute võimalike kaitsealade moodustamisel tuleb mh lähtuda ka kooskasutuse põhimõtetest ja vajadusest kasutada mereressurssi terviklikult, et kavandatavad tegevused oleksid tulevikus tasakaalustatud ja jätkusuutlikud. Looduskaitsealade kohaselt tuleb loodusobjekti kaitse alla võtmisel seda põhjendada ja mereplaneeringus määratud suunised täpsustavad ruumilisest aspektist, mida põhjendamisel tuleks mh silmas pidada. Määratud suuniste sõnastused ei sea ohtu liikide, elupaikade ja soodsa mereelukeskkonna säilimise vajaduse. Sõnastus ei ütle ka, et keskkonnakaitset ei peaks teostama seal, kus on kaitstavaid liike ja elupaiku, vaid välja on toodud tasakaalustamise põhimõte. Arendustegevustele on seatud terve rida tingimusi, mida järgnevates etappides tuleb arvestada ja mis on määratud selleks, et looduskeskkonda kaitsta. Lähtudes eelpooltoodust ei ole võimalik sõnastusi kustutada.</p>
	<p>27. Sama lk Suunised 2. punkti alt ettepanek kustutada lause: „Meremajanduse hoogustamiseks tuleb looduslike ressursse üheaegselt nii kasutada kui hoida.“ Lause on mittemidagiütlev ega anna informatsiooni, palume kustutada. Punkti 3. viimase lause: „Juhul kui analoogseid loodusväärtuste kaitse eesmärgid on võimalik saavutada ka alternatiivsel merealal, kus muud huvid (nt riigikaitsealad, energiapuudusega seotud või majandushuvid) puuduvad, siis arendustegevuse kavandamist ja elluviimist ei piirata“ oleme eelnevalt palunud kustutada. Lähenemine „kaitske oma loodust mujal“ ei ole sobilik ülaltoodud põhjustel.</p>	<p>Jääme oma seisukoha juurde. Sõnastus on vajalik, et saavutada tasakaalustatud lahendus. Vt ka punktide 7, 8, 17 ja 25 vastust.</p>
	<p>28. Lk 51 punkt 6 lause „Merele uute kaitstavate loodusobjektide moodustamisel ja hoiutingimuste</p>	<p>Jääme oma seisukoha juurde. Sõnastus on vajalik, et saavutada tasakaalustatud ja jätkusuutlik lahendus.</p>

	<p>koostamisel tuleb..“ meiepoolne sõnastusettepanek on „kaitsekorra kehtestamisel“. Palume vastavalt muuta. Sama punkti viimase lause: “Näiteks tuleb tagada liigikaitse selle esinduslikemas asukohtades, kuid täita tuleb ka kliimamuutuste ohjamisvajadusest tulenevad eesmärgid“ palume kustutada eeltoodud põhjendusel.</p>	<p>Palume täpsustada, kuidas on näide seotud eelpool toodud põhjendustega ja seeläbi vajab kustutamist? Antud näide on kooskõlas looduskaitseadusega ja kliimamuutustega kohanemise arengukavaga. Kliimamuutuste teema välja toomine on samuti oluline kaitstavate loodusobjektide kontekstis, kuna kliimamuutused mõjutavad ka seda valdkonda ja tasakaalustatud lahenduse leidmisel tuleb arvestada ka neid aspekte.</p>
	<p>29. Lk 56 punkt 3 on taaskord väljendatud seisukoht, mille osas oleme korduvalt väljendanud oma seisukohta, et loodusobjektide kaitse alla võtmine toimub vastavalt looduskaitseadusele ning sellele ei saa mereplaneeringuga seada täiendavaid suuniseid. Palume lause viimane osa kustutada, nii et lause jääks: „Maardla kattumisel kaitstavate loodusobjektidega tuleb arvestada loodusväärtuste kaitseks seatud tingimustega.“</p>	<p>Korrigeeritakse.</p>
	<p>30. Lk 62 6. MÕISTED JA LÜHENDID teine lõik HELCOM: konventsiooni nimetus on Läänemere piirkonna merekeskkonna kaitse konventsioon. Palume parandada. Kaadamise definitsiooni palume parandada: Läänemeres ei ole jäätmete kaadamine lubatud ning kaadata on lubatud vaid süvenduspinnast.</p>	<p>Korrigeeritakse.</p>
<p>19. Kuusalu Vallavalitsus 18.03.2020</p>	<p>Vallavalitsus on seisukohal, et mereala planeeringu koostamise raames on vajalik teostada täiendavad uuringud seoses Kolga lahte kavandatud riigikaitse eripiirkonnaga, selle mõjuga Natura aladele. Selgitada välja, millised on mõjud maismaale (müra, visuaalsed häiringud, inimeste liikumised, eripiirkonda mineku ning sealt tuleku alad jne). Kolga lahe maastikuala seab liikumispirangud Malusi sihtkaitsevööndis (edaspidi SKV) ulatuses 580 ha (maa ja</p>	<p>Selgitame, et tegemist ei ole uue objektiga, mida planeeringuga kavandatakse, vaid kaitseministri 28.10.2014 käskkirjaga nr 411 määratud alaga Kaitseväe sõjalise väljaõppe korraldamiseks. Ühtlasi viitame, et merele orienteeritud harjutusalade arendusprogrammile on koostatud ka keskkonnamõju strateegiline hindamine (koostaja TTÜ meresüsteemide Instituut, 2009.a), milles toodud tingimusi nende alade kasutamisel arvestatakse. Mereplaneeringu seletuskirja ptk 5.12 on märgitud, et riigikaitse eripiirkonnad</p>

	<p>mereala), Rohusi SKV ulatuses 95,5 ha ja Rammu SKV ulatuses 101 ha. Kuna ka riigikaitse eripiirkond Kolga lahes näeb tulevikus ette liikumispiiranguid, siis on vajalik selgitada välja, kui palju jääb liikumiseks aega nii maa- kui merealal kogukonnale?</p> <p>Planeeringu seletuskirjale on vajalik lisada kohustus koostada enne eripiirkonna kasutamist kaitsekorralduskava, mis kaardistab keskkonnariskid ning annab meetmed nende leevendamiseks või vältimiseks.</p>	<p>on moodustatud kaitseministri käskkirjadega. Seega arvestab planeering riigikaitse ruumiliste vajadustega ja uusi riigikaitseobjekte ei planeeri. Mereala planeeringus kajastatakse olemasolevat riigikaitseobjektide eripiirkonda.</p> <p>Mereplaneeringu mõjude hindamise aruandes on analüüsitud planeeringulahendust nii loodus- kui ka majandus-, kultuurilisele ja sotsiaalsele keskkonnale avalduvate asjakohaste mõjude kontekstis. Mõjuhindamine on läbi viidud võttes hindamisel arvesse strateegilise planeerimisdokumendi täpsusastet ja selle sisu ulatust. Seega detailselt Kolga lahe riigikaitse eripiirkonna mõju hindamine ei ole planeerimisdokumendi fookust ja täpsusastet arvestades võimalik.</p> <p>Mereplaneeringu põhilahenduse seletuskirjas ptk 5.12 on määratud suunis nr 4, mille kohaselt on soovitatav keskkonnategevuskava koostamine eluslooduse minimaalse kahjustatuse tagamiseks. Kaitsekorralduskava kohustust ei ole võimalik mereplaneeringuga määrata. Seetõttu on ettepanek sõnastatud soovitusena.</p>
<p>20. Muinsuskaitseamet 18.03.2020 <i>Muinsuskaitseameti täiendavast sisendist lähtuvalt on 14.07.2020 seisuga materjale täiendatud.</i></p>	<p>1. 5.3.1 Kalakasvatuse. Lisada tingimuste alla: Kalakasvatust ei kavandata kultuurimälestisele. Täpsustada sõnastust koostoimimise punktis 8f: kattumisel kultuurimälestise kaitsevööndi, arheoloogilise leiukoha ja vrakiga täpsustada koostoimimine koostöös Muinsuskaitseametiga.</p> <p>2. 5.3.2 Karbi- ja vetikakasvatuse. Lisada tingimuste alla: Karbi- ja vetikakasvatust ei kavandata kultuurimälestisele. Täpsustada sõnastust koostoimimise punktis 7e: kattumisel kultuurimälestise kaitsevööndi, arheoloogilise leiukoha ja</p>	<p><i>Märgime, et esitatud täiendusetpanekud järgivad põhilahenduse juhtrühma koosolekule esitatud versiooni. Avalikule väljapanekule esitati täiendatud versioon, mistõttu numeratsioon on muutunud.</i></p> <p>Täiendav tingimus lisatakse ja koostoimimist käsitleva punkti sõnastus täpsustatakse.</p> <p>Täiendav tingimus lisatakse ja koostoimimist käsitleva punkti sõnastus täpsustatakse.</p>

	<p>vrakiga täpsustada koostoimimine koostöös Muinsuskaitseametiga.</p>	
	<p>3. 5.6.4 Tuuleenergeetika suunised ja tingimused Lisada tingimuste alla: Tuulikuid ei kavandata kultuurimälestisele. Täpsustada sõnastust koostoimise punktis 13j: kattumisel kultuurimälestise kaitsevööndi, arheoloogilise leiukoha ja vrakiga täpsustada koostoimimine koostöös Muinsuskaitseametiga.</p>	<p>Täiendav tingimus lisatakse ja koostoimimist käsitleva punkti sõnastus täpsustatakse.</p>
	<p>4. 5.11 Kultuurimälestised. Lisada sissejuhatusse lõik: Mereala planeering arvestab kultuurimälestistega ja väärtustab nende kaitse-eesmärke. Veealuse kultuuripärandi kaitse tagamisel on esimeseks valikuks selle säilitamine oma algses asukohas. Mereala planeering määrab ruumiliselt seni ainukesena kasutamist leidnud vrakkide säilitusala Tallinna lahes. Säilitusala eesmärk on tagada erinevate planeeringute ja tegevuste käigus välja tulnud veealuste kultuuriväärtusega asjade säilitamine, kui neid ei ole võimalik säilitada oma algses asukohas ega ka konserveerida, hoiustada kogudes ja eksponeerida.</p>	<p>Lõigu teine lause on juba kajastatud tingimuses nr 2. Arheoloogiliste leidude säilitusalade kohta on teinud ettepaneku ka Kultuuriministeerium, kus on räägitud aladest mitmuse vormis ning toodud ka selgitus, mis mõnevõrra erineb väljapakutud lõigust. Palume täienduse lisamiseks Teil teha täiendavat koostööd Kultuuriministeeriumiga ning saata planeeringu koostajatele ühtne seisukoht (vt ka konkreetsed küsimused vastuskirjas Kultuuriministeeriumile).</p>
	<p>5. Suunised: punkt 2 on vastuolus Muinsuskaitseaduse ja veealuse kultuuripärandi kaitse eesmärkide ja põhimõtetega. Vastavalt MuKS 32 lg 2 on uute arenduste kavandamisel seni avastamata või uurimata veealuse kultuuripärandi uuring kohustuslik. Muuta punkt 2 sõnastust: Uute arenduste planeerimisel ja veealuse kultuuripärandi ilmnemisel soodustatakse kultuuripärandi vaatlemise või dokumenteerimise eesmärgil toimuvat vastustundlikku ja säästvat juurdepääsu algses asukohas.</p>	<p>Suuniste p 2 sõnastust muudetakse vastavalt ettepanekule.</p>

	<p>6. Tingimused: parandada punkt 1: Veealusel mälestisel on keelatud ankurdamine, traalimine, süvendamine, tahkete ainete kaadamine ja sukeldumine ilma loata.</p>	<p>Praegune tingimuse sõnastus on alljärgnev:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kultuurimälestiste alal (objekt koos kaitsevööndiga) on keelatud ankurdamine, traalimine, süvendamine ja tahkete ainete kaadamine. Muud tegevused (nt kalapüük, sukeldumine) on lubatud juhul, kui need ei kahjusta kultuuripärandi säilimist. <p>Palume ettepanekut täpsustada:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kas mõeldud on ainult mälestist, mitte kaitsevööndit? - kas loa olemasolul võivad muud tegevused, nt kalapüük, olla lubatud? Kui jah, kas on võimalik kasutada ka tegevusi lubavat kõneviisi, st laiendada sõnastust ja tingimuse teine pool sõnastada näiteks nii <i>“Veealusel mälestisel toimub sukeldumine ja muud tegevused (nt kalapüük) Muinsuskaitseameti loal”</i>.
	<p>7. Punkt 2 sõnastada vastavalt: Veealust mälestist võib teisaldada tema asukohast teise sobivasse asukohta, kui see on möödapääsmatu suure avaliku huvi tagamiseks ja mälestise säilimine olemasolevas keskkonnas on ohustatud (näiteks olemasolevate sadamate akvatooriumid) ning selle säilimist ei ole muul viisil võimalik tagada. Veealuse mälestise teisaldamise tingimused määrab Muinsuskaitseamet eritingimustega.</p>	<p>Kuna see tingimus seondub ka Kultuuriministeeriumi ettepanekuga, siis palume Teie poolt tehtud ettepanek sellest lähtuvalt üle vaadata (vt ka konkreetseid küsimusi vastuskirjas Kultuuriministeeriumile). Oleme nõus sõnastuse täpsustamisega, kuid vajame selget ja ühtset sisendit.</p>
	<p>Lisada punkt 3: Enne veealuse kultuuripärandi säilimist ohustada võiva tegevuse kavandamist tehakse allveearheoloogiline uuring.</p>	<p>Punkt lisatakse.</p>

	<p>5.14 Kaadamine. Lisada tingimuste alla: Uusi kaadamisalaseid ei kavandata kultuurimälestisele.</p> <p>Täpsustada sõnastust punktis 4: uute kaadamisalade kavandamisel tuleb teostada seni avastamata või uurimata veealuse kultuuripärandi allveearheoloogiline uuring.</p>	Täiendused lisatakse.
<p>21. Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium</p> <p>Merendustalitus</p> <p>17.03.2020</p>	<p>1. Lehekülje 3 kolmandas reas asendada sõna „määrati“ sõnaga „määratakse“;</p>	Ettepanekuga ei nõustuta. Kehtestamisele minev dokument kasutab minevikuvormi, sest planeeringuprotsession läbitud ja lahendus on valmis.
	<p>2. Lehekülj 4 teise lõigu viimane lause: „2010. a kokku lepitud põhimõtted aitavad kaasa Läänemere hea keskkonnaseisundi saavutamisele ja võimaldavad seeläbi kasutada mere poolt pakutavaid ökosüsteemiteenuseid“. Palume lauses täpsustada kokkuleppe tingimusi ning jätta lausest välja sõnapaari „poolt pakutavaid“.</p>	Kuna viidatud on põhimõtteid kajastavale dokumendile, siis nende selgitamist ei peeta otstarbekaks. Sõnapaar eemaldatakse.
	<p>3. Leheküljel 4 asuva skeemi 2.1 ülemises paremas kastis asendada sõna „Euroopa“ sõnadega „Euroopa Liit“, kuna suuniseid saab Eesti EL liikmena.</p>	Korrigeerime.
	<p>4. Lehekülje 5 teises lõigus peaks sõnastuse „Planeeringus antakse suuniseid ja tingimusi“ asemel olema „Planeeringus antakse suuniseid ja seatakse tingimusi.“</p>	Korrigeerime
	<p>5. Leheküljel 7 esitatud pikaajaliste suundumuste loetelu soovitage lihtsustada ja sõnastada need järgmiselt:</p> <p>1. <i>Mereala kasutus intensiivistub ja mitmekesistub.</i></p> <p>2. <i>Traditsiooniliste kasutusviiside kõrvale tekivad uued.</i></p> <p>3. <i>Merekeskkonna hea seisundi saavutamine nõuab pidevat tähelepanu.</i> Punkti 2 osas selgitame, et HELCOMi eesmärgiks on merekeskkonna hea seisundi saavutamine, mitte ainult seisundi parandamine (seisundi parandamine ei</p>	Suundumused on olnud lähtekohaks planeeringulahenduse kujundamisel eskiislahenduse töödokumendi kokkupanekust alates ja kokku lepitud põhjaliku koostööprotsessi käigus, mistõttu nende muutmine planeeringu lõpufaasis ei ole põhjendatud ja anna sisulist sisendit.

	<p>pruugi tähendada hea seisundi saavutamist). Soovi korral võib täpsustava teksti, mis on praegu esitatud punktides, lisada järgnevasse lõiku. Kui tekst jätta praeguses sõnastuses, siis palume p-i 2 sõnastamisel järgida eelnevalt esitatud ettepanekut; p-s 3 täpsustada, mida mõeldakse „taristuvõrgustikud“ all; p-s 4 on esimeses lauses viidatud merekasutuse mitmekesistamisele, kuid järgnevad laused kirjeldavad kasutuse intensiivistumist, mistõttu tuleb teksti oluliselt muuta.</p>	
	<p>6. Leheküljel 7 asendada lause „Ökosüsteemse lähenemist järgides peeti planeerimisel silmas mereala ohutegureid ja kumulatiivseid mõjusid.“ täpsustatud lausega „Ökosüsteemset lähenemist järgides peeti planeerimisel silmas HELCOM VASAB töögrupi koostatud mereala planeerimise suuniseid, mis käsitleb Läänemere ohutegureid ja kumulatiivseid mõjusid.“.</p>	<p>Ettepaneku alusel korrigeerimine muudaks rõhuasetust ja muudaks lause raskemini jälgitavaks. Lause juures on olemas vajalik viide suuniste dokumendile, lauset ei asendata.</p>
	<p>7. Leheküljel 7 joonealune märkus 10 on üleliigne, kuna sinine majanduskasv on sisustatud mõistete peatükis.</p>	<p>Kuna tegemist uue mõistega, siis allmärkus lihtsustab lugemist ja planeeringu kasutamist, seega on allmärke vajalik. Sarnaselt on kogu dokument üles ehitatud.</p>
	<p>8. Leheküljel 8 ptk-s 4.1 on kirjaviga sõnas „ökosüsteemne“.</p>	<p>Korrigeerime.</p>
	<p>9. Leheküljel 8 ptk 4.1. on esmakordselt kasutusele võetud mõiste „meremaakond“. Tegemist ei ole tavakasutuses olev mõistega, mistõttu palume lisada mõiste mõistete peatükki või sisustada joonealuses märkuses esimesel kasutamisel.</p>	<p>Lisame mõistetesse.</p>
	<p>10. Leheküljel 9 ptk 4.2 tabeli 4.2.1 esimese reas on lühend MH, mille asemel võiks kasutada sõnastust „mõjude hindamine“. Ühekordsel kasutamisel ei ole põhjendatud võtta kasutusele eraldi lühendit.</p>	<p>Korrigeerime.</p>

	11. Lehekülje 10 ptk 4.2 punktides 1-10 on esitatud tekst, millele järgneb tekst kaldkirjas. Kui tegemist on analoogse ülesehitusega nagu tabel 4.2.1 puhul, siis võiks ka siin kasutada tabelivormi, et oleks selgelt aru saada, milline on soovitus ja milline sellele antud tagasiside.	Ptk 4.2 ülesehitust muudetakse, kasutatakse tabeli vormi.
	12. Lehekülgedel 11-12 ptk-s 4.3 palume ühtlustada kuupäevade märkimist 1.07.2015 vs 01.07.2015.	Korrigeerime.
	13. Leheküljel 13 ptk-s 4.4 tuleks esitada planeeringute korrektsed nimetused– Hiiu maakonna mereala merealade planeering ja Pärnu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneering.	Korrigeerime.
	14. Leheküljel 14 ptk-s 5.1 oleval skeemil 5.1.1 on ilmselt ekslikult kasutusviisina nimetatamata meretransporti (reisijate ja kauba vedu). Samas skeemil 5.1.2 on aga laevateed ja ankrualad nimetatud.	Skeemi 5.1.1 näol on tegemist Euroopa Komisjoni projekti MUSES kokkuvõtva materjaliga, kus meretransport ei olnud eraldi välja toodud, kuna meretransport ei olnud kooskasutusvõimaluste leidmisel analüüsimisel. Skeemi selgitust täpsustatakse, et skeem oleks üheselt mõistetav.
	15. Lehekülje 16 esimeses lauses asendada sõna „merekasutustel“ sõnaga „merekasutusviisidel“.	Sõna asendatakse.
	16. Leheküljel 18 ptk 5.2 teises lauses palume asendada sõnad “piirkonnad on välja kujunenud“ sõnadega „piirkonnad on ajalooliselt välja kujunenud“.	Sisuline mõte tuleb välja ka praegusest sõnastusest, täiendus võib tekitada küsitavusi juurde. Täiendust sisse ei viida.
	17. Leheküljel 18 on esitatud skeem 5.2.1. rannapüügi intensiivsuse kohta. Palume lisada, milliste püügivahenditega kalapüüki (püük nakkepüünistega, noodapüük, jadaõngepüük, kastmõrrapüük, mõrrapüük jms) rannapüük hõlmab.	Tegemist on Maaeluministeeriumi (MeM) andmetel põhineva üldise ruumilise ülevaatega, kus püügivahendeid ei täpsustata. Täpsemalt on võimalik püügivahendite kasutusega tutvuda MeM-i püügiandmete kodulehel. Püügivahendite kasutamist reguleerib kalapüügiseadus. Seega strateegilisel tasemel riiklikus dokumendis ei ole püügivahendite täpsustamine vajalik.

	<p>18. Leheküljel 19 ptk 5.2 Suunised p 1 on antud juhtnõör harrastuspüügi kohta, kuid peatükis ei ole eelnevalt harrastuspüüki käsitletud. Samuti ei saa suunise sisuks olla praeguse olukorra konstateering – skeemil 5.2.1. on näha, et ranna- ja harrastuspüük toimub intensiivsemalt rannikulähedastes ning madalama merega piirkondades (õigem väiksema sügavusega piirkondades), kuna lisatud joonistel on juba näha, et see nii on. Suunis 1 tuleks praegusel kujul välja jätta või ümber sõnastada.</p>	<p>Suunis on sisuliselt oluline, kuna ka mereala planeering näeb, et tulevikus ranna ja harrastuspüük jääb toimima nendes piirkondades. Lisaks uuskasutuste ja kooskasutuse jaoks suuniste ja tingimuste seadmisele on oluline ka erinevates valdkondades tegevuste säilitamiseks ning järjepidevuseks suuniste andmine. MeM on samuti pidanud vajalikuks suunise määramist ning ei ole palunud seda korrigeerida. Seega ei ole suunise ära jätmise või muutmine vajalik.</p>
	<p>19. Leheküljel 19 ptk 5.2 Suunised p 2 palume asendada sõnad „tähtsad koelmualad kalavarude looduslikuks taastumiseks“ sõnadega „kalavarude looduslikuks taastumiseks tähtsad koelmualad“ ning mitte kasutada mõistet „avameremadalikud“, kuna Eesti mereruumis ei ole avamerd.</p>	<p>Sõnade järjekorda muudetakse, avameremadalike mõisteist ei saa loobuda, kuna see on loodusekspertide poolt sageli kasutatav mõiste.</p> <p>Termin „avameremadalikud“ on kasutusel mitmetes Eestis avaldatud uuringutes ja allikates (nt „Väärtusliku avameremadalikud Eestis, Balti Keskkonnafoorum 2011 ja sh Eesti merestrateegias) ning seda kasutatakse siiski kirjeldamiseks mereala, mis asub rannikumerest eemal ja sügavamatel aladel.</p>
	<p>20. Leheküljel 19 ptk 5.2 Tingimuses p-s 2 peab olema „loamenetluse“. Tingimuse sõnastusest jääb mulje, et vaid püsiva iseloomuga objekti rajamisel merre võib kaasneda oluline pikaajaline negatiivne mõju. Kas ajutise iseloomuga objekt ei saa eelduslikult avalda sarnast mõju?</p>	<p>Korrigeeritakse, eemaldatakse „muu püsiva iseloomuga“.</p>
	<p>21. Leheküljel 19 ptk-s 5.3.1 asendada sõna „mereriigina“ sõnadega „mereäärse riigina“, millega sisustatakse Eesti geograafilise asukoha kirjeldus mitte iseloomustus.</p>	<p>Asendamine ei ole vajalik, kuna tekstilõik lähtub just Eesti kui mereriigi iseloomust, mitte geograafilisest asukoha kirjeldusest.</p>
	<p>22. Leheküljel 19 ptk-s 5.3.1 palume kustutada „avamere“ mõiste, kuna see on konkreetne mõiste, mida ei ole korrektne kasutada Eesti ranniku lähedal asuvate alade kohta. Põhjendus: avameri, ka ulgumeri, on mere või</p>	<p>Kustutamine ei ole võimalik. Mereala planeeringus ruumilise dokumendina on oluline viidata piirkondadele, kuhu planeeringu tegevusi suunab. Termin avameri on siiski praktikas ja erinevates alusdokumentides laialt kasutus</p>

	<p>ookeani osa, mis jääb väljapoole rannikuvööndit ning kus veemasside väljakujunemises ja liikumises otseselt ei kajastu ranniku mõju. Juriidiliselt on avameri ookeani- ja merealad või mere kõik osad, mis jäävad riigi majandusvööndist, territoriaalmerest või sisevetest või saarestikuriigi saartevahelisest merest väljapoole. Sõltuvalt veekogu laadist ja põhjareljeefist võib avamere piir mererannast asuda paarikümne (sisemeredel) kuni paarisaja kilomeetri kaugusel (ookeanidel). Käesoleva teema kontekstis on korrektne viidata kalakasvanduste tehnoloogiale ilma konkreetset piirkonda nimetamata.</p>	<p>vastandina sõnale rannikumeri. Eestis on olemas ametlikult "Avamere seire" - mis on merekeskkonna seire rannikuveest väljaspool (1 meremiil baasjoonest mere poole). Termin "avameri" on kasutuses Eesti merestrateegia dokumentides jm mereala kajastavates allikates.</p>
	<p>23. Leheküljel 20 ptk 5.3.1 Suunised punktis 2 on kirjaviga asutuse nimes „Veeteede Amet“.</p>	<p>Korrigeerime.</p>
	<p>24. Leheküljel 21 ptk 5.3.1 Tingimused punktis 2 palume muuta sõnastust järgnevalt „vajadusel tuleb rakendada keskkonnameetmeid“⁴, kuna keskkonnameetmeid tuleb eeldatavasti rakendada igal sammul.</p>	<p>Tingimust muudetakse, arvestades ka teiste ametkondade tehtud ettepanekuid. Lausest ei ole otstarbekas eemaldada vajadusel, kuna keskkonnameetmeid tuleb rakendada siis, kui oluline mõju esineb ja meetmete rakendamine on vajalik.</p> <p>Erinevatest ettepanekutest tulenevalt jääb tingimuse sõnastus järgnev, sulgudes toodud selgitused lisatakse joonealuse märkusena:</p> <p><i>Kalakasvanduse rajamisega kaasnevad mõjud peavad olema merekeskkonna seisundi jaoks aktsepteeritava koormusega, vajadusel rakendada keskkonnameetmeid.</i></p>
	<p>25. Leheküljel 21 ptk 5.3.1 Tingimused punktid 3-9 võiks esitada ühe punktina, esitades konkreetset alad alapunktides.</p>	<p>Korrigeerimine ei ole otstarbekas, praegune vormistus on kasulik edaspidi planeeringulistele tingimusele viitamisel ja selles ptk-s sätestatud tingimused on toodud edaspidi ka teiste merekasutuste juures eraldi.</p>

⁴ Siin ja edaspidi ettepanekud lause muutmiseks on järgmised: täiendused on **tumedas** tekstis ja kustutatud tekst on läbikriipsutatud.

	26. Lehekülje 21 ptk 5.3.2 viimases lõigus asendada sõna „avameres“ näiteks sõnaga „merealal“.	Asendamine ei ole võimalik, vt vastus p 22
	27. Lehekülje 24 ptk 5.3.2 Suunised punktis 1 palume sõnastus ühtlustada lk 19 suunis 1 sõnastusega, nt <i>Karbi- ja vetikakasvatuste tasakaalustatud arengut soodustatakse looduslikult sobivates kohtades ning väljaspool karbi- ja vetikakasvatuste rajamiseks ebasobivaid alasi (vt ülalolevat skeemkaarti).</i>	Korrigeerime.
	28. Lehekülje 24 ptk 5.3.2 Tingimused punktid 1-6 võiks esitada ühe punktina, esitades konkreetsed alad alapunktides.	Korrigeerimine ei ole otstarbekas, praegune vormistus on kasulik edaspidi planeeringuliste tingimusele viitamisel ja selles ptk-s sätestatud tingimused on toodud edaspidi ka teiste merekasutuste juures eraldi.
	29. Leheküljel 24 ptk 5.3.2 Suunised punktis 2 on kirjaviga asutuse nimes „Veeteede Amet“.	Korrigeerime.
	30. Leheküljel 25 pkt-s 5.4.1 palume muuta esimest lõiku järgmiselt: „Ajalooliselt on merealadesid peamiseks kasutajaks olnud laevad peamiselt kasutatud laevadega kaupade ja inimeste vedamiseks . Navigeerimise loogikast lähtuvalt kasutatakse sadamate vahel liikumiseks väga laialdasi alasid – optimaalse teekonna valik sõltub laeva mõõtmetest, tüübist, ohtudest veetal, tuulest ja lainetusest ilmastikuoludest jms. Mereala uued kasutusviisid võivad paljudes kohtades olla piiranguks, millest lähtudes tuleb laevade liikumisteid muuta, kitsendada või ümber suunata. Seda on võimalik mõistlik teha, arvestades iga juhtumi puhul asukoha eripära, senist liiklustrit ja huvipakkuvat mereala uue kasutuse vajadusi arvestades ning mitte seada kitsendusi ega suunata laevaliiklust kitsamatesse „koridoridesse“ seal, kus konkureerivad huvid puuduvad.“.	Korrigeerimine ei ole vajalik, kuna tegemist on stiililiste parandusettepanekutega, mille sisseviimine ei muuda teksti mõtet ja ei tee teksti paremini loetavaks, kui see on praegu.

	<p>31. Leheküljel 27 ptk-s 5.4.2 Sadamad palume jätta välja või asendada sõnad „sadamate võrgustik“. Põhjendus: kui puudub viide konkreetsele registrile, programmile või regionaalsele võrgustikule nt TEN-T, siis ei saa tekstis viidata millelegi, mida ei ole Eestis olemas. Samuti palume jätta välja pt-s 5.4.2 lausest läbikriipsutatud osa: „Eesti kauba- ja reisisadamate võrgustik on valdavalt välja arenenud, täiendavalt võib ette näha nn eriotstarbelisted sadamate rajamist, nt võimalik LNG terminali asukoht Pakrineemel“. Põhjendus: sadamaregistri hetkel avalikustatud andmete järgi Pakrineemele sadamat praegu ei ehitata, seega viide konkreetsele sadamatüübile konkreetses asukohas ei ole asjakohane. Samuti on alles hiljuti teatatud Tallinnasse uue sadama rajamisest, mistõttu ei ole õige väita, et uute sadamate rajamist ei ole ette näha.</p>	<p>Sadamate võrgustiku välja jätmine ei ole võimalik. Sadamad moodustavad oma olemuselt võrgustiku, eesmärk on väljendada seda planeeringus ruumilise kontseptsioonina, et tuleks välja nende omavaheline seotus, mitte konkreetse registri, programmi või regionaalse võrgustiku ametlik käsitlus.</p> <p>LNG terminali väljaarendamine on teadaolevalt pika-ajalise arengusuunana endiselt päevakorral, samuti on see täiendus antud kohal vajalik, et lugejal tekiks aimdus, mida mõeldakse eriotstarbelise sadama all. Oluline on planeeringus pikaajalisi suundumusi kajastada, et anda tulevikutrendide kohta taustainfot.</p> <p>Vastava lõigu 3. lauset korrigeerime alljärgnevalt: <i>Kuigi kauba- ja reisisadamate võrgustik on valdavalt välja arenenud toimub nende sadamate laiendamine vastavalt vajadustele, nt eriotstarbelised sadamad (võimalik LNG terminali asukoht Pakrineemel).</i></p>
	<p>32. Leheküljel 27 ptk-s 5.4.2 palume muuta järgmisi lauseid keeleliselt korrektsemaks: „Küll aga on viimastel aastatel arenenud kiiresti väikesadamate võrgustik: on korrastatud vanu sadamaid ja ehitatud ka päris uusi. Looduslikult ebasoodne sadamakoht tähendab eelkõige suuri kulusid (nt korduvsüvenduse vajadus soovitud sügavuse säilitamiseks, vajadus tihedama ohtrama navigatsioonimärgistuse järele vms).“.</p>	<p>Tegemist on stiililise ettepanekuga, millega arvestamine ei ole põhjendatud. Praegune vorm viitab jätkuvalle trendile ja ei ole olemasoleva olukorra konstateerimine.</p> <p>Sõna „ohtrama“ asendatakse sõnaga „tihedama“ ja sõna „kiiresti“ eemaldatakse.</p>
	<p>33. Leheküljel 27 ptk-s 5.4.2 palume jätta välja lause: Lisaks uutele sadamatele, mis rajatakse täiendama külalissadamate võrgustikku, vajavad suuri investeeringuid ka mitmed vanad sadamad, mille rajatiste eluiga hakkab lõppema. Põhjendus: see lause on liiga detailne planeeringu põhilahenduse</p>	<p>Lause välja jätmine ei ole põhjendatud. Planeeringu aruteludel on korduvalt küsitud, kuidas näeb mereala planeering olemasolevate sadamate tulevikku ja antud lause annab taustainfot, mis on vajalik tulevikusuundumus. Lause ei ole planeeringu jaoks liiga detailne, kuna kajastab</p>

	seletuskirja jaoks. Lisaks on kasutatud defineerimata mõistet nagu külalissadamate võrgustik.	olemasolevate sadamate tulevikuvajadusi, mitte väga konkreetselt üksikuid sadamaid. Mõiste külalissadam on planeeringus defineeritud (vt ka p 71 vastust).
	34. Leheküljel 29 ptk-s 5.4.2 palume kogu ettepaneku koos allmärkusega välja jätta. Põhjendus: planeeringu lähtekohtade selgitamisel (lk 4) on planeeringu tööriistadena välja toodud suunised ja tingimused. Ettepanekuid selles süsteemis ei kirjeldata, mistõttu jääb arusaamatuks, millise tähendusega on lk-1 29 esitatud ettepanek ja kellele selline ettepanek suunatud on. Samuti jääb arusaamatuks, milline seos on sellise soovituslikul liigitusel Eesti mereala planeeringu kui riigi tasandi strateegilise ruumilise arengu alusdokumendi kontekstis. Esitatud ülesehitus võib sobida punktis 4.2 mõjude hindamise tulemustega arvestamine kajastamiseks. aga mitte peatüki 5 mereala kasutus punktide all. Täiendavat ei ole planeeringu koostajad analüüsinud sadamate funktsionaalse liigituse vajalikkust või kasulikkust ning kui seda tehtaks riiklikul tasandil, siis milliseid tegevusi selline liigitamine kaasa tooks, nt analüüs, hindamine, õigusloome. Selline ettepanek on ebavajalik ka sisuliselt, sest igal sadamapidajal on oma sadamaliigi määramise õigus. Samuti jääb selgusetuks, miks ei ole arvestatud MKMi varasemate samasisuliste soovitude ja ettepanekutega.	Sadamate funktsionaalse liigituse kasutuselevõtu ettepaneku kajastamine on mereala planeeringus oluline, et algatada läbi avaliku planeeringu protsessi arutelu selle vajalikkuse üle. Ettepaneku tähendust ja suunitlust on selgitatud vastavas joonealuses märkuses, sh välja toodud, et seda käsitletakse edasi mereala planeeringu elluviimise tegevuskavas, kuhu võib ühisel otsusel lisanduda täpsema analüüsi vajadus. Seega arutame seda tegevuskava kokkupanekul edasi. Planeeringu meeskonda kuulunud eksperdid peavad sadamate funktsionaalse liigituse teemat väga oluliseks, kuna praegune liigitus ei kajasta sadama tegevusvaldkonda ega mõõtmeid, mille tõttu on võimatu ühtsetel alustel kavandada sadamatega seotud ruumilisi arenguid ja analüüsida keskkonnamõju. Ettepaneku vajalikkust on avalikel aruteludel toetanud ka erinevad huvigrupid, sh kohalikud omavalitsused ja Linnade-Valdade Liit. Planeeringumenetluses erinevate ettepanekute tegemine on tavapärane planeerimispraktika ja on suunatud tulevikus vajaliku jätkutegevuse markeerimiseks, seega ongi antud viide, et edaspidi kajastatakse seda planeeringu elluviimise tegevuskavas.
	35. Leheküljel 30 pkt-s 5.4.2 Jäätteid palume muuta järgmise lause üheselt tõlgendatavaks tulenevalt majandus- ja taristuministri 20. oktoobri 2015. a määruse „Avalikult kasutatava jäätee rajamise ja korrashoiu nõuded“: „Alates sellest, kui ilmnevad märgid jäätee rajamiseks sobiva jääkatte moodustumisest, peatab Veeteede Amet jääteede	Ettepaneku alusel mudame sõnade järjestust ja lisatakse lausesse sõna „ajutiselt“.

	<p>korraldaja Maanteeameti taotlusel laevaliikluse esitab Maanteeamet jäätee rajaja ja liikluskorraldajana taotluse Veeteede Ametile laevaliikluse ajutiseks peatamiseks.“. Põhjendus: praeguse tõlgenduse järgi peatab Veeteede Amet laevaliikluse, kui sobilik jääkate tekib.</p>	
	<p>36. Leheküljel 30 ptk-s 5.4.3 Meretranspordi suunised ja tingimused palume teha järgmised muudatused: Ptk 5.4.3 sissejuhatav lõik peaks kokku võtma järgnevad suunised ja tingimused, mistõttu tuleb lõik ümber sõnastada või praegusel kujul välja jätta. Praeguses sõnastuses on ebaselge, mida mõeldakse väikelaevateede võrgustiku all ning kas meretranspordi arendamisel peetakse silmas ainult ühistransporti või ka ettevõtlust. Alternatiivina teeme sõnastusettepaneku sissejuhatavaks lauseks järgmiselt: „Meretranspordi jätkusuutlikul arengul on oluliseks rahvusvahelised laevateed, laevaühendused suur- ja väikesaartega, väikelaevade väljakujunenud liiklusmarsruudid ning toimiv transporditaristu ja suur tähelepanu meresõiduohutusel.“.</p>	<p>Sissejuhatava lõigu eemaldamist ei peeta põhjendatuks. Lõik annab planeeringule sobivas üldistusastmes ja terminoloogias (ka väikelaevateed moodustavad ruumiliselt võrgustiku) ülevaate kavandatud arengusuunast. Lõigu sõnastust täpsustatakse:</p> <p><i>Meretranspordi edasisel arengul on olulised nii</i> <i>rahvusvaheline laevaliiklus kui rannasõit, sh ühendus suur-</i> <i>ja väikesaartega, samuti väikelaevateede võrgustik. Areng</i> <i>tugineb toimivale taristule: väljakujunenud sadamate</i> <i>võrgustikule koos võimalike uute väikesadamatega</i> <i>looduslikult sobivates kohtades. Oluline on jätkuv tähelepanu</i> <i>meresõiduohutusele.</i></p> <p>Täiendatakse ka mõistete peatükki, selgitades lahti nii meretranspordi kui võrgustiku mõisted.</p>
	<p>37. Ptk 5.4.3 Suunised punkti 1 palume välja jätta. Põhjendus: suunis peab olema vastupidine. Veeliiklusalasid ei planeerita, need on aja jooksul välja kujunenud tulenevalt kasutustihedusest ja looduslikest tingimustest. Vastupidiselt sellele alles planeeritakse tuuleenergeetika alasid, vesiviljelusalasid ja muid merikasutusviise, mille kohta on suunised ja tingimused vastavates planeeringu seletuskirja peatüki punktides.</p>	<p>Suunis käsitleb veeliiklusalasid, mis on planeeringuga määratud. Tegemist on planeeringulise mõistega ja kajastab koostöös Veeteede Ametiga mereala planeeringu jaoks kaardistatud ulatuslikumaid alasid, kus esineb praegu ja ka tulevikus tihedamat laevaliiklust (metoodilised üksikasjad vt seletuskirja p 5.4.1). Seetõttu on tegemist just nimelt planeeritud aladega, mis on teadlikult määratud ulatuslikud, et oleks võimalik tagada ka mereala kooskasutus.</p>

	<p>38. Ptk 5.4.3 Suunised punktid 2 ja 3 palume ühendada ja sõnastada järgmiselt: „Oluline on tagada olemasolevate sadamate toimimine. Uued sadamad rajatakse looduslikult ja ajalooliselt sobivatesse kohtadesse, et vältida ebaproportsionaalselt suurt keskkonnamõju ja hoolduskulusid ning soodustada sadama jätkusuutlikku arengut.“. Põhjendus: MKM-I hinnangul ei tohiks meretranspordi suunistena kasutada projekti „väikesadamate võrgustiku kontseptsiooni“ lähteandmeid, kuna mereala planeering on pikaajaline ja nimetatud projekt ajutine meede väikesadamatele toetuste taotlemiseks. Leiame, et suunis rajada uusi sadamaid looduslikult sobivatesse kohtadesse ja olemasolevate sadamate toimimise soodustamine on sobiv mereala planeeringu seletuskirjas kajastamiseks.</p>	<p>Suuniste ühendamine ja ümbersõnastamine ei ole põhjendatud. Nimetatud suunised kajastavad erinevaid teemasid ja on sisuliselt olulised mereala ruumilisel planeerimisel. Suunised ei põhine „Väikesadamate võrgustiku kontseptsiooni“ lähteandmetel vaid on välja töötatud planeeringu koostajate meeskonna poolt. Aluseks on muuhulgas võetud erinevate huvirühmade sisend ja ka varasemalt koostatud dokumendid, mis on loonud head praktikat ja mille jätkamist peetakse oluliseks. Siinkohal on samuti mõeldud eelnevalt viidatud ruumilist võrgustikku.</p> <p>Kuid segaduste vähendamiseks oleme suunise nr 2 sõnastust täiendanud järgmiselt:</p> <p><i>Oluline on tagada väljakujunenud sadamavõrgustiku ruumiline toimimine.</i></p>
	<p>39. Ptk 5.4.3 Suunised punkt 4 palume välja jätta, kuna jääteede rajamine toimub vastavalt õigusaktidele ja tegemist ei ole planeeringudokumendis esitatava suunisega.</p>	<p>Suunise väljajätmine ei ole põhjendatud, sest tegemist on olulise ja omapärase merekasutusega, mis toetab ka teisi majandusharusid ning kasutusviise. Märgime, et kattuvust õigusaktides sätestatuga võib leida ka teistes valdkondades, kuid planeering peab koondama tervikpildiks kõige olulisemad reeglid, sh välja tooma ka säilitamist vajavad tegevused. Antud suunis ei ole vastuolus õigusaktides sätestatuga.</p>
	<p>40. Ptk 5.4.3 Tingimused punktis 3 palume lauses muuta sõnast järgnevalt: „Inimtekkelised objektid (sh nt kalasumbad, tuulikud, sukeldumispoid jms) tuleb ohutu veeliikluse tagamiseks ja objektide kaitseks tähistada vastavalt kehtivatele õigusaktidele ja rahvusvahelistele suunistele.“.</p>	<p>Tegemist on stiililise ettepanekuga, millega arvestamine ei ole põhjendatud.</p>

	<p>41. Ptk 5.4.3 Tingimused punktis 5 palume muuta sõnastust järgnevalt: „Laevateele ja ankruale ei kavandata paigutada tuulikuid tuuleenergeetika ala meresõiduohutuse tagamiseks.“. Selgitus: praegune tingimus on ebaselge mereala planeerimise mõttes. Tuulik peaks reeglina kuuluma kavandatud tuuleenergeetika alasse.</p>	<p>Tingimuse muutmine ei ole põhjendatud. Laevateed ja ankruale võivad aja jooksul muutuda, neid võib tekkida ka praegustele planeeringuga määratud tuuleenergeetika aladele. Tuuleenergeetika alad aga on planeeringus kindlaks määratud ja neid ei saa edaspidi mujale kavandada ilma uue planeeringumenetluseta. Lisaks ei saa tuuleenergeetika alad olema lausaliselt tuulikute kaetud, tuulikute täpne paiknemine tuleb igakordselt loamenetluse etapis paika panna lähtuvalt planeeringus etteantud tingimustest.</p>
	<p>42. Ptk 5.4.3 Tingimused punktis 6 palume kasutada õigusaktides juba kasutatud mõisteid. Looduskaitseeadus kasutab järgmisi mõisteid - loodusobjekti kaitse alla võtmise menetlus ja loodusobjekti kaitse alla võtmine. Sama lk-d 45, 51.</p>	<p>Tingimus viitab uue kaitstava loodusobjekti ruumikujule ja selle ruumikuju moodustamisel vajalikule koostööle Veeteede Ametiga, mitte looduskaitseeaduses sätestatule. Valdkonna eest vastutav Keskkonnaministeerium on sellist sõnastust pidanud sobivaks. Seetõttu ei ole muudatus põhjendatud.</p>
	<p>43. Ptk 5.4.3 Tingimused punkti 10 sõnastuse puhul juhime tähelepanu, et üldplaneeringu koostamise menetluses valitsusasutuste kaasamine ja nendega planeeringu eelnõu koostamine on sätestatud planeerimisseaduses. Käesolevast dokumendist ei tohiks jääda eksitavat muljet, et selles kehtestatakse teatud tingimusi, kui menetlus on reguleeritud juba õigusaktis. Üldise märkusena võib esile tuua, et viitamine õigusaktidele on läbivalt ebaühtlane, nt samal leheküljel tingimuste p-des 2 ja 3 on viidatud õigusaktide regulatsioonidele.</p>	<p>Planeerimisseadus määrab üldised reeglid planeeringute koostamise protsessile ja osapoolte kaasamisele, lisaks reguleerib valdkonda Vabariigi Valitsuse määrus „Planeeringute koostamisel koostöö tegemise kord ja planeeringute kooskõlastamise alused“. Tegemist on miinimumnõuetega. Mereala planeeringu koostamise protsessis on välja tulnud lüngad erinevate osapoolte kaasamises mereala kasutuse otsustamisel. Eelnevalt tulenevalt ja soosimaks mereala kooskasutust, on vajalik planeeringuga koostöö osas tuua välja täiendavaid tingimusi, et suunata parema koostöö rakendamist.</p>
	<p>44. Leheküljel 32 on palume muuta sõnastust esimeses lauses „Mereala planeering määrab veetavate kaupade laevalt laevale (<i>Ship to Ship</i>) üleandmiseks ja sellega seonduva kontrolli teostamiseks kindlad ankru alad ehk STS-alad“. Põhjendus: praegune tekst on tõlgendatav selliselt, et</p>	<p>Lause mõte on välja tuua, et osad ankruale määratakse ühtlasi ka STS aladeks ehk tegemist ei ole uute aladega. Sõnastust täpsustame järgmiselt:</p>

	<p>merealal määratakse uued ankrualad, kuid mereala planeeringu kaardirakendusel on näha, et määratavad STS-alad ühtivad või kattuvad osaliselt juba olemasolevate ankrualadega.</p>	<p><i>Mereala planeering määrab veetavate kaupade laevalt laevale (Ship to Ship) üleandmiseks ja sellega seonduva kontrolli teostamiseks STS-alad. STS-alad kattuvad olemasolevate ankrualadega Tallinna lahes.</i></p>
	<p>45. Leheküljel 33 ptk 5.5 Tingimused punktis 5 palume asendada sõna „farmidele“ sõnaga „kasvandustele“. Põhjendus: soovime samu objekte nimetada ühetaoliselt, nt eelmises lauses on vesiviljeluse arengualal kasvandused ja praeguses lauses on sama asja nimetatud farmiks.</p>	<p>Korrigeerime.</p>
	<p>46. Leheküljel 40 ptk 5.6.4 Suunised punktis 4 on kirjaviga asutuse nimes „Veeteede Amet“.</p>	<p>Korrigeerime.</p>
	<p>47. Leheküljel 46 ptk 5.7 sissejuhatava osa esimeses lauses on viga sõnas „suursaartel“.</p>	<p>Korrigeerime.</p>
	<p>48. Leheküljel 48 ptk 5.8 esimeses lõigus on sulgudes esitatud näitlik loetelu veepõhistest tegevustest. Palume sõnastuses üldistada, nt harrastusmeresõit, veesport. Samuti on sisustamata, mida mõeldakse rannapõhiste tegevuste all. Palume ka seda mõistet selgitada või näitlike tegevustega sisustada.</p>	<p>Sulgudes on välja toodud näited, mis on lugejale informatiivsed, seega lisame sulgudes toodu ette „nt“. Rannapõhised tegevused on üldine mõiste rannaga seotud erinevate puhkemajanduslike tegevuste koha, kuid kuna see tekitab segadust, siis lisame selle mõistesse.</p>
	<p>49. Leheküljel 48 ptk 5.8 käsitleb mereturismi ja rekreatsiooni ja peab silmas eelkõige harrastustegevusi, mistõttu ei ole eelneva sissejuhatusega kooskõlas suunis 1, mis käsitleb rahvusvahelist reisijatevedu. Kui soovida sellele teemale tähelepanu juhtida, siis kuuluks see teema oma sisult meretranspordi teema alla. Palume kustutada sulgudesse lisatud konkreetsed linnad ja piirkonnad (Kunda, Sillamäe, Saaremaa). Põhjendus: Konkreetsete piirkondade nimetamine võib lugejat eksitada, kus üks piirkond on teisest rohkem eelistatud või soositud. Leiame, et mereala planeerimise seletuskirjas piisab suunisest soodustada</p>	<p>Korrektuuride tegemine ei ole põhjendatud. Rahvusvaheline reisilaevaliiklus on otseselt seotud rekreatsiooni valdkonnaga, mistõttu on selle väljatoomine antud peatükis õigustatud. Sulgudes lisatud piirkondade ette lisatakse lühend „nt“, et ei jääks muljet, et tegemist on absoluutse ja eelistatud loeteluga. Nimetatud piirkonnad on planeeringuprotsessis erinevate osapoolte poolt ettepanekutena välja toodud, mistõttu väärivad planeeringus märkimist ja annavad planeeringule kohapõhise mõtme.</p>

	tegevust võimalusel ja selleks sobivates piirkondades.	
	50. Leheküljel 48 punktis 5.8 Suunised punkti 2 sõnastust palume muuta järgnevalt: „Tagamaks harrastusmeresõitjatele mitmekesisemad ja sobivad tingimused marsruudi valikuks ja sildumiseks kavandatakse väikelaevaga peatumise võimalused koos võimalikult mitmekesisete ja kvaliteetsete sadamateenustega.“	Korrekтуuri tegemine ei ole põhjendatud, vt p 38 vastus. Lisaks nimetatud suunisele kehtivad ka teised mereala planeeringu suunised ja tingimused. Mereala planeering on koostatud 15 aasta perspektiiviga, seega peavad suunised ja tingimused arvestama ka seda, et selle aja jooksul võib tulla erinevaid arenguid ning neid vajalikul määral suunama. Selleks, et 30 meremiili ei saaks liiga ettevõtlust piiravaks täiendasime sõnastust järgnevalt:
	51. Suunise sõnastus ei arvesta mitmeid eeldusi, mis uute sadamate rajamise planeerimisel tuleb kindlasti arvesse võtta, nt sadama asukohaks sobivaid looduslikke tingimusi, sadama võimekust ettevõtlusega tegelemiseks jms. Väikesadamate võrgustik on praeguseks suures osas välja arwendatud ja praeguses faasis tuleb eelkõige keskenduda sadamates pakutavatele teenustele.	Mereala planeering on koostatud 15 aasta perspektiiviga, seega peavad suunised ja tingimused arvestama ka seda, et selle aja jooksul võib tulla erinevaid arenguid ning neid vajalikul määral suunama. Selleks, et 30 meremiili ei saaks liiga ettevõtlust piiravaks täiendasime sõnastust järgnevalt: <i>Tagamaks purjeturistidele mitmekesisemad ja sobivad tingimused marsruudi valikuks ja jahtide sildumiseks kavandatakse jahiga peatumise võimalused koos võimalikult mitmekesisete sadama poolt pakutavate teenustega vähemalt 30 meremiili (ca 56 km) vahemaa tagant (eelistatuim päevatee pikkus).</i>
	52. Põhjendus on juba toodud eespool: MKM-i hinnangul ei tohiks mereturismi ja rekreatsiooni soodustamiseks suunistena kasutada projekti „väikesadamate võrgustiku kontseptsiooni“ lähteandmeid jahtidele sobivate peatuste vahedkauguse osas, kuna mereala planeering on pika-ajaline ja nimetatud projekt ajutine meede väikesadamatele toetuste taotlemiseks. Niisamuti võib praegune sõnastus piirata ettevõtlust, kui näiteks eelmise ja järgmise jahtidele sobiva peatuspunkti vahemaa peal on looduslikult sobiv koht sadama rajamiseks ja jahtidele peatumisvõimaluse pakkumiseks aga tulenevalt vahemaa tingimusest ei ole seal tulevikus teenuse pakkumine soodustatud.	
	53. Leheküljel 48 ptk 5.8 Suunised punkti 4 sõnastust palume muuta ja näha ette, et potentsiaalset turismiväärtust peetakse silmas võimalusel. Suunistest ei tohi jääda muljet,	Sõnastuse muutmine ei ole põhjendatud. Tegemist on mereturismi ja rekreatsiooni peatükis oleva suunisega, mistõttu on mõte just selles, et lisaks konkreetsele

	<p>et uute merekasutusviiside arendamise üheks lisatingimuseks on turismiväärtus.</p>	<p>majandustegevusele on oluline pidada silmas ka potentsiaalset turismiväärtust. Seetõttu on lauses sõna „ka“. Tegemist on suunise, mitte tingimusega.</p>
	<p>54. Leheküljel 48 ptk 5.8 Suunised punktis 6 palume esimeses lauses purje- ja veemotospordi asemel kasutada üldisemat sõnastust nt veespordi ja -harrastus, sest lisaks juba nimetatutele on veel suur hulk tegevusi, mis nende kahe kategooria alla ei lange, aga mida võiks samuti arvestada. Suunise teise lause sõnastust palume muuta või see välja jätta: Rannapõhised tegevused kavandatakse lähtuvalt omavalitsuse ruumilise arengu vajadustest üldplaneeringus. Põhjendus: praegune sõnastus ei ole suunis, kuna üldplaneeringus kajastatu tuleneb planeerimisseadusest.</p>	<p>Sõnastus on juba hetkel võimalikult lai, kuid täpsustame seda Teie ettepanekust lähtuvalt.</p> <p>Meri-maismaa seoste käsitlemiseks ja kohalikul tasandil tegevuste suunamiseks on oluline anda suuniseid üldplaneeringule ka üleriigilise mereala planeeringuga. Planeerimisseaduses on §75 sätestatud üldplaneeringu ülesannete punkt nr 31, mille kohaselt lahendatakse üldplaneeringus ka muid seonduvaid ülesandeid, milleks mereala planeeringu suunistena määratud tegevused sobituvad. Täpsustusettepanekut sisse ei viida.</p>
	<p>55. Leheküljel 49 ptk 5.8 Suunised punkti 7 palume välja jätta. Põhjendus: tegemist ei ole suunisega, kuna need tegevusi juba reguleerivad õigusaktid, nagu meresõiduohutuse seadus, veeseadus ja keskkonnaregulatsioonid.</p>	<p>Välja jätmine ei ole põhjendatud. Erinevates õigusaktides sisalduvate reeglite koondamine aitab kaasa tervikpildi loomisele, mis on üleriigilise planeeringu eesmärgiks. Suunis ei ole vastuolus kehtiva seadusandlusega.</p>
	<p>56. Lehekülje 49 ptk 5.9 esimene lõik – asendada sõna „avamere“ sõnadega „rannikust kaugemal/eemal asuvaid“.</p>	<p>Korrigeerimine ei ole võimalik, vt p 22 vastus.</p>
	<p>57. Lehekülgedel 50-51 ptk 5.9 suuniste sõnastus tuleks kooskõlla viia looduskaitse seaduse mõistekasutusega.</p>	<p>Korrigeerimine ei ole vajalik. Suunistes kasutatakse vastavalt vajadusele ruumilisele planeerimisele omaseid termineid ja rõhuasetust. Suunised ei ole vastuolus kehtiva seadusandlusega.</p>
	<p>58. Leheküljel 50 ptk 5.9 Suunised p-s 3 palume täpsustada, kasutades juba käesolevas dokumendis kasutatud sõnastusi, mida peetakse silmas uute arenduste all.</p>	<p>Uute arenduste all peetakse silmas nii uusi merekasutusi kui ka traditsiooniliste merekasutustega seotud arenguid nii rajatistena kui mingi mereala piirkonna kasutuse muutusena. Tegemist on üldise suunisega, seega ei ole täiendamine põhjendatud ja teeks suunise sõnastuse raskemini jälgitavaks.</p>

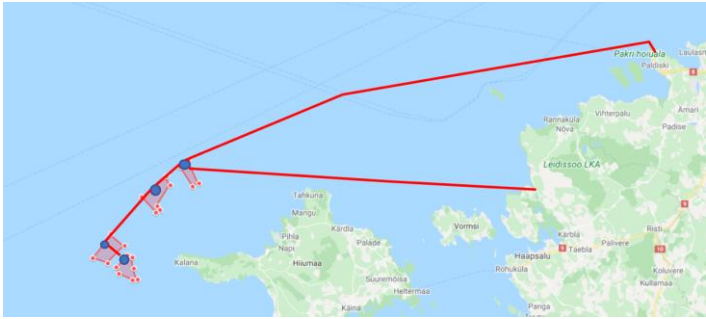
	59. Leheküljel 51 ptk 5.9 Suunised p-s 4 asendada sõna „avamere“ liitega „mere-“.	Korrigeerimine ei ole võimalik, vt p 22 vastus.
	60. Leheküljel 51 ptk 5.9 tingimus ei ole asjakohane, kuna looduskaitseaduse kohasel on kaitstava loodusobjekti valitseja Keskkonnaamet, kes juba seadusest tulenevalt osaleb kaitstavat loodusobjekti mõjutava kavandatavale tegevuse planeerimisel. Tegemist ei ole planeeringudokumendis esitatava tingimusega vaid õigusakti nõudega.	Korrigeerimine ei ole põhjendatud. Tingimus on vajalik vesiviljeluse arendajatele ja teistele huvigruppidele, selgitamaks, et karbi- ja vetikakasvatuse rajamine võib olla võimalik ka kaitstava loodusobjekti alal. Sama tingimus on toodud ka ptk 5.3.2. Koostöö vajaduse märkimist planeeringus on pidanud vajalikuks ka Keskkonnaamet.
	61. Lehekülje 51 ptk 5.10 esimese lõigu teise lausesse palume lisada, et merekultuuri loojateks on ka rannaäärsed elanikud.	Korrigeerimine ei ole põhjendatud. Elanikud on ühtlasi ka mereala ja ranniku kasutajad, millele loetelu viitab ja tegemist ei ole lõpliku loeteluga. Loetelus on välja toodud peamised merekultuuri loojad.
	62. Lehekülje 52 ptk 5.10 Suunised punktis 3 palume välja jätta viite toimivatele kalandusregulatsioonidele. Toimivatele kalandusregulatsioonidele viitamist ei saa pidada suuniseks. Kui siin all on mõeldud rannarahva ettepanekuid kalandusregulatsioonides nende jaoks erireeglite kehtestamist, siis vajaks selline teemakäsitus laiemat ja põhjalikku analüüsi. Hetkel kehtivad seadused nõ randlase staatust ei käsitle.	Korrigeerimine ei ole vajalik, kuna tegemist on traditsioonilise merekultuuri säilimist ja tugevdamist tagava suunisega, randlase staatust ei ole suunises välja toodud.
	63. Lehekülje 52 ptk 5.11 Suunised punktis 1 tuleks teha viide ka sellele, et eelduseks on vrakkide kui kultuurimälestiste kaitse tagamine.	Vastav eeldus kajastub tingimuses nr 1.
	64. Lehekülje 52 ptk 5.11 Suunised punktis 2 palume täpsustada, kasutades juba käesolevas dokumendis kasutatud sõnastusi, mida peetakse silmas uute arenduste all.	Vt p 58 vastus.
	65. Lehekülje 53 ptk 5.11 Tingimused punkt 1 ei ole asjakohane, kuna muinsuskaitseaduse kohasel on	Vt p 55 vastus. Lisaks sellele on tingimuse seadmist pidanud vajalikuks valdkonna eest vastutav Muinsuskaitseamet.

	veevalusel mälestisel keelatud ankurdamine, traalimine, süvendamistöõde tegemine ja tahkete ainete kaadamine. Samuti on seadusega reguleeritud tegevused veealuse kaitsevööndis. Tegemist ei ole planeeringudokumendis esitatava tingimusega vaid õigusakti nõudega.	
	66. Lehekülgedel 55-56 esitatud ptk 5.13 tingimused sisalduvad juba maapõueseaduses sätestatud regulatsiooni. Tegemist ei ole planeeringudokumendis esitatava tingimusega vaid õigusakti nõudega.	Vt p 55 vastus. Lisaks sellele on tingimuse seadmist pidanud vajalikuks valdkonna eest vastutav Maa-amet.
	67. Leheküljel 58 ptk 5.16 punktis 1. Sadamad ja meretransport palume välja jätta järgmised laused: Mereplaneering teeb ettepaneku uue sadamate liigituse juurutamiseks, mis võimaldab paremini arvestada funktsionaalsuse, aluste mõõtmete ja sellest tulenevate mõjudega ning seeläbi jagada edaspidi ressursse otstarbekamalt. Sadamate liigituse ettepaneku edasiarendus on lisatud mereplaneeringu elluviimise tegevuskava tööversiooni. Põhjendus: MKM ei soovi mereala planeeringu seletuskirja selles osas viidet ettepanekule, mille teeb merealplaneering. Põhjenduse oleme toonud eelmises punktis 5.4.2 leheküljel 29. Olemasolevas ettepaneku tekstis ei ole MKM-i hinnangul selle sisu piisavalt analüüsitud. Lisaks on peatükis 5.16 esitatud teemad suunisteks kohalikele omavalitsustele üld- ja detailplaneeringute menetlustes, kuid sadamate liigituse küsimused eeldavad eelnevat analüüsi riigi tasandil ja õigusaktide muutmist, mistõttu on ettepanek ka sisuliselt ebaõiges kohas.	Laused eemaldatakse.
	68. Lehekülgedel 62 – 64 punktis 6 Mõisted ja lühendid: 1. HELCOM – palume täpsustada, korrektne konventsiooni	Korrigeeritakse.

	pealkiri on Läänemere piirkonna merekeskkonna kaitse konventsioon, vt https://www.riigiteataja.ee/akt/12816983	
	69. Keskkonnakaitsemeetmed – palume teha viide, et mõistet kasutatakse keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse tähenduses.	Viide lisatakse.
	70. KMH, KHS – palume täpsustada, et hinnatakse mõju keskkonnale, mitte mõju laiemalt.	Mõju hinnatakse vastavalt õigusaktidele ka kultuuripärandile, sotsiaalsetele vajadustele ja varale, seega ei ole täiendus asjakohane.
	71. Külalissadam – palume mõiste selgituse välja jätta seoses eelnevalt esitatud märkustega. Mõiste jätkuva kasutamise korral palume täpsustada, et mõistet kasutatakse vaid Väikesadamate võrgustiku kontseptsioon 2014-2020 tähenduses. Tegemist ei ole õigusaktis kasutatava mõistega.	Mõiste kasutamine planeeringus on vajalik (vt eelnevaid vastuseid). Planeeringus kajastatud mõistete ptk toob välja planeeringu tähenduses toodud mõistete selgitused. Kuna mõiste on eraldi lahti selgitatud, viiteid õigusaktidele ja väikesadamate võrgustiku kontseptsioonile ei ole, ei saa tekkida arusaama, et tegemist on õigusaktist või väikesadamate kontseptsioonist tuleneva mõistega.
	72. Laevatee - palume teha viite, et mõistet kasutatakse meresõiduohutuse seaduse tähenduses.	Mõistete lahti selgitamisel on oluliseks peetud sisu lahti selgitamist, mitte seostamist õigusaktiga. Õigusakte ei ole välja toodud ühegi mõiste juures. Õigusakti muutumisel võib juhtuda, et viide pole enam ka asjakohane.
	73. Majandusvöönd – palume kasutada majandusvööndi seaduses esitatud mõiste selgitust ja teha viide, et mõistet kasutatakse majandusvööndi seaduse tähenduses.	Majandusvööndi mõiste oli meil lahti selgitatud juba lähteseisukohtade dokumendis ja selle täiendamist ei ole osapooled pidanud vajalikuks. Kuna planeering on pikaajaline dokument ning selles toodud mõisted annavad edasi planeeringu jaoks olulisi sisu selgitusi, siis ei ole viite lisamine põhjendatud.
	74. Mereala kasutustingimused – palume lisada täpsustus, et	Täpsustus lisatakse.

	planeeringu all peetakse silmas mereala planeeringut.	
	75. Mereala planeeringu elluviimine – palume lisada täpsustus, et planeeringu all peetakse silmas mereala planeeringut.	Täpsustus lisatakse.
	76. Sisemeri – palume teha viite, et mõistet kasutatakse merealapiiride seaduse tähenduses.	Vt eespool punkt 72 ja 73 selgitust.
	77. Territoriaalmeri – palume teha viite, et mõistet kasutatakse merealapiiride seaduse tähenduses.	
	78. Veeliiklusala kasutustingimused – palume lisada täpsustus, et planeeringu all peetakse silmas mereala planeeringut.	Täpsustus lisatakse.
	79. Vesiviljelus – selgituses on üleliigne „pidamine või“.	Märkus jääb arusaamatuks – „või“ on vajalik, sest on mõeldud nii pidamist kui kasvatamist.
	80. Väikesadam – palume teha viite, et mõistet kasutatakse sadamaseaduse tähenduses.	Vt eespool punkt 72 ja 73 selgitust.
	81. Ökosüsteemiteenus – selgitus tundub ebatäpne nt vaadates https://www.envir.ee/et/looduse-huved-ehk-okosusteemiteenused . https://www.keskkonnaagentuur.ee/et/e-teenused/eesti-riikliku-bioloogilisemitmekesisuse-teabevorgustiku-koduleht/okosusteemne-6 . Palume võimalusel täpsustada.	Korrigeerimine ei ole vajalik. Mereala planeeringu kontekstis on selgitus piisav. Puudujääkidele ei ole tähelepanu juhtinud ei keskkonnaorganisatsioonid ega keskkonnaga seotud ametkonnad.
	82. Leheküljel 64 Lühendite osa palume dokumendist välja jätta, kuna KSH on selgitatud mõistete osas ja MH lühendit kasutatakse vaid ühe korra, mistõttu saab seda kasutada ainsal korral ka kahesõnalisena.	Korrigeerime.

<p>22. Maila Kuusik 18.03.2020</p>	<p>1. Mereala planeeringu joonis on avaliku väljapaneku käigus esitatud veebirakendusena. Veebirakenduse puhul on võimalik avada mitmeid andmekihte. Osad neist kavandatavat (planeeritavat), kuid suurem osa fikseerib olemasolevat olukorda. Kaardil on keeruline eristada, mida planeeringuga kavandatakse ja mis on lihtsalt taustainfoks. Näiteks rakenduse avanedes ilmuvad andmekihil kõik sadamad, mille puhul seletuskirja ptk 5.4.2 nenditakse, et “sadamate võrgustik on valdavalt välja arenenud ja uute suurte sadamate rajamist ei ole ette näha, v.a eriotstarbelised sadamad, nt võimalik LNG-terminali asukoht Pakrineemel”. Samas ei ole see ainuski kavandatav sadam kaardil eristatav (vähemalt mitte sadamate andmekihil).</p> <p>Võimalik, et selline visualiseerimise viis on taotluslik kuna planeeringuga midagi uut merealal tegelikult ei kavandata. Olemasolevat olukorda väljendavate andmete kuhjamine erinevatesse andmekihtidesse ei muuda planeeringut veel seejuures sisukamaks.</p> <p>Kindlasti ei ole mõeldav, et planeeringu joonis koosneb kõikidest nendest andmekihtide kuna sel juhul muutub joonis täiesti loetamatuks.</p> <p>Samas ei ole võimalik mereala planeeringu puhul eristada, milline joonis tegelikult kehtestatakse.</p>	<p>Kuna tegemist on veel koostamisel oleva planeeringuga ja erinevad huvigrupid (sh mereala planeeringu juhtrühm) on väljendanud soovi näha kõiki erinevaid ruumiandmeid koos ühes rakenduses, siis otsustasime veel selles etapis veebirakenduses kajastada rohkem infot, kui lõpuks kehtestatakse.</p> <p>Juhime tähelepanu, et mereala planeeringu protsessis on üks avalikustamine veel ees. Vastavalt PlanS § 23 avalikustatakse peale kooskõlastamise etappi üleriigiline planeering selle koostamise korraldaja veebilehel. Selleks avalikustamiseks on meil kavas veebirakendus ümber disainida ja tuua selgelt välja (arvestades ka määrusega „Planeeringu vormistamisele ja ülesehitusele esitatavad nõuded“ kehtestatud nõudeid), millised andmegrupid kehtestatakse. Seega arvestame esitatud ettepanekuga planeeringu menetluse järgmiseks etapiks.</p>
	<p>2. Mereala planeeringu joonisel puuduvad püsiühenduse koridorid. Püsiühenduste ptk 5.15 nenditakse, et nende kavandamisel lähtutakse maakonnaplaneeringutest, samas kui püsiühendused on ca 90% ulatuses meres, mida maakonnaplaneeringud ei saa ega ole ka käsitletud, kuna mereala planeerimine kuulub riigi pädevusse. Mereala planeeringu üldistusaste ei eelda, et planeeringuga pannakse</p>	<p>Mereala planeering on kõrgeim riikliku tasandi strateegiline ruumiline arengudokument, mille täpsusastmest jm järgnevalt selgitatud põhjustest tulenevalt pole otstarbekas püsiühendusi selle alusel kavandada. Seetõttu on mereplaneeringu seletuskirja ptk 5.15 märgitud, et püsiühendused kavandatakse Vabariigi Valitsuse otsusel eraldiseisvate täpsemate riigi tasandi planeeringutega.</p>

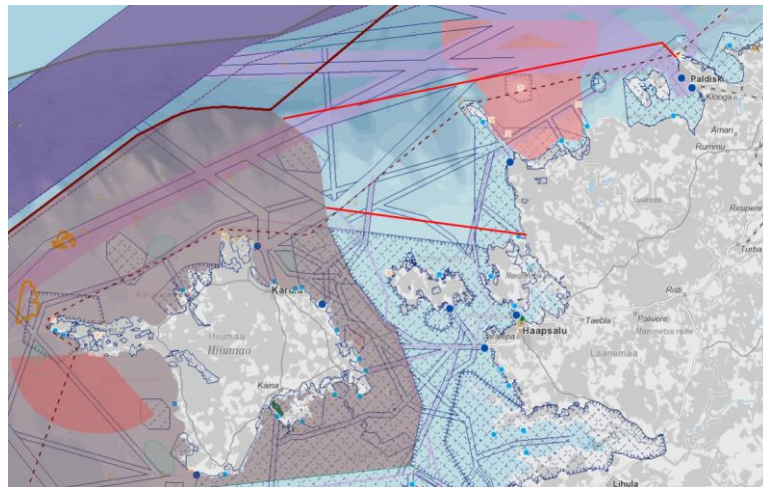
	<p>paika täpne püsiühenduse koridor, kuid põhimõtteline ühendus peaks olema joonisel siiski näidatud. Vastasel juhul ei planeerita mereala planeeringuga sisuliselt midagi uut.</p>	<p>Püsiühenduste puhul on tegemist olulise ruumilise mõjuga rajatistega, mille elluviimisega kaasneb eeldatavalt oluline mõju elu- ja looduskeskkonnale. Avaldud mõju sõltub suures ulatuses püsiühenduste täpsemast lahendusest (nt sild või tunnel, konkreetne asukoht jne). Seega vajab püsiühenduste kavandamine põhjalikku sisulist käsitlemist, asukohapõhiseid uuringuid koos teostatavuse ja tasuvuse analüüsiga. Planeeringuala peab hõlmama nii merd kui ka vajalikus ulatuses maismaad, et võimaldada konkreetsele objektile sobivaima asukohavaliku teostamist ja planeeringu elluviimist.</p> <p>Põhimõtteliste koridoride kajastamine joonisel antud tasandil oleks eksitav, kuna eelpooltoodud uuringuid, analüüse ja sisukat käsitlemist ei ole võimalik mereala planeeringuga läbi viia.</p>
<p>23. Sunly Wind OÜ 18.03.2020</p>	<p>1. Teeme ettepaneku lisada Eesti mereala planeeringule potentsiaalse merekaabli asukohtadena ka liin Paldiskist ja Lääne-Eestist Aulepast Hiiumaast põhja jäävate potentsiaalsete meretuuleparkideni. Sunly Wind OÜ arendab meretuuleparke ning on teinud Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametile taotluse algatada SW1, SW2, SW3 ja SW4 tuuleelektrijaamade hoonestusloa menetlus.</p> 	<p>Selgitame, et mereala planeering strateegilise riikliku tasandi ruumilise arengudokumendina ei määra perspektiivsete kaablite ning torujuhtmete konkreetseid ruumilisi asukohti. Planeeringu suurest üldistusastmest tulenevalt ja põhjusel, et pole teada tulevikus kõikvõimalike kavandatavate kaablite ja torujuhtmete võimalikud asukohad, pole otstarbekas kaablite ja torustike konkreetsete asukohtade määramine, vaid hoonestusloa etapi jaoks tingimuste määramine. Kaablite ja torujuhtmetega seonduv selgub detailsemalt hoonestusloa menetluse käigus, mille läbiviimisel tuleb arvestada ka mereala planeeringus määratud tingimusi. Konkreetse asukoha leidmine hoonestusloa etapis, arvestades mereplaneeringus sätestatud tingimusi, ei ole mereala planeeringut muutev tegevus.</p> <p>Eelpool toodust erandiks on mereala planeeringuga kavandatud tuuleenergeetika alade põhimõttelised</p>

Joonis: Sunly Wind OÜ arendatavad meretuulepargid SW1, SW2, SW3 ja SW4.

Praeguses planeeringulahenduses ei ole ette nähtud ühtki stsenaariumit, mille kohaselt paikneksid meretuuleparkide kaabelliinid Põhja-Saaremaast põhjas. Ometi on just see piirkond Eesti kõige tuulisem mereala, mis soodustab meretuuleparkide rajamist. Hiiu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneering ei näe meretuuleparke ette, kuid samas ka ei välista neid.

Hetkel on käimas mitmeid loamenetlusi antud piirkonda meretuuleparkide rajamiseks. Nende ühendamine mandril asuva põhivõrguga saab toimuda ainult Läänemaa mereala kaudu.

Eesti mereala planeeringus tuleks potentsiaalsete meretuuleparkide tarbeks võimalikud kaablikoridorid ette näha. Lisame ka joonise täiendavate kaablikoridoride paiknemise visualiseerimiseks (märgitud punase joonega):

ühenduskoridorid. Kuna tuuleenergeetika teema on uutest merekasutustest ainuke, mille puhul sõltub otseselt tuuleenergeetika arendamiseks sobivate alade osas planeeringu elluviidavus muuhulgas ka tehnovõrkude lahendusest ning seeläbi aitab täita Eesti riigi taastuvenergeetika alaseid eesmärke. Seetõttu oleme seda teemat lahendanud kõikidest teistest kaablitest ja torujuhtmetest eraldi.

Teie ettepanek käsitleb potentsiaalseid meretuuleparke, mis ei asu üleriigilise mereala planeeringu alal, vaid Hiiu maakonnaga piirneva mereala planeeringu alal. Hiiu mereala planeering jääb kehtima ka peale üleriigilise mereala planeeringu kehtestamist. Käesoleva planeeringu menetluses saame kaaluda vaid ettepanekuid, mis puudutavad koostatava planeeringu alal toimuvaid tegevusi. Kaablite lahendamisel Eesti mereala planeeringuga kattuv alal kehtib lahendus, mille kohaselt kaablite ja torujuhtmete rajamine toimub mereala planeeringus määratud tingimusi arvestades ja nende rajamisega seonduv ning täpsemad tingimused selgitatakse välja vastava hoonestusloa menetluse käigus.

Kokkuvõttes, planeeritavate tuuleenergeetika alade ühendusi reguleerib ptk 5.6.5 ja ülejäänud ühendusi ptk 5.7.

Lähtuvalt eeltoodust ei ole meil võimalik Teie ettepanekuga arvestada.

	<p>2. Teeme ettepaneku suurendada planeeringus kaablikoridoride laius 1 000meetri, hetkel on selleks arvestatud 150 meetrit. Arvestades kaablite ehitustehnilisi nüansse ning kaablite planeerimise ja tööprojekti faasis ilmned võivad takistusi näiteks kaitse- või teistel probleemsetel aladel (ankruaalad, kaevandused, keeruline geoloogia, vrakid jne), võib 150-meetrine kaablikoridor jääda liiga piiratuks. Laiem kaablikoridor võimaldaks leida keskkonnale kõige ohutum asukoht, tehnoloogia ning paigaldusmeetod.</p>	<p>Tegemist on tuuleparkide põhimõtteliste kaabelühendustega, mille puhul koridori laius ja visualiseerimine on vajalik strateegilisel tasandil mõjude ning planeeringu elluviidavuse hindamiseks. 150 m koridor on määratud lähtudes Skandinaavia suurima, Vattenfalli tuulepargi, näitel. Taanis arvestati koridori laiuks 100 m, millele lisati ohutuspuhver. Reaalne merepõhja ruumivajadus, tehniline lahendus ja täpne paiknemine selgub loamenetluse staadiumis. Tuuleparkide väljaarendamisel on kaablikoridoride põhimõtteliste asukohtade järgimine soovituslik. Tuuleparkide arendamisel hoonestusloa staadiumis võib leida alternatiivse asukoha arvestades mereplaneeringus sätestatud tingimusi. Seega ei pea planeeringu koostamise ekspertgrupp põhjendatuks kaablikoridori laiendamist sellisel määral, kuna hoonestusloa menetluse faasis on võimalik koridori asukohta täpsustada või leida alternatiiv.</p>
	<p>3. Elektrituulikute visuaalse mõju minimeerimiseks sätestab Eesti mereala planeering, et meretuuleparkide ehitamisel tuleb arvestada vaatekoridoride säilimise vajadusega. Vaatekoridoride asukohad on näidatud skeemil 5.6.4.1. „Tuuleenergeetika alade vaatekoridoride põhimõttelised asukohad“. Vaatekoridorid ei kajastu aga kuidagi tuuleenergia aladel Eesti mereala planeeringu põhikaardil.</p> <p>Viidates Hiiu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneeringu kohtuotsusele, leiame, et käimasolevas Eesti mereala planeeringus ei tohiks midagi sätestada n-ö poolikult. Seetõttu teeme ettepaneku, et Eesti mereala planeeringus antakse selge suunis, kas ja kuhu peavad vaatekoridorid meretuuleparkide rajamisel tulema. Samuti on vajalik, et juba praeguses faasis on täpsustatud vaatekoridoride ulatus ja laius.</p>	<p>Mereala planeeringu puhul on tegemist strateegilise riigi tasandi planeeringuga. Mõjude hindamine, sh sotsiaalsete mõjude hindamine, lähtub planeeringu täpsusastmest ja fookusest. Antud juhul on sotsiaalsete mõjude hindamise raames tehtud ettepanek vaatekoridoride põhimõtteliste asukohtade määramiseks ja antud suunis, et vaatekoridoride ulatus, laius ja asukoht tuleb täpsustada eraldiseisva uuringuga tuulikute paigutuse ja parameetrite selgumisel hoonestusloa staadiumis koostöös kohaliku omavalitsusega. Kuna vaatekoridoride ulatus, laius ja asukoht sõltub paljuski tuulikupargi tehnilistest parameetritest, mida mereplaneering ette ei määra, siis ei ole võimalik seda praeguses etapis täpselt paika panna. Seega ei ole meil võimalik ettepanekuga arvestada.</p>

	<p>See annaks nii kohalikele kogukondadele kui ka tuuleenergia arendajatele täpsema arusaama asukohtadest, kuhu elektrituulikuid on võimalik rajada, mis omakorda aitab vältida võimalikke kohtuvaidlusi.</p>	
<p>24. Tallinna Sadam 18.03.2020</p>	<p>1. Eesti mereala planeeringu mõju hindamise aruandes on öeldud, et <i>uutest merekasutusviisidest määrab mereala planeering tuuleenergeetika arendusalad ja soovitab karbi- ja vetikakasvatuseks sobivaid alasid. Kalakasvanduse suunamiseks toob planeering ära selleks tegevuseks mittesobivad alad. Teisi merekasutusviise ruumiliselt siduvate aladena ei määratleta.</i> Siit küsimused:</p> <p>1.1 Kas seega ka merealade planeering ei määratle siduvatena uute kaubasadamate, ankrualade, STS alade, kaevandamisalade jne asukohta?</p> <p>1.2 Kas seega ka merealade planeering määrab siduvalt ära vaid võimalikud tuuleenergeetika arendusalad?</p> <p>2. Eesti mereala planeeringu mõju hindamise aruande punktis 2 <i>Mõju hindamise meetodika</i> alapunktis 2.1 3) on öeldud, et <i>tuleb välja töötada mõistlikud alternatiivid, arvestades kaasnevate keskkonna-, sotsiaalmajanduslike ja kultuuriliste mõjudega ning mõjude vältimiseks või vähendamiseks välja pakutud meetmetega.</i></p> <p><i>Planeerimisprotsess peab läbipaistval viisil kajastama saavutatud kompromisse erinevate mereala huvide ja</i></p>	<p>1.1 Mereala planeering määratleb siduvatena STS alade asukohad. Nendel aladel on lubatud nii veetava kauba üleandmine laevalt laevale kui ka laevade punkerdamine. STS-alade määramine lihtsustab piirirežiimi tagamist, piirikontrolli toimingute läbiviimist ja vähendab sellega nii laevandussektori kui Politsei- ja Piirivalveameti aja- ja ressursikulu. STS operatsioonide teostamine väljaspool STS-ala võib toimuda põhjendatud erandjuhul kokkuleppel Politsei- ja Piirivalveametiga.</p> <p>Ülejäänud viidatud teemade puhul mereala planeering ruumiliselt siduvaid asukohti ei määratle ja seletuskirja skeemidel ning veebikaardil on need asukohad kajastatud taustainfona.</p> <p>1.2 Jah, mereala planeering määrab planeeringualal ruumiliselt siduvate asukohtadena tuuleenergeetika arendusalad.</p> <p>2.1 Viidatud Hiiumadala liivakarjäär jääb Hiiu maakonnaga piirnevale merealale, mis ei ole üleriigilise mereala planeeringu osa. Hiiu mereala planeering jääb kehtima ka peale üleriigilise mereala planeeringu kehtestamist, seega tuleb sellel alal lähtuda Hiiu mereala planeeringus sätestatust. Käesoleva planeeringu menetluses saame kaaluda vaid ettepanekuid, mis puudutavad koostatava planeeringu alal toimuvaid tegevusi.</p>

	<p><i>kasutajate vahel erinevates mereala kasutusviiside rakendamisel.</i></p> <p>2.1 Leiame, et eelnimetatud põhimõttega ei ole osaliselt arvestatud, kuna tuuleenergeetika ala kattub osaliselt ASile Tallinna Sadam Hiiumadala liivakarjääri mäeeraldise kaevandamisloa nr KMIN-138 alaga. Samuti on Keskkonnaministeeriumi 08.04.2009 käskkirjaga nr 526 kinnitatud geoloogilise uuringu aruanne Kõpu I uuringuruumis ning algatatud KMH kaevandusloa taotlemiseks (varud ca 27 tuh m³). Kaevandamisloa nr KMIN-138 alusel on ASil Tallinna Sadam lubatud 30 aasta jooksul kaevandada Hiiumadala liivamaardlas ehitusliiva 3710 tuh m³ ja täiteliiva 2463 tuh m³. Planeeringus ja mõjude hindamise aruandes on täielikult käsitlemata küsimus, kas prioriteet on tuulenergiat või maardlate kasutusel.</p> <p>2.2 Teeme ettepaneku täiendada Eesti mereala planeeringut, iseäranis selle punkti 5.6.4 <i>Tuuleenergeetika suunised ja tingimused</i> põhimõttega, mille kohaselt tuuleenergeetika ala kasutamise eelduseks maardlate ja maavaravarude aladel on tagada maavaravaru kaevandamisväärseks ja tagada maavaravarule juurdepääsu osas olemasolev olukord ning maardlate olemasolul oleks tuulikuid maardlate aladele võimalik paigaldada vaid kaevandamisloa omaniku nõusolekul jne.</p>	<p>2.2 Ettepaneku sõnastus järgib maapõueseaduses sätestatud. Seaduses sätestatu kehtib ka ilma mereala planeeringus seda välja toomata. Eesti mereala planeeringus määratud tuuleenergeetika alad ei kattu maardlate ja maavara varudega. Seega ei ole sellise tingimuse lisamine põhjendatud.</p>
--	---	---

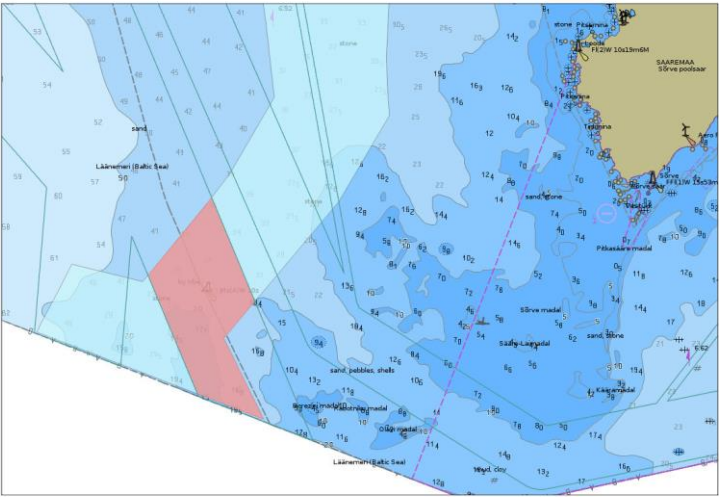
	<p>3. Punktis 2 toodud põhimõtetest lähtuvalt palume Eesti mereala planeeringu seletuskirja lk 35 toodud Tuuleenergeetika alade leidmise protsessi lisada ka maardlate ja maavaravarude kattuvusega arvestamine.</p>	<p>Ptk 5.13 on käsitletud maardlate ja maavarade levikut Eesti merealal. Skeemil on näha, et Saaremaast läänes ja Liivi lahe keskosas maardlaid ei ole. Lisaks saab selles veenduda ka mereala planeeringu veebirakenduses. Tuuleenergeetika alade leidmise protsessi skeemil on välja toodud olulisemad uuringud, mille tulemused seonduvad alade leidmise protsessiga ning nimetatud on ka üldiselt mõjude hindamine. Seega kogu mõjude hindamise läbiviimine, kus mh hinnati mõjusid ka maardlatele, on olnud samuti alade leidmise protsessi osa. Arvestades, et tuuleenergeetika arendamiseks sobivad alad ei kattu maardlatega, ei pea me põhjendatuks selle asjaolu eraldi väljatoomist skeemil.</p>
	<p>4. Eesti mereala planeeringu mõju hindamise aruande lk 105 Keskkonnameetmed punktis 11 on öeldud, et <i>kaaluda vajadust maardlate kasutamise tingimusi täiendada teiste võimalike huvide (ka ohtude) seisukohast (nt koostöö vajadus Kaitseministeeriumiga ajalooliste lõhkekehade osas jms)</i>. Siit küsimused:</p> <p>4.1 Kus, mille alusel ja kuidas konkreetselt maardlate kasutamise tingimusi plaaniti täiendada?</p> <p>4.2 Kas eelnimetatud seiskoht on kajastatud ka planeeringus?</p>	<p>Maardlate tingimusi ptk 5.13 keskkonnameetmete ettepanekule vastavalt täiendatud ei ole. Planeeringu seletuskirja ptk 4.2 on välja toodud mõjude hindamise tulemustega arvestamine. Antud peatükis punktis 9 on põhjendatud, et maardlate kasutamise täiendavate tingimuste lisamist ei peetud põhjendatuks, kuna kehtivad õigusaktid reguleerivad valdkonda piisavalt, et võimaldada kaevandamistegevust, ohjata olulist keskkonnamõju jms.</p>
	<p>5. Eesti mereala planeeringu seletuskirja lk 27 on öeldud, et <i>Eesti kauba- ja reisisadamate võrgustik on valdavalt välja arenenud ja uute suurte sadamate rajamist ei ole ette näha, v.a eriotstarbelised sadamad, nt võimalik LNG-terminali asukoht Pakrineemel.</i></p> <p>Teeme ettepaneku seletuskirja täiendada järgneva: <i>Kuigi kauba- ja reisisadamate võrgustik on valdavalt välja</i></p>	<p>Täiendame.</p>

	<i>arenenud toimub nende sadamate laiendamine vastavalt vajadustele.</i>	
	6. Eesti mereala planeeringu alusuuringust: sotsiaalsete ja kultuuriliste objektide kaardistus on kaardistatavate objektide alt välja jäänud ankrualad ja STS alad.	Tegemist on 2016.a läbi viidud alusuuringuga. Ankrualad ja STS alad ei kuulunud uuringuobjektide hulka ja seetõttu neid uuringuga ka ei kaardistatud.
	7. Eesti mereala planeeringu kaardil on sadamate akvatooriumide (veeliiklusalad) alad moonutatud asudes ekslikult osaliselt maismaal, osaliselt aga ei hõlma kogu akvatooriumi.	Korrigeerime veeliiklusalade ruumikujusid koostöös Veeteede ametiga. Teavitame, et kaalume veebirakenduse kuvale täpsusastme lisamist. Kuna tegemist on riikliku kõrgema tasandi strateegilise ruumilise arengudokumendiga, siis keskendub planeering ruumilise arengu põhimõtetele ning seetõttu tegevusi ei ole kavandatud detailses mõõtkavas. Akvatooriumi piirid määratakse sadamaseaduses sätestatud korras ja mereala planeering seda ei reguleeri.
	8. Teeme ettepaneku käsitleda Eesti mereala planeeringus merereostuse tekkimise ruumilist jaotust st kui palju tekib merereostust merel (meretranspordist, vesiviljelusest, kaevandamisest, kaadamisest jne) ja kui suur osa merereostusest on tingitud tegevusest maismaal (tööstus, põllumajandus, elamumajandus jne) ning merereostuse kontrolli all hoidmise meetmeid.	Merereostuse teema ei ole otseselt mereala planeeringuga seotud, kuna merereostust ei ole võimalik selliselt planeerida, vaid sõltub väga paljudest erinevatest teguritest ja on ühtlasi inimtegevuse kaasuv nähtus. Planeeringuga kavandatud lahenduse mõju on vee kvaliteedile hinnatud. Taustainfona on mõjude hindamise aruandes merereostust käsitletud ja välja on toodud Eesti mereala seisundihinnangute ning eutrofeerumise hinnangu skeemid (vt täpsemalt mõjude hindamise aruande ptk 4.1.5). Merereostuse temaga tegeletakse merestrateegia raamdirektiivi meetmekavas, mis on hetkel Keskkonnaministeeriumi poolt uuendamisel.
25. Veeteede Amet 18.03.2020	1. Mõjude hindamise aruandes on väide, et mereala planeeringuga ei kavandata muutusi meretranspordis, seega oluline mõju puudub. Samas planeeringu seletuskirjas on öeldud, et mereala uued kasutusviisid võivad paljudes kohtades olla piiranguks, millest lähtudes tuleb laevade	Nõustume vajadusega tuule-energeetika ja veeliiklusalade koostoime üle vaadata ning näeme samuti vajadust meretranspordi edasist toimimist toetada.

	<p>liikumisteid muuta, kitsendada või ümber suunata. Seega on need kaks väidet omavahel vastuolus. Samuti Rahandusministeeriumis 20.02.2020 toimunud koosolekul pandi Veeteede Ametile ülesandeks teha ettepanek veeliiklusalade võimaliku koondamise ning tuuleenergeetika alast eemaldamise kohta. Sellise ettepaneku tegemine tähendab planeeringuga kavandatavaid olulisi muudatusi meretranspordis ning võimalikke mõjusid meretranspordile tuleb planeerigu raames hinnata. Ühtlasi ei ole selline ülesande püstitus kooskõlas planeeringu mõttega, et veeliiklusalad võivad planeeringuliselt kattuda nt tuuleenergeetika alade, vesiviljelusalade jm merekasutustega ning erinevate kasutusega alade paiknemine täpsustatakse loamenetluse tasandil.</p> <p>Juhime tähelepanu, et meie poolt planeeringusse sisendina esitatud veeliiklusalad põhinevad reaalsel laevaliiklusel ning kajastavad ainult intensiivsema laevaliiklusega alasid. Laevad kasutavad liikumiseks aja jooksul välja kujunenud ning kõige optimaalsemaid liikumisteid. Kui laevade väljakujunenud liikumisteele tekib ette takistus, siis on laevaliiklus sunnitud takistusest ümber sõitma, jälgides ohutut kaugust. Kui aga merre rajatavate objektidega takistatakse laevade liikumist väga suurel alal ning laevad peab hakkama sõitma väga suure ringiga võrreldes optimaalsete liikumisteedega, siis on sellel oluline negatiivne majanduslik ja keskkonnaalane mõju.</p> <p>Sellest tulenevalt leiame, et planeeringuga määratud tuuleenergeetika alades ei saa 100% ulatuses avamere tuuleparke kavandada, vaid nendest aladest peab laevaliiklusele avatuks jääma võimalikult sirged ja ohutud nn koridorid.</p>	<p>Sellest tulenevalt oleme mõjude hindamise aruannet täiendanud ja vastuolu likvideerinud.</p> <p>Mereala planeeringu tuuleenergeetika peatükis välja toodud, et tõenäoliselt realiseeruvad tuuleenergeetika alad 70% ulatuses. Täpsustasime antud lõiku veel, et välja tuua selgemalt asjaolud, miks ei ole võimalik tuuleenergeetika alasid 100% ulatuses realiseerida.</p>
--	--	--

	<p>2. Kõige suurem kattuvus tuuleenergeetika arendamiseks sobiva ala ja veeliiklusalade vahel on Saaremaast läände jääval tuuleenergeetika alal nr 2. Tulenevalt eelmise lõigu selgitusest leiame, et tuuleenergeetika alal nr 2 peab tuuleparke kavandades arvestama, et tuuleparkide vahele jääks üks ohutust tagava laiusega sirge koridor laevaliiklusele. Meie arvates võiks see olla hetkel tuuleenergeetika alal nr 2 diagonaalis läbiv kõige tihedama laevaliiklusega veeliiklusala. Kuna aga sinna koonduksid ka praegu teisi veeliiklusalasid kasutavad laevad, siis tuleb arvestada, et liiklustihedus sellel alal suureneb. Sellest tulenevalt tuleb uuesti hinnata ohutu ala laiust, mis peaks jääma laevatee ja tuuleparkide vahele. Selle ala määramisel tuleb lähtuda rahvusvaheliste juhendite soovitudest. Meie oleme laevatee ja avamere tuulepargi vahele ohutu kauguse määramisel lähtunud HELCOM BalticLINES projekti tulemustest (dokument: Information on Baltic LINES project - Coherent planning of ship corridors in MSP) ja PIANC'i⁵ 2018. a juhendi „Interaction between offshore wind farms and maritime navigation“ soovitudest. Soovitame neid kasutada ka ettevõtetel, kes tegelevad avamere tuuleparkidele mõju hinnangute koostamisega.</p>	<p>Lähtuvalt omavahelisest koostööst arvestasime ettepanekuga ja markeerisime vajaliku veeala põhimõtteliseks läbipääsukoridoriks laevaliiklusele, mis on vajalik säilitada tuulikute vabana. Sellest lähtuvalt täiendasime ka tuuleenergeetika peatüki tingimusi.</p>
	<p>3. Põhilahenduse etapis tekkis uus tuuleparkide innovatsiooniala, mille piirid järgivad veeliiklusalasid, küll aga on selle vastas tuuleenergeetika alal nr 2, mille piir ei järgi veeliiklusalasid, mistõttu nende kahe ala koosmõjul ei jää ruumi laevaliiklusele. Sellest tulenevalt oleme seisukohal, et tuuleenergeetika alal nr 2 peab innovatsiooniala vastas samuti veeliiklusala piire järgima.</p>	<p>Lähtuvalt omavahelisest koostööst leidsime, et mõistlikum on nihutada innovatsiooniala edela suunas, kui vähendada tuuleenergeetika alal nr 2. Innovatsiooniala nihutamisel ei muutunud oluliselt selle ala mahulised parameetrid ja kahe tuuleenergeetika ala vahele jäi ka piisav koridor laevaliiklusele. Seega arvestasime Teie ettepanekuga otstarbekal viisil.</p>

⁵ *PIANC – The World Association for Waterborne Transport Infrastructure (Maailma Veetransporditaristu Liit)

	<p>Palume tuuleenergeetika ala nr 2 lääne poolne osa (innovatsiooniala vastas), mis kattub veeliiklusaladega, jätta kasutamiseks laevaliiklusele. Nende alade välja jätmine vähendab tuuleenergeetika ala nr 2 pindala 55 km².</p>	
	<p>4. Kindlasti tuleb tuuleenergeetika alast nr 2 välja jätta Sõrve poolsaarest edelasse jääv veeliiklusalaga kattuv ala suurusega 36 km² (vt lisatud joonisel punane ala).</p> <p>Sellele alale ei ole võimalik tuuleparki kavandada, sest see veeliiklusala on jätk Läti vetesse projekteeritud laevateele, mis on mõeldud Irbe väina sisenemiseks ja sealt väljumiseks suurema süvisega laevadele. Kuna see on ainuvõimalik laevatee suurema süvisega laevadele, sest ümberringi on meresügavused tunduvalt väiksemad, siis ei ole laevaliiklust võimalik sealt mujale ümber suunata.</p>	<p>Arvestasime ettepanekuga ja täpsustasime materjale vastavalt.</p>

	<p>5. Tuuleenergeetika ala nr 3 puhul tuleb arvestada, et tagatud peab olema ohutu laevaühendus Ruhnu saarega. Tuuleenergeetika alasse tuuleparkide kavandamisel palume tähelepanu pöörata sellele, et Roomassaare sadama ja Ringsu sadama vahel sõitvale liinilaevale oleks tagatud ohutu koridor. Samuti tuleb arvestada, et Ruhnu saarest 6 km kaugusele põhja poole ulatub madal veeala, kus sügavused on alla 10 m. Seega tuuleparke kavandades tuleb lähtuda, et laevaliiklust ei saa väga palju lõuna poole suunata, sest nimetatud madal seab veeliiklusele piirid.</p>	Arvestasime ettepanekuga. Markeerisime vajaliku veeala põhimõtteliseks läbipääsukoridoriks laevaliiklusele, mis on vajalik säilitada tuulikute vabana. Sellest lähtuvalt täiendasime ka tuuleenergeetika tingimusi.
	<p>6. Lõpetuseks märgime, et planeeringu seletuskirjas laevade liiklustiheduse pildil (skeem 5.4.1.2) kasutatavad värvid ei ole hästi valitud, sest kollane värv ei eristu taustavärvist. Meie ettepanek on kasutada nähtavamalt värvipaletti.</p>	Korrigeerisime.
<p>26. Tallinna Linna-planeerimise amet 01.04.2020</p>	Tallinna Linnaplaneerimise Ametil ei ole täiendavaid ettepanekuid Eesti mereala planeeringu eelnõu ja mõjude hindamise aruande osas.	
<p>27. Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium Energeetika 08.05.2020</p>	<p>EL-i pikaajaline energia- ja kliimapoliitika suunab liikmesriike vähendama oma CO2 heitmeid ning suurendama taastuvenergia tootmist ja energiatõhusust. Riiklikus energia- ja kliimakavas oleme planeerinud 2030. aastaks jõuda 42%-lise taastuvenergia osakaaluni energia summaarsest lõpptarbimisest. EL on seadmas eesmärgis jõuda 2050. aastal kliimaneutraalsesse majandamisviisi. Elektri- ja tuulikutega taastuvelektri tootmine on kulutõhus viis meie kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamiseks, taastuvenergia osatähtsuse suurendamiseks ning energiasõltumatus tagamiseks. Näeme, et tulevikus on meretuulepargid üheks parimatest viisidest taastuvelektrit</p>	<p>Lähtuvalt erinevate ametkondadega koostöös selgunud valdkondlikest vajadustest (meretransport ja lennundus) on tuuleenergeetika arendamiseks sobilikke alasid mõnevõrra vähendatud. Väljalõikena vähendused hõlmasid kokku 7% ja tuuleenergeetika arenduseks sobivad alasid jäi alles kogupindalaga ca 1710 km². Seega planeeringus toodud realiseeritavuse tõenäosus (70%) on senini saavutatav ja asjakohane.</p> <p>Lisame, et mereala planeeringu koostamisel on eesmärgiks leida tasakaalustatud lahendus ja erinevate valdkondlike huvide vahel on vajalik leida kompromiss. See on olnud planeeringu protsessis eesmärk. Põhjaliku ruumiandmete ja</p>

	<p>toota ning seeläbi Eestis lisandväärtust luua. Seetõttu on meie huvi, et Eesti suurt merealade potentsiaali saaks muuhulgas ka tuuleparkide rajamiseks maksimaalselt ära kasutada.</p> <p>Olete ära teinud suure eeltöö, tuvastamaks mereala planeeringus tuuleenergeetika arendamiseks sobilikke alasid. Alade valimisel lähtunud nõ välistusmeetodist, vähendades samm-sammult sobivaid alasid lähtuvalt õigusaktidest ja parimast praktikast tulenevatest piirangutest. Näiteks on tuuleenergeetika alasid oluliselt kärbitud tagamaks kaitseväge radarite töövõime, arvesse on võetud looduskaitse eesmärgid (olemasolevatele kaitsealadele tuuleenergeetikat alasid ei planeerita), visuaalne puhver kaugusega rannast (11,1 km). Selle tulemusena on Eesti maismaa pindalaga võrdväärsetest merealadest jäänud planeeringu eelnõusse suhteliselt väikesed alad, mis tuulenergia arendamiseks merel sobilikud oleksid. Nendegi alade puhul on hinnatud, et need realiseeruvad 70% ulatuses.</p> <p>Kokku on mereala planeeringuga hõlmatud tuuleenergeetika arendamiseks sobilikke alasid ~1800 km². Arvestades nende alade 70% realiseerumist ning hinnangulist riigitulu 0,3 m€/km²/a⁶, on nende alade potentsiaalne kasu riigile ~380 mln €/a. Sellise pindalaga alale mahuks tänase parima tehnoloogia juures ~7 GW meretuuleparke, millega saaks toota kordades rohkem elektrit kui Eesti aastane vajadus – st meretuuleparkide rajamine säilitaks meie võimet olla elektrit eksportivaks riigiks. Juba niigi oluliselt kärbitud</p>	<p>valdkondlike vajaduste analüüsi tulemusel võib öelda, et tänase parima teadmise raames ei ole meil võimalik mereala planeeringusse rohkem tuuleenergeetika arendamiseks sobivaid alasid juurde leida.</p>
--	--	--

⁶ Eesti mereala planeeringu mõjude hindamise aruande eelnõu. Hinnatud riigitulud meretuuleparkide puhul on hoonestustasu, tööjõukulud, tarbitud toodete ja teenuste käibemaks, potentsiaalne tulu statistikakaubandusest

	<p>alade mahu edasine vähendamine piiraks konkurentsi meretuuleparkide rajamisel ning vähendab oluliselt meretuuleparkidest saadavat kasu riigile.</p> <p>Täna on erinevate merealplaneeringu kooskõlastamiste käigus erinevate asutuste poolt esitatud täiendavaid ettepanekuid meretuuleparkideks ettenähtud aladele kitsenduste seadmiseks. Näiteks on Veeteede Amet ja Lennuamet esitanud oma ettepanekud laevaliikluste ja lennukoridoride osas, mis vähendavad märgatavalt tuuleparkide püstitamiseks mõeldud alasid. Samuti on KIKi rahastusel töös merepõhja uuringud. Kahtlemata on planeeringutes vaja arvestada ka teiste majanduse toimimise jaoks oluliste tegevustega, looduskaitse jms seotud aspektidega.</p> <p>Meie jaoks on oluline, et erinevate huvigruppide sisendite tulemusena toimuvad vähenemised mereala planeeringu tuuleenergeetika alades ei ületaks 30% (koos tuuleparkide vahele jäävate puhvertsoonidega). Juhul kui tekib vajadus tuuleenergia alade suuremamahtulisemaks vähendamiseks, palume merealplaneeringus kavandada asendusala, et tuuleenergia arendamiseks sobilike alade kogupindala ei väheneks.</p>	
<p>28. Sunly Wind OÜ 02.06.2020</p>	<p>Merekaablite kajastamine merealade planeeringus. Tegime ettepaneku lisada merealade planeeringule potentsiaalse merekaabli asukohtadena ka liin Paldiskist ja Lääne-Eestist Aulepast Hiiumaast põhja jäävate potentsiaalsete meretuuleparkideni. Vastasite, et kaablite ja torujuhtmetega seonduv selgub detailsemalt hoonestusloa menetluse käigus, mille läbiviimisel tuleb arvestadaka</p>	<p>Oleme eelnõu II avalikustamise protsessiga hetkel poole peal. Vastavalt planeerimiseseaduse (edaspidi PlanS) § 20 lg-le 1 korraldatakse peale üliriigilise planeeringu eelnõu ja mõjude hindamise eelnõu avalikku väljapanekut avaliku väljapaneku tulemuste avalik arutelu. Avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu tulemuste alusel tehakse vajalikud muudatused planeeringus. Antud juhul tuli lähtuvalt riigis kehtestatud eriolukorrast avalikud arutelud edasi lükata ja need</p>

	<p>merealade planeeringus määratud tingimustega.</p> <p>1.1 Kuigi merealade planeeringuga kavandatud tuuleenergeetika alade põhimõttelised ühenduskoridorid on planeeringukaardil märgitud, siis planeeringualast väljajäävate meretuuleparkide ühendusi on kajastatud teiste kaablite ja torujuhtmete peatükis nr 5.7 „Merepõhjas paiknev taristu“. Kohtumisel lubasite vastavat peatükki nn teiste meretuuleparkide osas täpsustada. Palume saata peatüki täpsustatud kirjelduse, sest praegusel hetkel puudub seal igasugune info meretuuleparkide kohta.</p>	<p>korraldada peale avalike kogunemiste keelu lõppu. Täna on avalike kogunemiste keeld lõppenud ja oleme alustanud avalike arutelude korraldamist. Seega ei ole veel Eesti mereala planeeringu eelnõu II avalikustamise protsess lõpule jõudnud ja pole olnud võimalik ka kõiki avalikustamise protsessist tulnud vajalikke muudatusi tervikuna planeeringusse sisse kanda.</p> <p>Teie kirja saatmise hetkel oli mereportaalis ja rahandusministeeriumi veebilehel üleval veebruar 2020 seisuga koostatud materjal, mis oli avalikul väljapanekul perioodil 17.02-18.03.2020. Lähtuvalt asjaoludest, et Eesti mereala planeeringule esitati palju täpsustusettepanekuid ja eriolukorra tõttu tekkis avalikustamise perioodi ajaline nihe, oleme avalikul väljapanekul esitatud ettepanekutest lähtuvalt planeeringut enne avalikke arutelusid mõnevõrra täpsustanud. Eeltoodu tagab, et kõigil huvigruppidel on võimalus enne avalikke arutelusid täpsustustega tutvuda ja arutelud on tulemuslikumad. Seega Teie 18.03.2020 esitatud ettepanekust ja ka teiste avalikul väljapanekul esitatud ettepanekutest lähtuvalt on materjale täiendatud. Täiendatud materjalidega on võimalik kõigil huvigruppidel tutvuda mereala portaalis ja rahandusministeeriumi veebilehel alates 14.07.2020. See tagab, et huvitatud osapooltele jääb vajadusel mõistlik aeg enne avalikke arutelusid küsimusi formuleerida.</p> <p>Rõhutame, et avalikustamise protsessis on olulisel kohal avalikud arutelud, kus saab samamoodi ettepanekuid esitada ja küsimusi küsida. Seega saab avalikustamise protsessi tulemuse alusel vajalikud täiendused tervikuna planeeringusse kanda alles peale avalike arutelude läbiviimist.</p>
--	---	--

	<p>1.2 Juhime tähelepanu, et Riigikohus on nii Hiiu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneeringu⁷ kui Pärnu maakonnaplaneeringu⁸ osaliselt tühistanud planeeritava tegevuse välja selgitamata mõjudetõttu. Kuigi merealade planeering ei käsitle Hiiumaa ümbrust, ei ole sealseid meretuuleparke võimalik mandrile põhivõrku ühendada ilma merealade planeeringu alasad läbimata. Kaablite paigaldamisega võivad kaasneda häiringud ning Natura hindamise võib Riigikohtu otsustele viidates jätta tegemata vaid juhul, kui eksperdi selgelt väljendatud järeldused ei jäta üles mingit teaduslikult põhjendatud kahtlust selle kohta, et häiringud võiksid olla olulised. Hetkel on merealade planeeringu kaardile jäänud kandmata tõenäolised ühendused, mis planeeringuala läbima hakkavad. Lisaks on tegemata Natura hindamine.</p> <p>Tuletame meelde, et Riigikohus tühistas 8. augusti 2018. a otsusega Hiiu meretuuleparke puudutava tuuleenergeetika teemaplaneeringu muuhulgas seetõttu, et merekaablite potentsiaalselt võimalikud koridorid olid välja selgitamata ning mõjud hindamata. Praegusel kujul kordab merealade planeering seda viga taaskord.</p> <p>Riigikohtu hinnangul ei tohi jätta keskkonnamõju vajaliku täpsusega hindamata argumendiga, et arendajate edasised kavatsused pole täpselt teada. Seega isegi kui pole täpselt teada, kuidas edenevad meretuuleparkide arendused Hiiu maakonnaga piirneval merealal, on vaja nende kaablite mõju</p>	<p>Eesti mereala planeeringuga Hiiu maakonnaga piirnevat mereala planeerida ei saa, kuna nimetatud mereala ei asu Eesti mereala planeeringualal. Hiiu mereala planeering jääb kehtima ka peale üleriigilise mereala planeeringu kehtestamist. Käesoleva planeeringu menetluses saame kaaluda vaid ettepanekuid, mis puudutavad koostatava planeeringu alal toimuvaid tegevusi ja tegevusi, mida on võimalik tervikuna ellu viia.</p> <p>Antud juhul on Hiiu maakonnaga piirneval merealal tuuleenergeetika teema osas planeering Riigikohtu otsusega⁹ tühistatud, nagu te ka õigesti oma kirjas viitate. Seega Hiiu merealal puudub planeeringuline alus (planeeritud tuuleenergeetika alad), millest lähtuvalt Eesti mereala planeeringus kaableid kavandada. Mereala planeeringus tegevuste kavandamisel tuleb veenduda, et selle elluviimine on tervikuna võimalik. Kaablite lahendust võimalikele meretuuleparkidele Hiiu merealal ei ole võimalik praeguses protsessis terviklikult lahendada. PlanS § 6 sätestab ka planeeringulahenduse ja planeeringu põhilahenduse mõisted, mis seda lähenemist selgitavad.</p> <p>Juhime tähelepanu, et kõigi hoonestusloa taotluste info on planeeringu koostamisel taustainformatsioon ja ei ole planeeringulahenduse osa. Hoonestusloa taotluste menetlemine, sh otsustusprotsess, viiakse läbi vastavalt hoonestusloa taotluse esitamise ajal kehtinud õigusaktides, eelkõige Veeseaduses, ettenähtud nõuetele. Sama lähenemine</p>
--	---	--

⁷ RKHKo nr 3-16-1472.

⁸ RKHKo nr 3-18-529.

⁹ Riigikohtu otsus nr 3-16-1472

	<p>Lääne-Eestiga piirnevatel merealadel siiski hinnata ning planeeringukaardil kuvada.</p>	<p>on asjakohane ka kõigi muude hoonestusloa taotluste puhul, sh nende puhul, mille hoonestusloa taotlused asuvad üleriigilise mereala planeeringu alal.</p> <p>Lähtudes eelpool toodust ei saa Teie ettepanekuga arvestada.</p>
	<p>1.3 Juhime tähelepanu, et Riigikohus on tühistanud Hiiu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneeringu tuuleenergia tootmise alade osas. Muus osas on mereala maakonnaplaneering kehtiv, sh ka Hiiumaa elektrienergiaga varustamise tagamise osas, mille kohaselt nähakse ette ringtoite väljaehitamine varustuskindluse parandamiseks Läänemaa ja Saaremaa suunal. Merealade planeering pole eelnimetatud osas Hiiu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneeringuga arvestanud. Palume viia merealade planeering vastavusse.</p>	<p>Eesti mereala planeeringus on Saaremaa suunal perspektiivne merekaabel kajastatud. AS Eleringi sisendist lähtuvalt on Läänemaa suunal ringtoite väljaehitamine otstarbekas vaid siis, kui muud planeeringus elektrienergiaga tootmise ja tarbimisega seotud arengud leiavad aset. Elektri ülekandevõrgu rajamise eeltingimuseks Läänemaa suunal on oluliselt suurenenud tarbimine või elektrienergia tootmine Hiiumaal. Elering AS ülekandevõrgu rajamist ilma võrguarenduse eest tasuva liitujata ei planeeri. Tuuleenergeetika tootmise alad on Riigikohtu poolt tühistatud. Seega ei ole praegusel kujul ringtoite rajamine Läänemaa suunal realistlik perspektiiv.</p> <p>Ringtoite väljaehitamine on Hiiu mereala planeeringus kajastatud tuuleenergeetika tootmise alade arendamisega seoses, mille kohaselt tuleb alade arendamisel panustada Hiiumaa elektri varustuskindluse parandamisse ja selle tulemusena tekib elektri ringtoide Hiiumaale. Kuna tuuleenergeetika tootmise alad on Riigikohtu poolt tühistatud ja ringtoite väljaehitamine on võimalik tuuleenergeetika tootmise alade realiseerumisel ehk sellega otseselt seotud, ei ole selles osas planeeringut enam võimalik ellu viia (vt ka selgitust eelmises punktis). Seega on Eesti mereala planeering lähtunud Hiiu mereala planeeringust kehtival kujul ja seetõttu Teie poolt tehtud ettepanekut ei ole võimalik arvestada.</p>

	<p>1.4 Juhime tähelepanu, et Hiiu maakonnaga piirneval merealal on tuuleenergeetika teemaplaneeringu puudumisel õigus rajada meretuuleparke hoonestusloa menetluse kaudu. Et taolisi projekte oleks võimalik elektrivõrguga ühendada, tuleb neid ka merealade planeeringus arvestada ning kaableid nende suunas planeerida.</p>	<p>Hoonestusloa taotlusi on võimalik Hiiu merealale esitada, kuid taotluse esitamine ei anna õigustatud ootust hoonestusloa saamiseks. Hetkel ei ole Hiiu merealal mitte ühtegi hoonestusloa meretuulepargi arendamiseks välja antud. Kaablid on meretuulepargi lahutamatuks osaks ja kaablite lahendus sõltub olulisel määral meretuulepargi asukohast. Seega ei ole võimalik Eesti mereala planeeringus antud temaatikat terviklikult lahendada (vt ka punkti 1.5 vastust).</p> <p>Lähtuvalt eeltoodust (vt ka punkti 1.2 vastust) ei ole võimalik Teie ettepanekuga arvestada.</p>
	<p>1.5 Juhime tähelepanu, et kaablite rajamiseks vajaliku hoonestusloa andmisest saab VeeS § 223 lg 1 punkti 3 kohaselt keelduda, kui taotletava hoonestusloa tingimused on vastuolus kehtiva planeeringuga. Seega on tulevikus Paldiskist ja Lääne-Eestist algavate merekaablite hoonestusloa menetluste puhul potentsiaalselt võimalik, et hoonestusloa menetlus jäetakse algatamata põhjendusel, et hoonestusloa andmine oleks vastuolus merealade planeeringuga. Palume merealade planeeringu puhul eeltoodut arvesse võtta.</p>	<p>Koostatavas mereala planeeringus on määratud kaablite ja torujuhtmete kavandamisel hoonestusloa etapi jaoks tingimused, millest tuleb edaspidi lähtuda. Tingimuste koostamisel oleme Teie poolt viidatud VeeS punktiga arvestanud. Kaablite ja torujuhtmetega seonduvate tingimuste peatükki on täpsustatud, et oleks selge, millistel juhtudel tuleb tingimusi järgida.</p>
	<p>1.6 Juhime tähelepanu, et merealade planeering ei käsitle juba varem kehtestatud Pärnu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneeringut. Ometigi leiab merealade planeering võimalusekajastada sealt läbi kulgevat ühenduste koridori. Hiiumaast idapool paiknev mereala on merealade planeeringu osa ning seal tuleb samuti ühenduste koridore kajastada ning vajadusel Natura hindamine läbi viia.</p>	<p>Nõustume, et Hiiumaast idapool paiknev mereala on Eesti mereala planeeringu osa. Vastavalt PlanS-ile koosneb planeering planeerimise tulemusena valminud seletuskirjast ja joonistest, mis täiendavad üksteist ja moodustavad ühtse terviku. Seega on planeeringu seletuskirjas sätestatud tingimused võrdväärselt siduvad planeeringu joonisel kajastatuga.</p> <p>Planeeringu suurest üldistusastmest tulenevalt ja põhjusel, et pole teada tulevikus kõikvõimalike kavandatavate kaablite ja torujuhtmete võimalikud asukohad, pole otstarbekas kaablite</p>

		<p>ja torustike konkreetsete asukohtade määramine, vaid nende rajamiseks vajaliku hoonestusloa etapi jaoks tingimuste määramine. Kaablite ja torujuhtmetega seonduv selgub detailsemalt hoonestusloa menetluse käigus, mille läbiviimisel tuleb arvestada ka mereala planeeringus määratud tingimusi. Konkreetse asukoha leidmine hoonestusloa etapis, arvestades mereplaneeringus sätestatud tingimusi, ei ole tingimata mereala planeeringut muutev tegevus.</p> <p>Hiiumaast ida pool paiknevale merealale on määratud kaablite rajamiseks tingimused, mida tuleb edaspidi arvestada. Lähtudes eelpool toodust (sh eelmiste punktide vastustest) ei ole võimalik Teie ettepanekuga arvestada.</p>
	<p>Vaatekoridoride kajastamine merealade planeeringus. Tegime ettepaneku anda mereala planeeringus selge suunis, kas, kuhu ja millised peavad vaatekoridorid meretuuleparkide rajamisel tulema. Vastasite, et see on järgnevate planeerimise staadiumite ülesanne.</p> <p>2.1 Juhime taaskord tähelepanu, et Riigikohus on nii Hiiu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneeringu kui ka Pärnu maakonnaplaneeringu osaliselt tühistanud planeeritava tegevuse välja selgitamata mõjude tõttu. Nii tuleks ka visuaalse mõju osas eksperdil teha argumenteeritud otsustus juba strateegilise planeeringu käigus, mitte lükata seda edasi tulevikku.</p>	<p>Pärnu maakonnas Rail Balticu trassi maakonnaplaneeringu tühistas Riigikohus osaliselt (trassilõikude 3A, 4A ja 4H osas) ja täiesti teistel alustel kui vaadete temaatikas ning muus osas on planeering kehtiv. Hiiu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneeringu puhul on Riigikohus tühistanud planeeringu tuuleenergeetika tootmisalade osas. Vaadete temaatikat ei ole Riigikohus oma lahendis analüüsinud.</p> <p>Üleriigilise mereala planeeringu koostamise protsessis on planeeringule koostatud laiapõhjaline mõjude hindamine, mille vaid üheks osaks on visuaalsete mõjude hindamine. Mõjude hindamine, sh sotsiaalsete mõjude osaks olev visuaalsete mõjude hindamine, lähtub planeeringu täpsusastmest ja fookusest. Visuaalsete mõjude hindamisel on strateegilisele tasemele kohaselt argumenteeritult mõjud hinnatud ja leevendusmeetmed määratud (vt täpsemalt siit ptk 4.4.1.6), mis on kantud ka planeeringusse. Seega ei ole jäetud mõjud välja selgitamata, vaid on strateegilisele tasemele kohaselt mõjud hinnatud ja asjakohasel juhul leevendamiseks</p>

		<p>määratud leevendusmeetmed. Kuna vaatekoridoride ulatus, laius ja asukoht sõltub paljuski tuulikute paiknemisest alal ning selle tehnilistest parameetritest, mida mereplaneering ette ei määra, siis ei ole võimalik ega otstarbekas seda praeguses etapis täpselt paika panna.</p> <p>Lähtudes eeltoodust ei ole Teie märkus asjakohane, kuna mõjud on strateegilisel tasemel hinnatud ja tuuleenergeetika alade realiseerimine on planeeritud alade raames võimalik, st planeering on elluviidav.</p>
	<p>2.2 Vaatekoridorid ega ka vaatekoridoride säilimine pole seaduse ega merealade planeeringuga sisustatud termin. Planeeringu seletuskiri ütleb, et vaatekoridori ulatuse, laiuse ja asukoha täpsustamine toimub eraldiseisva uuringuga ning tuulikute paigutuse ja parameetrite selgumisel hoonestusloa staadiumis koostöös kohaliku omavalitsusega, kuid jätab täpsustamata, millise kohaliku omavalitsusega. Hoonestusluba menetleb teatavasti Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet ning merealade planeeringuga pole võimalik kohalikele omavalitsustele ülesandeid jagada.</p>	<p>Antud tingimus toob välja kaasamise vajaduse asjakohase kohaliku omavalitsusega hoonestusloa staadiumis, mitte ei jaga kohalikule omavalitsusele ülesandeid. Eesti mereala planeeringu koostamise protsessis on tulnud välja mitmeid koostöö tegemise ja kaasamise vajadusi hoonestusloa etapis ja selleks, et koostööd ja kaasamist paremini suunata on planeeringus läbivalt erinevaid koostöö ja kaasamise vajadusi kajastatud. Eeltoodud kohustust saab rakendada läbi VeeS § 219 lg 7 p-i 5, mille kohaselt määrab pädev asutus (Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet) hoonestusloa menetluse algatamisel muud vajalikud tingimused. Selliseks tingimuseks on ka mereala planeeringust tulenev nõue kohalike omavalitsuste kaasamiseks. Kohaliku omavalitsuse kaasamine hoonestusloa etapis vaadete teemal on vajalik, et vaadete temaatika täpsemal lahendamisel oleks võimalik vajadusel arvestada mh kohalike huvidega. Senine praktika Hiiu ja Pärnu mereala planeeringute koostamisel on olnud sarnane ning lähenemine tugineb PlanS-i § 9 ja § 10 planeerimise üldistel põhimõtetel (vt vajadusel täpsemalt juhendist¹⁰). Konkreetset kohalikku omavalitsust ei ole välja</p>

¹⁰ https://planeerimine.ee/static/sites/2/planeerimise-pohimotted_2016.pdf

		<p>toodud, kuna mereala planeeringus antakse tingimusi pikas perspektiivis ning omavalitsuste kaasamisvajadus tuleb hoonestusloa menetluses välja selgitada igakordselt vastavalt vajadusele sõltumata, milline on parasjagu riigi haldusjaotus.</p>
	<p>2.3 Oleme seisukohal, et vaatekoridoride teemaga on küll merealade planeeringus oluline teema avatud, kuid selle sisu on lahti kirjutamata. Otsuseid langetamata ning mõjusid hindamata tegelikkuses tuuleenergia alasid tegelikult ei planeerita. Planeerimise eesmärk peab olema leida tasakaalustatud lahendusi, mitte luua valeootusi ning olemasoleva olukorraga võrreldes suuremat teadmatust.</p>	<p>Nõustume, et planeerimise eesmärk peab olema leida tasakaalustatud lahendus ja sellest eesmärgist lähtudes on Eesti mereala planeeringut ka koostatud. Eesti mereala planeeringule on koostatud eraldiseisev laiapõhjaline mõjude hindamine (vt ka punkti 2.1 vastust). Teie poolt viidatud planeeringutes, mille on Riigikohus osaliselt tühistanud, ei ole sarnast laiapõhjalist mõjude hindamist tehtud. Laiapõhjaline mõjude hindamine aitab erinevaid mõjusid ka koostoimes põhjalikumalt hinnata ning seeläbi jõutaksegi tasakaalustatud ruumilahenduseni.</p> <p>Vaatekoridoride temaatika ja visuaalsete mõjude hindamine on lahti kirjutatud mõjude hindamise aruandes (vt täpsemalt siit ptk 4.4.1.6), kus tuuakse selgelt ja argumenteeritult välja, millised on visuaalsed mõjud ja tehakse ettepanek, kuidas neid leevendada (vt ka punkti 2.1 vastust). Mõjude hindamise ettepanekul on planeeringus visuaalsete mõjude leevendamiseks tingimused määratud.</p> <p>Tuuleenergeetika alade planeerimisel on nii metoodikast, kaasamisprotsessist kui ka laiapõhjalise mõjude hindamise tulemustest lähtudes määratud mitmeid tingimusi, millest tuleb hoonestusloa staadiumis meretuuleparkide kavandamisel lähtuda. Samuti on nii tekstiliselt kui ka skemaatiliselt kajastatud mitmed olulised muud merealal toimuvad tegevused, mida tuuleenergeetika arendusalade planeerimisel on arvestatud, et tagada arendamisel suurem selgus ja vältida konflikte.</p>

		<p>Täna hetkel, kui planeering veel ei kehti, ei ole meretuuleparkide arendamiseks tingimusi seatud ning on olukord palju ebaselgem, kui see saab olema peale planeeringu kehtestamist. Planeeringuga on tuuleenergeetika tootmiseks sobivad alad põhjaliku töö tulemusel leitud ja planeeritud. Lisaks sätestab planeering edaspidisteks arendusteks konkreetsed tingimused ja suunised, mis samuti meie hinnangul tõstavad arendajate jaoks kindlust ja selgust erinevate seonduvate teemadega tegelemisel oma arenduste kavandamisel. Planeeringu kehtestamise otsustamine on Vabariigi Valitsuse pädevuses peale asjakohase menetluse läbiviimist ja kooskõlastusringi läbimist.</p>
--	--	--